

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra romanistiky

Zobrazenie Hispánskej Ameriky v slovenských médiách

The Image of Hispanic America in Slovak Media

(Magisterská diplomová práca)

Monika Andersonová

Vedúci práce: Mgr. Radim Zámeč, Ph.D.

Olomouc 2015

Čestne prehlasujem, že som túto magisterskú diplomovú prácu vypracovala samostatne, pod odborným vedením pána Mgr. Radima Zámca, Ph.D. a uviedla v nej všetku literatúru a ďalšie informačné zdroje, ktoré som použila.

V Olomouci dňa

.....

Monika Andersonová

Pod'akovanie:

Rada by som pod'akovala vedúcemu práce, Mgr. Radimovi Zámcovi, Ph.D., za odborný dohľad počas písania tejto diplomovej práce, pomoc pri hľadani a sprostredkovaní odbornej literatúry a za cenné rady, ktoré mi poskytol počas viacerých konzultácií.

Obsah

Úvod.....	5
1 Teoretická časť.....	7
1.1 Kritická diskurzívna analýza	7
1.1.1 Čo je Kritická diskurzívna analýza?	7
1.1.2 Formovanie a vznik CDA	8
1.1.3 Charakteristiky CDA:.....	9
1.1.4 Hlavní predstavitelia CDA	10
1.2 Jazyk a moc.....	13
1.2.1 Moc ako kontrola, ovládanie.....	15
1.2.2 Prístup k diškurzu a jeho riadenie	16
1.2.3 Ovládanie, kontrola mysle	17
1.2.4 Ako diškurz ovláda myseľ	18
1.2.5 Zhrnutie vzájomného vzťahu medzi diškurzom a mocou.....	19
1.3 Médiá	19
1.3.1 Masové médiá	20
1.3.2 Internetová publicistika.....	22
1.3.3 Zobrazovanie cudzincov a menšín v médiách	26
1.4 Hispánska Amerika.....	28
1.4.1 Vymedzenie pojmov Latinská Amerika, Hispánska Amerika.....	28
1.4.2 Obraz Hispanomeriky	29
2 Analýza	34
2.1 Metodológia.....	34
2.1.1 Výskumná oblasť a cieľ práce.....	34
2.1.2 Výskumné obdobie a výskumná vzorka	34
2.1.3 Postup analýzy	36
2.2 Analýza článkov	39
2.2.1 Sekundárne zdroje analýzy	40
2.2.2 Primárne zdroje analýzy.....	43
2.2.2.1 Špecifické obsahy a témy	43
2.2.2.2 Analýza diskurzívnych stratégií	47
2.2.3 Súhrn analýzy.....	84
Záver	90
Bibliografia	92
Anotácia.....	94

Úvod

Mnohí z obyvateľov Strednej Európy nikdy neboli v štátoch Hispánskej Ameriky a nemajú osobnú skúsenosť s kultúrami tejto oblasti. Napriek tomu, keď sa povie: „Latinská či Hispánska Amerika“, „Mexiko“, „Argentína“ a iné geografické oblasti, ktoré súvisia s Hispanoamerikou, takmer každému naskočí v mysli nejaký „obraz“, ktorý sa s ňou spája. Tento obraz často tvoria informácie sprostredkované určitým médiom (Postman, 1999).¹ Podľa van Dijka (1999), bádateľa v oblasti Kritickej diskurzívnej analýzy, tento prostredník disponuje určitou formou moci, pretože záležiac na výbere informácií a charaktere ich podania, môže hovorca ovplyvniť, čo si prijímateľ informácií bude o určitej problematike myslieť a aký postoj voči nej zaujme.²

Táto magisterská diplomová práca sa venuje v prvom rade teórii moci jazyka, diškurzu, no taktiež súčasnému charakteru médií, ktoré sú aktuálne považované za najčastejších a najvplyvnejších nositeľov diškurzu.³ Pozornosť je ale hlavne zameraná na diškurz súvisiaci s Hispánskou Amerikou. Cieľom práce je na základe analýzy vybraného diškurzu popísať obraz Hispanoameriky, ktorý nám je zvolenými médiami podaný v priebehu roka 2014.

Práca je rozdelená do dvoch hlavných častí: teoretickej časti a analýzy. Teória pozostáva zo štyroch podkapitol. Tieto podkapitoly tvoria základné teoretické východiská, na ktoré analýza nadväzuje.

V prvej podkapitole teoretickej časti je spracovaný koncept jedného teoretického východiska a to Kritickej diskurzívnej analýzy. Táto časť práce zaznamenáva čo je Kritická diskurzívna analýza, oblasť jej štúdia, stručný vznik, zásadné zmeny, jej charakteristiky a hlavných predstaviteľov spomínanej disciplíny. K hlavným predstaviteľom patria Norman Fairclough, Ruth Wodak a Teun van Dijk. Pri oblastiach pôsobenia týchto lingvistov je rozobratý jeden z hlavných pojmov, ktorý pod Kritickú diskurzívnu analýzu spadá a to práve pojem diškurz. Diškurz je popísaný z perspektívy Normana Fairclougha a Teuna van Dijka. V rámci tejto podkapitoly je pri predstaviteľovi Teunovi van Dijkovi opísaný taktiež sociokognitívny prístup k diškurzu.

Druhá podkapitola sa nazýva Jazyk a moc. V tejto časti práce je opísaný vzájomný vzťah medzi diškurzom a mocou. Teun van Dijk (1999), z ktorého publikácií je teória

¹Popisovaná teória je podrobnejšie spracovaná v podkapitole: 1.4.2. *Obraz Hispánskej Ameriky*.

²Popisovaná teória je podrobnejšie spracovaná v podkapitole: 1.2. *Jazyk a moc*.

³Popisovaná teória je podrobnejšie spracovaná v podkapitole: 1.3. *Médiá*.

spracovaná, rozoberá diškurz ako možný prostriedok šírenia ideológie, názorov, poznatkov a ich vplyve. Je tu zároveň popísaný vzťah medzi skupinou, ktorá má prístup k jeho riadeniu, kontrole a skupinou, ktorá prijíma informácie prostredníctvom neho šírené. Táto teória vysvetľuje ako diškurz môže „ovládať myseľ“. Sú tu spracované aj niektoré časti diškurzu, ktoré proces „ovládania mysle“ ovplyvňujú. Z dôležitých pojmov Kritickej diskurzívnej analýzy je tu vysvetlený pojem kontext.

Tretia podkapitola je orientovaná na mediálnu problematiku, ktorá súvisí s praktickou časťou diplomovej práce. V analýze je rozoberaný obraz Hispánskej Ameriky v slovenských médiách, konkrétne dvoch internetových denníkoch. Podkapitoly preto zahŕňajú teóriu masových médií a ich vplyv, charakteristiku internetovej publicistiky a teóriu zobrazovania cudzincov a národnostných menšín v médiách. Táto podkapitola rozoberá prečo sa o cudzincoch v médiách (ne)píše, prípadne ak sa píše, akú najčastejšiu povahu majú tieto články.

V štvrtej podkapitole teoretickej časti je načrtnutá teória o budovaní obrazu Hispánskej Ameriky podľa Waltera D. Mignola (2007), Enriqueho Dussela (1995) a Artura Escobara (1999). Autori sa zameriavajú na historický kontext a charakter médií (prostredníkov) ktoré mali po „objavení“ Ameriky veľký vplyv na to ako Európania začali vnímať Latinskú Ameriku. Teória poukazuje na to, aký vplyv má diškurz v „tvorbe podaného obrazu, histórie“.

V analýze je pozornosť kladená vybraným článkom, ktoré súvisia s Hispánskou Amerikou. Články sú vybrané zo slovenských internetových denníkov www.cas.sk a www.aktuality.sk v období medzi 01.01.2014 – 31.12.2014. Podľa návrhu analýzy Ruth Wodak (2003) sa v analýze identifikujú špecifické obsahy mediálneho diškurzu: geografické zastúpenie častí Hispánskej Ameriky a témy, o ktorých sa v súvislosti s danou oblasťou hovorí. Potom sa rozoberajú používané diskurzívne stratégie a pozornosť je venovaná procesu nominácie, predikácie, argumentácie a perspektivizácie.

V súhrne analýzy sú zaznamenané výsledky rozboru a v nadväznosti na teoretickú časť je popísaný vzniknutý obraz Hispanoameriky.

1 Teoretická časť

Teória, ktorú zaznamenávame v diplomovej práci, pozostáva zo štyroch podkapitol, ktoré tvoria základné teoretické východiská analýzy. Každá podkapitola zaznamenáva súbor poznatkov, ktorý určitým spôsobom súvisí s diškurzom. Prvá podkapitola zahŕňa teóriu Kritickej diskurzívnej analýzy, druhá poukazuje na vzájomný vzťah medzi diškurzom a mocou, tretia sa venuje mediálnej problematike a štvrtá zaznamenáva teóriu o budovaní obrazu Hispánskej Ameriky a poukazuje na to, aký vplyv má diškurz v „tvorbe podaného obrazu, histórie“.

1.1 Kritická diskurzívna analýza

1.1.1 Čo je Kritická diskurzívna analýza?

Neexistuje jednotná definícia Kritickej diskurzívnej analýzy (CDA). Tento pojem zastrešuje širokú skupinu analytických prístupov, ktoré zdieľajú určité charakteristické rysy (Prokopová; Orságová; Martinková, 2014).

Označenia Kritická diskurzívna analýza a Kritická lingvistika (CL) sa často používajú ako totožné označenie. V súčasnosti sa ale preferuje používanie termínu Kritická diskurzívna analýza na teóriu, ktorá sa v minulosti nazývala práve Kritická lingvistika. CDA a CL sa môžu definovať ako disciplíny, ktoré sa zaoberajú predovšetkým analýzou vzťahov nadvlády, diskriminácie, moci a ovládania tak, ako sa prejavujú prostredníctvom jazyka. Inak povedané, CDA sa snaží kritickým spôsobom skúmať ako je sociálna nerovnosť vyjadrená, stanovená, tvorená, legitimovaná atď. použitím jazyka, reči (v diškurze). Predstavitelia CDA sa preto zhodnú s Habermasovým tvrdením, že jazyk patrí k prostriedkom získania nadvlády a sociálnej moci.

CL a CDA sa nesústredia len na hovorený a písaný text, ktoré by považovali ako jediný predmet svojho štúdia. Sústredia sa taktiež na proces a okolnosti vzniku textu (Wodak; Meyer, 2003).

1.1.2 Formovanie a vznik CDA

V šesťdesiatych rokoch vznikla forma analýzy diškurzu a textu, ktorá uznávala jazyk ako nástroj moci v spoločnosti. V tej dobe sa lingvistický výskum zameriaval predovšetkým na formálnu stránku jazyka. V tomto období nastal prechod z analýzy štruktúry jazyka na rozbor používania jazyka v kontexte (Wodak; Meyer, 2003, s. 22). Nový smer, ktorý vznikol sa nazýva postštrukturalizmus. Na rozdiel od štrukturalistického dôrazu na stabilitu významu jazyka postštrukturalizmus hovorí, že význam je plurálny a premenlivý – v závislosti od spomínaného kontextu. Postštrukturalizmus ale nepredstavuje homogénny smer. Odkazuje na množstvo rôznorodých teoretických pozícií kriticky nadväzujúcich najmä na štrukturálnu lingvistiku Ferdinanda de Saussura, psychoanalýzu Jacquesa Lackana a teóriu ideológie Louise Althussera. Ako postštrukturalizmus bývajú zvyčajne označované filozofie dekonštrukcie Jacquesa Derridu, práce v oblasti literárnej vedy Rolanda Barthesa a filozoficko-historické diela Michaela Foucaulta. V nadväznosti na práce Michaela Foucaulta postštrukturalizmus nechápe ako autentický a plne vedomý zdroj poznání o svete, ale ako výsledok rozmanitých techník disciplinárnej moci, ktorá ich utvára a ktorú subjekt ďalej reprodukuje, alebo pretvára vo svojich aktoch. Foucaultove analýzy poukazujú na spojitosť, previazanosť medzi poznaním a mocou (Zábrodská, 2009). Pravda a moc sú podľa neho vzájomne konštituované. Neexistujú žiadne mocenské vzťahy bez korelatívnej oblasti poznania, rovnako ako neexistuje poznanie, ktoré by nepredpokladalo a nekonštituovalo mocenské vzťahy. Moc preto podľa neho priamo implikuje určité poznanie a poznanie implikuje isté vzťahy moci. V spoločnostiach existujú mnohopočetné vzťahy moci, ktoré prenikajú, charakterizujú a utvárajú sociálne teleso a tieto vzťahy moci nemôžu byť ustanovené, upevnené ani zavedené bez produkcie, akumulácie, cirkulácie a operovania diškurzu (Zábrodská, 2009, s. 35).

Aj vďaka vplyvu Michaela Foucaulta došlo na počiatku osemdesiatych rokov dvadsiateho storočia k novej výskumnej orientácii: k obratu k diškurzu. Pre túto orientáciu je charakteristický presun záujmu od štúdia psychickej a sociálnej reality ako takej k analýze najmä jazykových prostriedkov, ktorými je realita utváraná, reprodukovaná a transformovaná. Jedným z výsledkov tohto obratu bolo ustanovenie rozsiahlej, teoreticko-výskumnej oblasti orientovanej na diškurz – diskurzívnej analýzy (Zábrodská, 2009). Diskurzívna analýza bola ustanovená ako heterogénna oblasť výskumu, pretože sa začal dávať dôraz na názor, diškurz nie je možné analyzovať len z lingvistického hľadiska, ale jeho rozbor je a mal by byť interdisciplinárny proces. Na to, aby sme správne pochopili ako jazyk pracuje a pôsobí je

potrebná medziodborová spolupráca (napríklad je dôležité brať v úvahu sociologické a psychologické poznatky) (Wodak; Meyer, 2003).

K prístupom, ktoré sa zaradili pod diskurzívnu analýzu, patria: 1) konverzačná analýza a etnometodológia, 2) interakčná sociolingvistika a etnografia komunikácie, 3) diskurzívna psychológia, 4) bachtinovský výskum, 5) foucaltovský výskum a 6) kritická diskurzívna analýza a kritická lingvistika. Tieto smery sa značne líšia z hľadiska toho, čo považujú za relevantný predmet svojho štúdia a aj z hľadiska metodologických postupov. Spoločné majú presvedčenie, že na porozumenie sociálnej/psychickej reality musíme skúmať procesy, ktorými je realita vyznačovaná, reprodukováaná a transformovaná v jazyku a v iných semiotických systémoch. Diskurzívna analýza sa preto dá definovať ako skupina prístupov, ktoré sa zameriavajú na hľadanie pravidielností objavujúcich sa pri vytváraní významov sociálnej reality (Zábrowská, 2009, s. 67).

Kritická diskurzívna analýza má svoje korene v rétorike, textovej lingvistike, antropológii, filozofii, sociálnej psychológii, kognitívnej vede, literárnej vede, sociolingvistike a taktiež v aplikovanej lingvistike a pragmatike. Smerovanie kritickej diskurzívnej analýzy ovplyvnilo vydávanie Van Dijkovho časopisu *Discourse and Society* a viaceré knihy ako *Language and Power* od Normana Fairclougha, *Language, Power and Ideology* od Ruth Wodak, či prvá kniha Teun van Dijka o rasizme – *Prejudice in Discourse*. Za inštitucionálny počiatok CDA sa ale považuje konferencia uskutočnená v januári 1991 v Amsterdame. Vďaka podpore Amsterdamskej univerzity mali osobnosti ako Teun van Dijk, Norman Fairclough, Gunter Kress, Theo van Leeuwen a Ruth Wodak príležitosť niekoľko dní prebrať teórie a metódy analýzy diškurzu (predovšetkým CDA). Táto konferencia umožnila všetkým zúčastneným predniesť rôzne hľadiská a prístupy k tejto problematike (Wodak; Meyer, 2003).

1.1.3 Charakteristiky CDA:

- CDA by nemala byť chápaná ako jediná metóda, ale skôr ako prístup, uhol pohľadu na diškurz,
- štúdiá CDA aktívne podporujú skupiny, ktoré podliehajú určitej sociálnej diskriminácii,
- CDA predpokladá, že všetky diškurzy sú historické a môžu byť chápané len keď sa berie na vedomie ich kontext,
- CDA vyžaduje interdisciplinárny postup,

- analýza zahŕňa štúdium gramatických kategórií (napríklad pri analýze osoby sa pozorujú jej zámená, prívlastky, čas a spôsob, v akom sa píše a iné.),
- postup CDA je výkladový proces,
- popisuje pozorovaný objekt z rôznych perspektív (medziodborový prístup),
- udržiava nepretržitú vzájomnú väzbu medzi analýzou a zberom dát (Wodak; Meyer, 2003).

1.1.4 Hlavní predstavitelia CDA

Norman Fairclough:

Norman Fairclough je jeden z hlavných zakladateľov CDA. Kritickú diskurzívnu analýzu popisuje ako interdisciplinárnu štúdiu. Oblasť jeho štúdií je výskum vplyvu moci na obsah a štruktúru textu a to najmä v médiách. Taktiež sa venuje otázkam postavenia jazyka v spoločenských vzťahoch a jazyku ako prostriedku sociálnej praxe a sociálnych zmien (ako jazyk spôsobuje konkrétne konanie) (Fairclough, 1993).

Ako popisuje vo svojej publikácii *Analysing Discourse* (2003), jeho prístup k diskurzívnej analýze je určitý pokus spojiť sociálne teórie, ktoré nezahŕňajú analýzu textov, s prácou, ktorá sa zameriava na jazyk, texty, ale do výskumu nezaradzovala poznatky sociálnych vied. Pri rozboře textu pracuje s takzvanou „interdiskurzívnou analýzou“, čo znamená, že texty sú videné z hľadiska rôznych diškurzov, žánrov a štýlov, ktoré sú vzájomne prepojené a analýzu spája aj s inými formami analýz, ako len s čisto lingvistickou analýzou. (Fairclough, 2003).

Diškurz, prejavujúci sa prostredníctvom hovoreného a písaného textu, vníma Fairclough ako súčasť spoločenskej praxe. Samotný termín diškurz používa vo významoch ako:

- a) Utváranie významu ako prvku sociálneho procesu, abstraktný a obecný význam. Fairclough dáva prednosť termínu semióza. To je semiotický proces fungovania, použitia a kontextového zapojenia znaku. Jeho základnými činiteľmi sú znak, jav ním označovaný a užívatelia znaku. To naznačuje, že diskurzívna analýza sa týka rôznych sémiotických modalít, v ktorých je jazyk len jednou z nich.
- b) Jazyk, spojený s určitou sociálnou oblasťou, alebo praxou (napr. politický diškurz).

- c) Spôsob interpretácie, výkladu aspektov sveta spojenými s určitou sociálnou perspektívou (napr. neo-liberálny diskurz globalizácie) (Prokopová; Orságová; Martinková, 2014).

Pojem text používa Fairclough v širokom význame. Vzťahuje sa na písané aj tlačené texty ako napríklad nákupný lístok, či noviny. Za texty považuje taktiež prepisy (hovorených) konverzácií, interview, televíznych programov, či webových stránok. Dá sa povedať, že každý výskyt jazyka v užívaní je text. Pojem jazyk používa v jeho najbežnejšom zmysle, a to ako slová, vety, atď., či vo o všeobecnej rovine - jazyk ako angličtina, svahilčina (Fairclough, 2003).

Fairclough rozlišuje dve kauzálne moci, ktoré formujú text. Na jednej strane to sú spoločenské štruktúry a praktiky a na druhej strane sú to sociálni aktéri – ľudia zapojení do sociálnych udalostí. Sociálne praktiky sprostredkujú vzťah medzi sociálnymi štruktúrami (napr. jazykom alebo spoločenskou triedou) a sociálnymi udalosťami (Prokopová; Orságová; Martinková, 2014). Sociálne praktiky vníma ako spôsob výberu určitých štruktúrnych možností a vylúčenie iných a udržiavanie týchto výberov v priebehu času v konkrétnych oblastiach sociálneho života (Fairclough, 2003).

Ruth Wodak:

Ruth Wodak začala svoje pôsobenie výskumami v oblasti sociolingvistiky a Chomského gramatiky. Neskôr zamerala svoj výskum na štúdium jazyka v užívaní (v sociálnej interakcii). V priebehu svojho akademického pôsobenia skúmala diskurz v rôznych oblastiach, ako napríklad: diskurz v oblasti psychoterapie, správanie schizofrenického jazyka, jazyk v skupinových terapiách a iné. Na základe týchto výskumov vytvorila analýzu vzťahov a spôsobov komunikácie medzi lekármi a pacientmi, či medzi matkami a dcérami. Venovala sa taktiež štúdiu genderu, analýze spravodajstva, politickému diskurzu, diskurzu vo vzdelávaní, vzťahmi medzi mocou, ideológiou a jazykom. Pri týchto vzťahoch sa sústredila najmä na reprodukciu rasizmu, xenofóbie a antisemitizmu v Európe. Vo svojich analýzach kladie dôraz taktiež na sociálny kontext a historický rozmer diskurzívnych praktík (Kendall, 2007).

Prístup k diskurzu, ktorý Ruth Wodak reprezentuje sa nazýva „the Discourse-Historical Approach“. Historický prístup k diskurzu berie do úvahy intertextové a interdiskurzívne vzťahy medzi výpoveďami, textami, žánrami a diskurzmi, i mimojazykové sociálne/sociologické premenné, históriu organizácie alebo inštitúcie a rámec situácie. Tým, že

sa sledujú všetky tieto vzťahy, sa potom zisťuje ako sa v závislosti na sociopolitickom vývoji premieňajú práve diškurzy, žánre a texty (Prokopová; Orságová; Martinková, 2014, s. 36).

Teun van Dijk:

Teun van Dijk je jeden z najvýznamnejších bádateľov v oblasti CDA. Je zakladateľom časopisov: *Poetics*, *TEXT*, *Discourse and Society*, *Discourse Studies* a internetovej stránky *Discurso y Sociedad*, v ktorých zverejňuje publikácie týkajúce sa výskumu kritických štúdií diškurzu.

Vo svojej bádateľskej činnosti sa venuje predovšetkým fenoménu etnicity, z nej vyplývajúceho rasizmu, sociálnej nerovnosti a kultúrnej identity. Zaoberá sa najmä spravodajským a politickým diškurzom (Prokopová; Orságová; Martinková, 2014).

Ako uvádza v publikácii *Métodos de análisis crítico del discurso*, na rozdiel od ostatných predstaviteľov CDA, priradzuje dôležitú úlohu štúdiu poznania a poznávania (Wodak; Meyer, 2003, s.146). Lingvistický prístup, ktorý reprezentuje, sa nazýva Sociokognitívny prístup k diškurzu. Podľa tohto prístupu je pojem diškurz možné uchopiť v troch hlavných dimenziách: a) dimenzia jazyka a jeho konkrétne použitie, b) kognitívna dimenzia a c) dimenzia interakcie. Prístup k diškurzu by mal vyjasniť vzťahy práve medzi týmito tromi dimenziami, ktoré van Dijk zobrazuje pomocou trojuholníku diškurz – poznanie – spoločnosť (Prokopová; Orságová; Martinková, 2014).

- Diškurz – chápe van Dijk ako „komunikačnú udalosť“, ktorá zahŕňa konverzáciu, písomný, alebo hovorený text, mimiku, gestá, dizajn titulnej strany, typografiu, obrázky a iné.
- Poznanie – schopnosť človeka spracovať informáciu, ktorá bola skrze diškurz prijatá. Podľa van Dijka môže byť poznanie buď osobné, alebo spoločenské (kolektívne). Poznanie, poznávanie pokladá za mentálny proces, v ktorom je myseľ podľa neho akoby mostom medzi diškurzom a spoločnosťou.
- Spoločnosť – zahŕňa malé štruktúry, v ktorých komunikácia prebieha najčastejšie osobne a taktiež i väčšie štruktúry: spoločenské, politické – rôzne definované zoskupenia, hnutia, inštitúcie, organizácie, kultúry atď.

Hlavná myšlienka tohto trojuholníka je, že diškurz priamo neovplyvňuje spoločnosť, ani spoločnosť diškurz. Tento vzťah, vplyv je sprostredkovaný práve myslou (Wodak; Meyer, 2003).

Sociokognitívny prístup je charakteristický tým, že kladie dôraz na kognitívnu stránku veci – teda na mentálne reprezentácie a kognitívne procesy používateľov jazyka, prostredníctvom ktorých chápu a produkujú diskurz a taktiež dôraz na sociálnu stránku veci – na poznatky a ideológie, ktoré rôzne spoločnosti zdieľajú a ktoré sa v diskurzoch odrážajú.

Sociálne a kognitívne aspekty diskurzu je možno v zhode s van Dijkom chápať ako kontext diskurzu. Kontext v tomto ponímaní sa neberie čisto ako sociálna situácia, prostredie, či štruktúra, v ktorých sa diskurz realizuje. Kontext je v tomto chápaní kognitizovaný. Stáva sa subjektívnym mentálnym modelom konkrétnej komunikačnej situácie, nie vonkajším prostredím, v ktorom sa situácia odohráva, ale skôr obsahom mysli jednotlivých účastníkov. A práve tieto mentálne definície situácie v mysliach účastníkov komunikačnej situácie riadi ako produkciu, tak chápanie diskurzu a van Dijk ich nazýva mentálnymi, udalostnými a kontextovými modelmi. Tieto modely potom hrajú rolu prostredníka medzi diskurzívnymi a sociálnymi štruktúrami (Prokopová; Orságová; Martinková, 2014, s.31).

Dôležité je ale poznamenať, že táto schéma je len pracovná a že medzi diskurzom, poznaním a spoločnosťou v skutočnosti existuje dialektický vzťah. Diskurzu môžeme pripísať tvorivú a štrukturálnu schopnosť vo vzťahu k sociálnej a individuálnej realite. Dôležité je ale uvedomiť si, že jednotlivci a skupiny disponujú rovnakou schopnosťou voči samotnému diskurzu. Požívatelia jazyka nielen reprodukujú, prijímajú a stelesňujú sociálne štruktúry, môžu ich taktiež meniť a sami ich ďalej štrukturalizovať podľa svojich potrieb a cieľov (Prokopová; Orságová; Martinková, 2014, s.31).

1.2 Jazyk a moc

Ruth Wodak a Michael Meyer vo svojej publikácii *Métodos de análisis crítico del discurso* (2003) podotýkajú, že oblasť analýzy CDA je jazyk práve preto, že má moc. Môže byť používaný prostriedok dominancie, či ako určitá sociálna sila (Wodak, Meyer, 2003). Bádatelia CDA sa tak snažia kriticky skúmať sociálnu nerovnosť – ako je vyjadrená, ustanovená či legitimizovaná užitím jazyka (alebo v diskurze) a tiež sa zaujímajú o spôsob, akým diskurz reprodukuje spoločenskú nadvládu a akým spôsobom môžu ovládané skupiny diskurzívne tomuto zneužívaniu vzdorovať. S týmto záujmom je spojený práve pojem kritika, ktorý CDA nesie vo svojom názve.

Pojem kritika sa vzťahuje k vizualizácii vzájomného prepojenia vecí (jazyka, diškurzu, ideológie, moci atď.). Kritické teórie, teda taktiež CDA, sa snažia produkovať a dávať do povedomia znalosti, ktoré ľuďom umožnia sa emancipovať do foriem nadvlády skrze seba-reflexiu. Tieto teórie sa nesnažia len popisovať a vysvetľovať, ale taktiež vykoreniť určité druhy falošných predstáv. Kritické teórie sa snažia vyvolať povedomie o pôvodcoch potrieb a záujmov určitých skupín (Prokopová; Orságová; Martinková, 2014, s. 14-16). Centrá pozornosti CDA nie sú čisto písané, či hovorené texty, ale taktiež spomínaný koncept moci a s ním spojený koncept ideológie (Wodak, Meyer, 2003, s.19).

Pozornosť lingvistov priťahuje práve ideológia nepriamo vyjadrovaná prostredníctvom diškurzu. Myšlienky, ktoré sa v textoch, diskusiách objavujú alebo jazykové prostriedky ako metafory, analógie, a iné, často odzrkadľujú ideológiu, ktorá je v spoločnosti presadená, alebo ktorá sa určitou skupinou snaží presadiť. Moc a ideológia spolu súvisia, pretože pokiaľ sa určitá skupina, organizácia snaží získať moc, bude sa snažiť ovplyvniť ideológiu spoločnosti a presadiť mienku, ktorá im vyhovuje (Prokopová; Orságová; Martinková, 2014, s. 15).

Teun van Dijk považuje ideológiu za kognitívny a sociálny systém. Kognitívny preto, že sa môže považovať za mentálnu reprezentáciu, ktorá je v našej pamäti, a môže byť použitá na činnosti ako interpretácia udalostí, porozumenie diškurzu, či spôsobiť konkrétne konanie. Ako sociálny systém ju vníma preto, že je zdieľaná členmi určitej skupiny alebo kultúry a ich spôsob správania sa danou ideológiou môže riadiť. Ideológiu nepovažuje za akýkoľvek kognitívny systém. Väčšinou býva spojený so sociálne relevantnými otázkami ako politika, náboženstvo, umenie, vzdelanie atď. Ideológie sú prepojené so širokou oblasťou nášho sociálneho života a tak tvoria, ovplyvňujú mnohé naše aktivity a spôsob, akým premýšľame. Ideológia ako kognitívny systém nepozostáva čisto z poznatkov a presvedčení, ale taktiež názorov a postojov, ktoré zaujímame. Poznatky, presvedčenia, názory a postoje považuje van Dijk za kľúčové kognitívne systémy v našom porozumení diškurzu. Riadia totiž tvorbu kognitívnej reprezentácie, vloženie a opätovné vybavenie informácií (Dijk, 1980).

Bádatelia CDA sa zhodnú na tom, že jazyk, moc a ideológia sú vzájomne prepojené, no jednotlivo pristupujú k tomuto vzťahu každý trochu inak. Napríklad Fairclough súhlasí s tvrdením, že diškurz má moc, šíri a legitimizuje nerovnosť vo svete. Na rozdiel od ostatných predstaviteľov CDA podotýka, že nie vždy nesú diskurzívne praktiky moc, či ideológiu zámerne s cieľom zmeniť sociálnu praktiku, no niekedy texty (diskurzívne praktiky) sú len zobrazením tejto zmeny (Fairclough, 1993). V konkrétnom prípade, keď text, jazyk ovplyvňuje človeka, či spoločnosť, tento vplyv nazýva ako „*Social effect of texts*“ – sociálny vplyv textov.

Text, jazyk preto podľa neho ovplyvňuje a mení naše poznatky, presvedčenia, postoje, hodnoty, správanie sa, sociálne vzťahy a tým aj okolitý materiálny svet. Tvrdí, že by nedávalo zmysel zameriavať sa v novom kapitalizme na jazyk, keby sme nepredpokladali že náš písaný, či hovorený text nemá vplyv na sociálnu zmenu. Tvrdí, že tento vplyv je niekedy náhodný, inokedy nie, a že nie vždy tento vplyv textu automaticky vytvorí zmenu, pretože na tvorbu vplýva viacero faktorov (Fairlough, 2003).

V nasledujúcej časti bude podrobnejšie rozobratý vzťah jazyka a moci podľa van Dijka a jeho publikácie *El análisis crítico del discurso* (1999). Teun van Dijk na rozdiel od iných predstaviteľov CDA kladie dôraz na kognitívnu rovinu. Podľa neho by totiž nedávalo zmysel, akou formou má text vplyv, moc, pokiaľ sa nezameriame na ľudskú myseľ. Ako van Dijk chápe vzťah diškurzu, spoločnosti a poznania (mysle) je podrobnejšie vysvetlený v predošlej podkapitole.

1.2.1 Moc ako kontrola, ovládanie

Van Dijk vo svojom článku *El análisis crítico del discurso* hovorí, že skupiny majú do určitej miery moc, pokiaľ sú schopné vo svoj prospech ovládať formu myslenia, názory, či správanie členov iných skupín (aspoň v určitom rozsahu).

Prístup k špecifickej forme diškurzu (politiky, médií, vedy...) je samo o sebe zdroj moci. Ak vychádzame z teórie, že naša myseľ ovláda naše konanie a ak sme skrze diškurz schopní ovplyvniť spôsob, akým ľudia premýšľajú (ich postoje, názory, poznatky...), tak sme nepriamo schopní ovládať niektoré formy ich konania. Myseľ, spôsob premýšľania ľudí, je ovplyvnená predovšetkým písaným textom a rečou. Z toho vyplýva, že touto formou diškurzu je aspoň nepriamo možné ovládať konanie ľudí.

Je pravdepodobné, že tie skupiny, ktoré ovládajú vplyvnejší diškurz, majú väčšiu možnosť ovládať myslenie a konanie druhých. Kritická diskurzívna analýza sa zameriava na využívanie tejto moci a to najmä v prípadoch, kedy sa zneužíva riadenie diškurzu so zámerom ovládnuť, ovplyvniť presvedčenie a konanie osôb v prospech dominantnej skupiny.

Dve základné otázky reprodukcie moci vo výskume CDA:

- Ako (mocnejšie) skupiny riadia diškurz?
- Ako daný diškurz riadi, ovplyvňuje myslenie a konanie (slabších) skupín; a aké sú sociálne dôsledky tohto vplyvu? (Často je to sociálna nerovnosť).

Prvá otázka vyžaduje interdisciplinárny prístup vo výskume a to najmä medzi diskurzívnymi štúdiami, sociológiou a politologickými vedami a druhá zahŕňa kognitívnu a sociálnu psychológiu (Dijk, 1999).

1.2.2 Prístup k diškurzu a jeho riadenie

V oblasti aktívnej kontroly diškurzu má väčšina ľudí aktívnu kontrolu jedine nad každodennou rečou - v rozhovoroch s rodinnými príslušníkmi, priateľmi, kolegami z práce. Riadenie a kontrola napríklad médií je u väčšiny len pasívna. Na rozdiel od väčšinovej skupiny, členovia mocnejších, vplyvnejších skupín alebo inštitúcií, disponujú prístupom k jednému či viacerým verejným diškurzom. Tento prístup je u mocnejšej skupiny spojený s tým, že daný diškurz môžu aspoň do určitej miery riadiť. Napríklad profesori riadia akademický diškurz, učitelia výchovný, žurnalisti mediálny atď. Z tejto teórie teda vyplýva, že tí, ktorí disponujú širším vplyvom nad viac vplyvnými diškurzmi sú mocnejší.

Jednou z úloh CDA je objasniť formy moci, ktoré vyplývajú z prístupu k diškurzu a jeho riadenia (Dijk, 1999).

- Správa, kontrola kontextu

Kontext je považovaný za súhrn tých vlastností sociálnej situácie, ktoré majú vplyv na tvorbu a porozumenie diškurzu (situácia, priestor a čas, činnosť, zúčastnení, úlohy, mentálne reprezentácie ako ciele, poznatky, ideológie a podobne.). Ovládanie kontextu zahŕňa riadenie jednej alebo viacerých spomenutých kategórií. CDA sa zaoberá najmä tými formami kontroly kontextu, ktoré pracujú pre záujmy dominantnej skupiny (Dijk, 1999).

- Správa, kontrola textu a reči

Rozhodujúce v realizácii a výkone moci skupiny je prístup k štruktúre textu a reči a disponovanie možnosťou správy, riadenia a kontroly tejto štruktúry (členovia mocných skupín môžu rozhodnúť o možných druhoch diškurzu, či rečových aktoch v určitej situácii atď.).

Zásadný význam vo všetkých diškurzoch a komunikácii má správa, kontrola tém a ich zmena (redaktori rozhodujú pri výbere tematiky, udalostí; profesori rozhodujú o preberaných materiáloch atď.).

Záleží od kontextu, ale pokiaľ ide o reč, je evidentné, že ju určitá skupina alebo jednotliviec môžu riadiť, kontrolovať. Táto správa reči je pozorovateľná napríklad pri výbere slovnej zásoby alebo štýlu, pri možnosti nariadenia stíšenia sa publika, pri možnosti zákazu používania niektorých slov (napr. počas diktatúry) atď. (Dijk, 1999).

Ďalšia pozorovateľná oblasť pri správe a aktívnom riadení diškurzu, ktorá môže ovplyvniť myslenie a konanie jeho príjemcov (čitateľov, poslucháčov), je pozitívna seba-prezentácia zo strany dominantnej skupiny a negatívna prezentácia ovládaných skupín. Polarizácia „nás“ a „ich“ je reprodukováaná na všetkých úrovniach textu a reči (napríklad v lokálnych významoch, metaforách, hyperbolách, rozložení textu a mnohých iných) (Dijk, 1999).

1.2.3 Ovládanie, kontrola mysle

Kontrola, riadenie diškurzu je prvou formou moci. Ďalším, kľúčovým nástrojom šírenia nadvlády je ovládať, kontrolovať myslenie ľudí. Kognitívna psychológia a výskumy v oblasti masovej komunikácie ukázali, že ovplyvniť myslenie, názory ľudí nie je tak jednoduché.

Hoci väčšina našich názorov, presvedčení o svete je získaných prostredníctvom diškurzu, príjemcovia len málokedy pasívne preberajú prijaté názory, či stanoviská z daných diškurzov za svoje vlastné. Ľudia majú tendenciu sa s týmito šírenými stanoviskami, názormi, či postojmi stotožniť za týchto okolností:

- Čitatelia, poslucháči majú sklon prijať tie názory, mienku, poznatky, či presvedčenie, ktoré sú šírené vierohodným, autorizovaným diškurzom (skrže akademikov, odborníkov, profesionálov atď.).
- Príjemcovia sú niekedy okolnosťami nútení prijať daný diškurz (je to v situáciách ako napríklad, keď učitelia, alebo školitelia vyžadujú aby informácie zo škôl, inštrukcie z práce boli prijaté, naučené a ďalej interpretované podľa ich pôvodného znenia. Pokiaľ tak neučiníme, môže sa stať, že neabsolvujeme školský predmet, alebo stratíme zamestnanie).
- V mnohých prípadoch neexistujú, alebo nie sú dostupné iné diškurzy s alternatívnymi poznatkami, presvedčením.
- Nie vždy príjemcovia disponujú poznatkami a schopnosťou spochybniť vierohodnosť informácií, ktorým sú vystavovaní.

Niekedy nastáva situácia, keď je myseľ ľudí ovládaná skrze diškurz. Väčšina týchto prípadov sa deje práve vtedy, keď príjemcovia (poslucháči, čitatelia) nemajú inú možnosť, alternatívu presvedčenia. S mysl'ou sa ale nemôže pracovať ako s pasívnym prvkom. Vo väčšine prípadov má totiž jedinec prístup k alternatívam, alebo disponuje poznatkami, či skúsenosťami ktoré bránia prijať, prípadne sa stotožniť so šírenými informáciami a názormi. Táto schopnosť, alebo poznatok jednotlivcov sa nazýva *osobná pamäť*⁴.

*Sociálna pamäť*⁵ pozostáva zo spoločne zdieľaných názorov, presvedčení v rámci určitej skupiny ľudí alebo kultúry. Časťou sociálnej pamäte sú sociálne poznatky (znalosti) a sociálne názory, postoje. Sociálne poznatky tvoria tie presvedčenia, ktoré členovia skupiny alebo kultúry považujú za pravdivé a správne (postoj skupiny voči potratu, imigrácii atď.).

Vzhľadom k tomu, že CDA sa predovšetkým zaujíma o to, ako sa reprodukuje moc a vláda v spoločnosti, je v centre jej pozornosti práve otázka: Ako diškurz ovplyvňuje sociálnu pamäť?. Pretože pokiaľ je skupina alebo osoba schopná skrze diškurz ovplyvňovať sociálne názory a presvedčenie, je nepriamo schopná ovládať aj ich konanie, a tak nadobudnúť moc nad danou spoločnosťou (Dijk, 1999).

1.2.4 Ako diškurz ovláda myseľ

Používatelia jazyka čítajú texty alebo počúvajú reč. Z týchto textov a reči používajú informácie, aby si vytvorili svoje vlastné mentálne modely udalostí a vyvodzujú alebo potvrdzujú sociálne presvedčenie.

Prehľad niektorých častí diškurzu, ktoré sú schopné ovplyvniť tento proces:

- Témy: Tie témy, ktoré sú často vo vyššej pozícii hierarchie modelu, predstavujú dôležitejšie informácie ako tie, ktoré sú nižšie, okrajovo spomenuté. Podľa toho, akým spôsobom sú tieto témy vykreslené, môžu ovplyvniť postoj, názor prijímateľov informácií. (Napríklad informácia: Prist'ahovali žijú na úkor nášho blaha. Po prijatí tejto informácie o téme „prist'ahovalci“ by sme mohli zaujať negatívne stanovisko voči prist'ahovalcom).

⁴Voľne preložené z „*memoria personal*“.

⁵Voľne preložené z „*memoria social*“.

- Diskurzívne modely⁶: Schematické postavenie informácie môže zdôrazniť alebo vyzdvihnúť jej význam. (Napríklad, ak je informácia zaznamenaná v nadpise alebo závere, tak sa môže vnímať ako najdôležitejšia).
- Lokálny význam: Lokálne významy diskurzu ovplyvňujú lokálnu informáciu v mentálnych schémach príjemcu. (Ovplyvňujú jeho predpokladané alebo nadobudnuté poznatky).
- Štýl: Štýl, akým je podávaná informácia, môže zdôrazniť určitý význam.
- Model kontextu: Kontext ovplyvňuje, či podávaná informácia bude interpretovaná ako hrozba alebo dobrá rada.
- A mnoho ďalších rozmerov diskurzu, ktoré sú vo vzájomnej interakcii (stanovenie poradia výpovede, rozdelenie do sekvencií atď.) (Dijk, 1999).

1.2.5 Zhrnutie vzájomného vzťahu medzi diskurzom a mocou

Ako už bolo spomenuté, jedným z hlavných cieľov CDA je porozumieť a nadobudnúť schopnosť analyzovať reprodukciu moci, ovládania a sociálnej nerovnosti, ktorá vzniká prostredníctvom diskurzu, a snažiť sa zabrániť jej šíreniu. Presnejšie povedané, CDA skúma postavenie spomínaných procesov: mocné skupiny majú prednostný prístup k verejnému diskurzu a jeho kontrole, riadeniu. Prostredníctvom ovládania diskurzu sú schopní ovplyvňovať verejnú mienku. To znamená nielen to, že mnohí ľudia interpretujú svet tým spôsobom ako ho prezentuje mocná, elitná skupina, ale aj to, že títo ľudia sa budú správať, konať v súlade so záujmom mocných. Keďže ovládanie myslenia a spôsobu konania ľudí je to, čo určuje moc dominantnej skupiny, ovládanie diskurzu zároveň podporuje a rozširuje jej moc, či zneužívanie tejto moci. Z toho teda vyplýva, že diskurz môže napomáhať tvorbe a šíreniu sociálnej nerovnosti (Dijk, 1999).

1.3 Médiá

Médiá predstavujú stále výraznejšiu podobu spoločenského, politického a kultúrneho života súčasných spoločností. Tento pojem zahŕňa predovšetkým tlač, rozhlas, televíziu a médiá založené na digitálnom spracovaní a prenose dát.

⁶Voľne preložené z „*esquemas discursivos*“.

Slovo „médium“ pochádza z latinčiny a znamená prostriedok, prostredník, sprostredkovací činiteľ, teda ten, čo niečo sprostredkováva, zaist'uje. Pokiaľ je sprostredkovaná vec nejaké oznámenie, tak sa nazýva komunikačné médium (Jirák; Köpplová, 2003).

V analytickej časti našej diplomovej práce rozoberáme obraz Latinskej Ameriky v slovenských médiách. Analyzovaný materiál je prevzatý z internetových denníkov. Internetové denníky patria pod masové médiá. V nasledujúcich dvoch podkapitolách stručne načrtujeme teóriu masových médií a charakteristiku internetovej publicistiky.

Ako uvádza Bednár (2011) vo svojej publikácii *Internetová publicistika*, internetová publicistika patrí v súčasnej dobe medzi tie najvplyvnejšie. Vychádza zo starých, stále existujúcich médií, no do určitej miery mení ich charakter. V prípadoch, keď bude mať teória týkajúca sa masových médií iný charakter ako je charakter aktuálnej internetovej publicistiky, pokúsime sa na túto zmenu upozorniť.

1.3.1 Masové médiá

V tradičnom ponímaní masových médií je ich charakteristickým znakom skutočnosť, že nepodporujú vysielanie a prijímanie výpovede, oznámenia na oboch stranách. Svojou podstatou stavajú jedného účastníka do role vysielateľa (podávateľa) a druhého do role príjemcu. Príjemcovia sú nazývaní masou, pretože sa väčšinou navzájom nepoznajú a medzi sebou disponujú len slabými alebo žiadnymi sociálnymi väzbami. Tieto médiá vytvárajú nové sociálne väzby v spoločnosti, udržujú skupinovú identitu (my-oni) a pomáhajú nájsť jedincovi jeho miesto medzi ostatnými ľuďmi. Medzi masové médiá v tomto zmysle patria noviny, časopisy, knihy, televízne a rozhlasové vysielanie, filmy, nahrávky, rovnako tak aj ekvivalenty týchto „tradičných médií“ v kyberpriestore počítačových sietí, najmä internetu (internetové verzie tlačených periodík, internetové denníky a časopisy, rozhlasové a televízne vysielanie cez internet) (Jirák; Köpplová, 2003, s. 21-22). Ako ale uvádza Bednár (2011) tento charakter médií sa mení, pretože v súčasnosti je internetová publicistika interaktívna. To znamená, že druhá strana, čitateľ, je prirodzenou súčasťou procesu, s ktorého interakciou sa počíta. Ku kvalite obsahu prispievajú čitatelia spätnou väzbou a na niektorých serveroch môžu obsah dotvárať (Bednár, 2011).

V komunikácii, ktorá prebieha skrze masové médiá, ide o historicky a spoločensky podmienené formy sociálnej komunikácie. K spoločným charakteristickým znakom patrí:

- sú potenciálne dostupné neobmedzenému množstvu adresátov,
- ponúkajú týmto užívateľom obsahy, ktoré môžu byť pre nich z viacerých dôvodov použiteľné,
- obsahy sú k dispozícii priebežne alebo pravidelne,
- na záujme a potrebách užívateľov stojí samotná existencia týchto foriem komunikácie.

Spoločné majú teda to, že sú obsahovo univerzálne, majú veľkú popularitu a sú v zásade verejnej povahy (Jiráček; Köpplová, 2009, s. 21).

Čo sa týka spoločenských funkcií masových médií patrí k nim napríklad informovanie, socializácia, kontinuita, zábava, získavanie. Informovanie sa rozumie ako poskytovanie informácií o udalostiach a podmienkach života, o rozdelení mocí a o usporiadaní mocenských vzťahov a iné. Socializácia je v prípade, keď sa vysvetľujú a komentujú udalosti, platné spoločenské vzťahy a informácie spolu s podporou ustálených autorít a spoločenských noriem, priorít. Kontinuita je chápaná ako podpora prevládajúcich kultúrnych vzorcov, vrátane objavovania subštruktúr a nových smerov vo vývoji kultúry. Pri zábave ide o určité rozptýlenie, či pobavenie. Médiá sa snažia byť prostriedkom uvoľnenia a zdroj oslabovania sociálneho napätia. Taktiež môžu byť prostriedkom získavania – agitovania jednotlivca, či masy pre spoločensky významné ciele.

Médiá sa do veľkej časti podieľajú taktiež na tom, ako sa utvára kultúra. Pod pojmom kultúra sa nemyslí len to čo sa v danej spoločnosti uctieva, ako sa tam žije, aké sú jej zvyky, poznatky či tradície, ale tento pojem nadobúda aj hodnotiaci význam, rozmer. To znamená, že ovplyvňujú to, čo ľudia považujú za dobré, zlé, čo je cenné (v danej kultúre). Systém zdieľaných hodnôt, predstáv, presvedčení, postojov, názorov sa označuje pojmom ideológia.

Ako už bolo spomenuté aj v kapitole *Jazyk a moc*, diškurz môže ovplyvniť myslenie ľudí. V teórii týkajúcej sa mediálneho diškurzu sa tento názor potvrdzuje, pretože ako bolo zmienené: médiá ovplyvňujú kultúru – v zmysle šírenia postojov, názorov, presvedčení a konaní. Moc mediálneho diškurzu ale nespočíva jedine v tom, že sú schopné šíriť určitú ideológiu, ale že sú schopné ju legitimizovať. Jeden zo spôsobov ako to urobiť je napríklad popisovať dané usporiadanie spoločnosti (napr. kapitalizmus) ako prirodzený „stav vecí“ a tým tento „stav“ legitimizujú, alebo potvrdzujú jeho platnosť (Jiráček; Köpplová, 2003). Spravodajstvo tak plní ideologickú funkciu. Ideologická moc spravodajstva spočíva taktiež v tom, že médiá sú schopné oznámiť určitú informáciu veľkému množstvu ľudí v ten istý čas. Správy opakovane informujú o porušovaní sociálnych noriem a ohrození hodnôt spoločnosti,

a preto v tejto podobe nadobúdajú moc definovať čo je pre spoločnosť dobré a čo naopak nežiadúce, deviantné (Trampota, 2006). Týmito spôsobmi masové médiá prispievajú k rozvoju, ustáľovaniu a premene hodnôt, významov a výkladu sveta spoločnosti (Jiráček; Kópplová, 2003).

1.3.2 Internetová publicistika

Internetová publikácia je najmladším oborom žurnalistickej práce. Paradoxne sa ale tento obor zaradil medzi tie najvplyvnejšie. Publicistika si so sebou nesie nielen princípy práce zo starších, stále paralelne existujúcich médií, ale zároveň prináša aj novú kvalitu. Oproti tradičnej a webovej publicistike má on-line žurnalistika nasledovné **znaky**:

- Internetová žurnalistika je žurnalistikou v reálnom čase. (Informácie sa publikujú v reálnom čase – s minimálnym technologickým oneskorením a po publikovaní musia byť aktualizované.)
- Je interaktívna, to znamená, že čitateľ je prirodzenou súčasťou procesu. S jeho interakciou sa počíta. Ku kvalite obsahu prispievajú čitatelia spätnou väzbou a obsah na niektorých serveroch taktiež môžu dotvárať (Bednář, 2011).
- Je flexibilná vo forme, v obsahu aj v používaní.
- Je bezprostredná a blízka (Čurčík, 2012).
- Porovnávanie sa s konkurenciou je bezprostredné. Užívateľ internetu môže sledovať viac médií súčasne. Preto vzniká neustále porovnávanie webových médií vzájomne medzi sebou.
- Informácie sú previazané. Tento nástroj on-line žurnalistov je ideálny na udržanie si čitateľa. Čitateľa je totiž možné odkazovať na ďalší a ďalší súvisiaci článok. Tento efekt ale zároveň žurnalistom komplikuje prácu, pretože nevhodný, alebo chýbajúci odkaz môže poukázať na nepripravenosť autora, alebo celého média.
- Text publikácií je kombinovaný so zvukom, videom, interaktívnou infografikou a inými formátmi (Bednář, 2011).

Príprava textu pre web:

Napriek tomu, že webové noviny obsahujú rôzne typy obsahov (zvukové a obrazové záznamy, obrázky, multimediálne prvky atď.), základom je stále textová informácia, text. Predovšetkým text sa preto stáva určujúcim faktorom kvality webového média (Bednář, 2011). V analytickej časti diplomovej práce analyzujeme text, ktorý je určený pre web. V nasledujúcej

časti preto popíšeme charakter textu určeného pre web, ktorý je niekedy podobný, no niekedy sa od textu určeného pre tlač trochu líši. Teória je spracovaná zo zásad a odporúčaní v žurnalistickej praxi.

Podobnosti a rozdiely medzi tvorbou textu určeného pre tlač a pre web:

- Voľba žánru a štýlu:

Podobne ako u tlačových médií, každý publikovaný komunikát, článok, sa prispôbuje predpokladanému publiku. Záleží od toho, akému médiu je článok určený, čo má byť jeho podstata, kto má byť čitateľ, či je článok súčasťou nejakého vyššieho celku, či bude obsahovať multimédiá a či má článok informovať, baviť, vyvolávať diskusiu. Tieto otázky sú kľúčové, pokiaľ chce mať autor úspech u čitateľov.

Čo sa týka výberu žánru článku pre web, môže vychádzať zo žánrov používaných v tlačových médiách ako napríklad správa, rozhovor, reportáž, glosa, fejtón, reportáž a iné. Komunikáty ale málo kedy zodpovedajú len jednému žánru. K najčastejším používaným žánrom patria: spravodajský, alebo publicistický. Môžu sa k nim pridať ešte odborné, alebo neformálne žánre. Cieľom spravodajského textu je informovať publikum, poskytnúť informácie, ale nie názor autora. Pri publicistických je názor autora na popísané udalosti povolený. Odborný prístup sa používa na tematických serveroch z najrôznejších oblastí a neformálny je typický pre weblogy a osobné stránky.

Štýlom sa rozumie spôsob, akým sa s čitateľom komunikuje. Skladá sa z toho, aký slohový postup a jazyk sa používa. Zo slohových postupov to môže byť informačný, rozprávací, popisný a charakterizačný, výkladový, alebo úvahový. Jazyk môže byť formálny/neformálny, spisovný/nespisovný, odborný, alebo špecifický. Použitý jazyk býva v súlade s médiom pre ktoré sa píše a v súlade s jeho publikom (Bednár, 2011).

- Témy:

Špecifickosť on-line žurnalistiky je možné vysledovať taktiež pri voľbe tém. Keďže je rozsah publikovaný na internete neobmedzený, prostredníctvom vysokej rôznorodosti tém môže uspokojiť široké publikum.

V zásade ale platí, že výber tém je veľmi zložitý a komplikovaný proces, ktorý ovplyvňuje rad faktorov: osobnosť redaktora, editora alebo technické možnosti. Téma či udalosť musia vykazovať určitú spravodajskú hodnotu. Spravodajské hodnoty často

odrážajú predpokladané očakávania čitateľov a profiláciu denníka. Vybraná téma musí každopádne zaujať. Čím väčšie publikum zaujme, tým lepšie (Čurčík, 2012).

- Dĺžka článku:

Webové médium poskytuje oproti tlačovému teoreticky neobmedzený priestor pre články. Nie je obmedzené počtom stránok ani jeho maximálnou dĺžkou. Napriek tomu určité obmedzenia existujú, ale neplynú z technickej podstaty, ale z obmedzenej schopnosti publika sa sústrediť.

Spravodajské texty bývajú najkratšie, publicistické o trochu dlhšie a odborné bývajú relatívne najdlhšie. No nie vždy to platí. Dĺžka textu býva vyhradená autorom – často podľa toho, či autor vyjadril všetko podstatné.

Autori pracujú taktiež s pozornosťou čitateľa. Pri dlhých článkoch sa totiž často stráca jeho pozornosť a záujem. K najefektívnejším formám, akými sa zatriktívňuje text a zároveň podporuje udržanie pozornosti, patrí použitie medzituliek a použitie kapitol. Medzitulky, kratšie texty, odstavce patriace k hlavnému článku, ktoré zároveň nesú svoj vlastný nadpis. Kapitoly sa používajú najmä pri dlhších, odborných textoch (Bednář, 2011).

- Voľba titulu:

Titulok predáva. Je to prvé, s čím sa čitateľ stretne. Titulok, jeho formulácia je faktor, ktorý buď presvedčí čitateľa si článok prečítať, alebo ho naopak odradí. Vo webových publikáciách má tento faktor mnohonásobnejšie vyšší vplyv (ako v tlači). V žurnalistickej praxi by malo platiť, že titulok pravdivo vystihuje obsah článku, priláka, zaujme čitateľa. Problém ale často nastáva medzi bodmi – zaujať ale súčasne neklamať. Tvorba úspešných titulkov podlieha módnym vplyvom. Titulky bývajú stručné. Pokiaľ nechce médium pôsobiť ako bulvár, vyhýba sa apelatívneho postupu. Seriózne médiá nepoužívajú v titulkoch spravodajstva ani výkričníky, ani dvojbodky. Titulok spolu s podtitulkom (rozvinutím titulu) zhrňajú obsah celého článku. Podtitulok obsahuje podstatné informácie z obsahu článku (Bednář, 2011).

- Ďalšie textové komponenty článku:

Vo webovej publicistike sa okrem hlavného textu často používajú aj samostatné textové komponenty, tzv. boxy. Sú na tej istej stránke ako hlavný text, no sú typograficky oddelené. Obsahujú informácie s pridanou hodnotou. Niekedy ide

o stručné bodové zhrnutie textu. K ďalším textovým komponentom patria jedno-vetné zvýraznené časti, ktoré obsahujú najpodstatnejšie myšlienky článku, tzv. výkričníky (Bednář, 2011).

- Typografická úprava článku:

Vo webových médiách platí, že grafická podoba jednotlivých článkov, stránok je homogenizovaná. To znamená, že všetky stránky vypadajú vizuálne rovnako. Typická stránka má: hlavičku s logom a navigačnou lištou, priestor pre text článku, panel s odkazmi na súvisiace informácie, priestor na reklamu, pätičky s tirážami a odkazmi na ďalšie články. Samozrejme záležiac od média, môžu obsahovať aj ďalšie komponenty.

Čo sa týka písma (fontov), používajú sa viaceré, no odporúčené sú maximálne dva typy, tri veľkosti písma (titulky, podtitulky a text). V texte sa používa tučné písmo, aby sa oddelili dôležité miesta a zdôraznili sa zásadné myšlienky. Kurzívou sa často označujú citácie. Požíva sa tiež podčiarknuté písmo, či prečiarknutý text. Text niekedy býva odlišený aj farebne, prípadne sa využívajú aj ďalšie efekty.

Články niekedy obsahujú obrázky, video, alebo audiozáznamy, ktoré súvisia s textom. Sú umiestnené do toku textu, prípadne do galérie. Nebýva ich v mnoho, pokiaľ nie sú hlavným oznámením komunikátu. Pokiaľ sú hlavným oznámením, upozorňuje sa na to v titulku alebo podtitulku.

V článkoch sa používajú taktiež vnútorné a vonkajšie odkazy, kedy sa odkazuje buď na iné články toho istého média alebo mimo samotný server média.

Interaktívne prvky v texte ako ankety, pohyblivé obrázky, mapy reagujúce na činnosť užívateľa bývajú oddelené od textu článku a označené. Diskusie a ďalšie nástroje, ktoré umožňujú textovú spätnú väzbu, sa musia umiestňovať až pod text a od textu sa oddeľujú (Bednář, 2011).

V žurnalistickej praxi platí, že je dôležité, aby celková vizualizácia obsahu článku bola jasná a prehľadná. Predpokladá sa, že čitateľ má málo času a potrebuje sa rýchlo orientovať v obsiahlom množstve informácií (Čurčík, 2012).

- Aditívny text:

Možnosť aditívneho textu spočíva v podstate v tom, že vydaný článok je po svojom vydaní aktualizovaný a menený. Aktualizovaná časť sa od staršieho textu oddeľuje (Bednář, 2011).

- Objektivita a vyváženost'

Objektivita a vyváženost' sú pojmy, ktoré sa často zmieňujú v súvislosti s férovou profesionálnu publicistikou. Niekedy sú dokonca označované za základné vlastnosti profesionálneho spravodajstva. Pokiaľ sa médium prezentuje ako objektívne a vyvážené, je tieto zásady nutné striktné dodržiavať.

Objektivita znamená, že mediálne prezentovaná informácia odpovedá skutočnosti, nie je skreslená a je dôsledne oddelená od názorov.

Vyváženost' znamená, že pokiaľ médium prezentuje spor, tak je v článku daný rovnaký priestor všetkým zúčastneným. Informácie nie sú prezentované jednostranne (Bednář, 2011).

1.3.3 Zobrazovanie cudzincov a menšín v médiách

Napriek tomu, že cudzinci v našej spoločnosti nie sú nič neobvyklé, je bežné, že o ich živote vôbec nič nevieme. Svoj podiel majú na tom aj médiá (Nečitelní cizinci, 2003, s. 7). V tejto podkapitole stručne načrtne ako a prečo sa o cudzincoch v médiách (ne)píše, prípadne ak sa píše, akú povahu majú tieto články najčastejšie.

V publikácii *Nečitelní cizinci*, ktorá je súčasťou projektu Multikultúrneho Praha (*Médiá a Menšiny: Mediální obraz cizinců a etnických a národnostních menšin v ČR*), jej autori uvádzajú dôvody, prečo cudzinci dostávajú tak málo priestoru v článkoch. Argumenty, dôvody novinárov po predložení tejto otázky boli: časová tieseň, v ktorej sú články písané, obmedzenie dané rozsahom článku, nedostupnosť cudzincov. Ďalší dôvod, ktorý novinári priznali, sa týka „mediálnej atraktívnosti“. Za atraktívne, zaujímavé články v spojitosti s cudzincami sa považujú tzv. hlboký ľudský príbeh, či konfliktný článok. Články s pozitívnym líčením o bezproblémovej integrácii cudzinca do spoločnosti, alebo ako sa mu páči život v českej spoločnosti postrádajú mediálnu atraktívnosť, a tak majú menšiu šancu dostať sa do tlače (Nečitelní cizinci, 2003, s. 7).

Je dôležité si uvedomiť, že témy a udalosti spojené s určitou sociálnou skupinou (v tomto prípade cudzincami), sú hlavným určujúcim faktorom v tvorbe budovania našej mienky o nich. Trampota (2006) vo svojej knihe *Zpravodajství* uvádza, že médiá majú sklon v spravodajstve prezentovať predstaviteľov minoritných národností skôr s negatívnou tematikou ako je zločin, ilegálna práca, ilegálny pobyt a iné. Teun van Dijk v článku *Discurso*

y *desigualdad* uvádza vo výsledkoch svojho výskumu zoznam tém, o ktorých píše žurnalisti v spojitosti s určitými národnostnými skupinami najčastejšie:

1. násilie, najmä vzbury a iné verejné konfliktné situácie,
2. kriminalita, najmä v súvislosti s drogami, napadnutie, prepadnutie, krádež a prostitúcia,
3. rasové súvislosti, predovšetkým diskriminácia a rasovo motivované konflikty, spory.
4. imigrácia,
5. kultúrne rozdiely ako jazyk, náboženstvo (islam) atď.,
6. šport a ľudová kultúra.

Z tohto výskumu taktiež vyplýva, že cudzinci sú najčastejšie spájaní s negatívnou tematikou (Dijk, 1992).

Časté opakovanie sa typu udalostí (tém) spojených s cudzincami (ktoré sú často negatívnej povahy) vedie k tvorbe stereotypného obrazu danej skupiny. Vlastnosti, ktoré sú pripisované aktérovi, sa veľa krát pripisujú celej sociálnej skupine, ktorú zastupuje. Pokiaľ sa subjekt opakovane prezentuje v určitom typu situácie, môže to viesť k vytvoreniu dojmu, že práve tieto situácie sú preň typické a normálne. Tento sklon sa nazýva situačná atribúcia, vlastnosti situácie sú vzťahované na samotný subjekt. V prípade, keď je kontinuálne spojovanie určitej sociálnej skupiny s negatívnymi udalosťami, môže to vytvoriť určitú formu etiketizácie a vytvorenia obrazu, že negatívne udalosti sa týkajú práve tejto skupiny a nič pozitívneho sa od nej nedá očakávať.

Keď je bežné určitú sociálnu skupinu alebo príslušníkov tejto skupiny popisovať negatívne a dôjde k pozitívnemu zobrazeniu týchto ľudí, taktiež to môže posilniť negatívny stereotypný obraz etnika. Pokiaľ sú totiž prehnane zdôraznené pozitívne stránky, podvedome je tak skupina alebo jednotlivec označený ako výnimka (Trampota, 2006).

Z popísanej teórie a výskumu *Médiá a menšiny* tak vyplýva, že samotné slovo cudzinec, tak kvôli vplyvu médií budí určitý negatívny dojem – je to niekto, kto tu nepatrí, vzbudzuje podozrivosť, strach, odpor (Nečitelní cizinci, 2003).

Tento proces zobrazovania národnostných menšín, jeho vplyv a dopad sa ale netýka len etník nachádzajúcich sa v štáte, v ktorom sa o nich píše ako o cudzincoch. Platí to podobne pri popise zahraničných udalostí, iných štátov a národov. Zeme, ktoré nie sú médiami považované za dôležité, sa do spravodajstva dostávajú takmer výhradne v spojitosti s až extrémne negatívnymi udalosťami ako sú napríklad pohromy, nešťastia, nepokoje, vojny. Najčastejšie sú

to zeme tretieho sveta. Ich mediálna reprezentácia tak podobne vyvoláva dojem, že sa v týchto oblastiach ani nemôže diať nič pozitívne (Trampota, 2006, s. 99).

1.4 Hispánska Amerika

1.4.1 Vymedzenie pojmov Latinská Amerika, Hispánska Amerika

Vo výskumnej časti diplomovej práce analyzujeme zobrazenie Hispánskej Ameriky v slovenských médiách. Okrem pojmu Hispánska Amerika (Hispanoamerika) často operujeme s pojmom Latinská Amerika (Latinoamerika). V nasledujúcej časti tak geograficky vymedzíme tieto „dve oblasti“ a potom vysvetlíme prečo operujeme s pojmom Latinoamerika ako ekvivalentom k Hispanoamerike.

- Latinská Amerika

Samotný pojem „Latinská“ je bližšie vysvetlený v nasledujúcej podkapitole. Čo sa týka geografického územia, ktoré spadá pod Latinskú Ameriku – je to oblasť, v ktorej v súčasnosti prevažujú románske úradné jazyky ako španielčina, portugálčina, prípadne francúzština. Región začína na severe Mexika, prechádza stredoamerickou šíjou, zahŕňa Veľké a Malé Antily a celú Južnú Ameriku. V týchto rozľahlých priestoroch sa nachádzajú taktiež oblasti a štáty, v ktorých sa hovorí nerománskymi jazykmi (angličtinou, holandčinou). Tieto oblasti na základe rozlohy a počtu obyvateľov však tvoria iba nevýznamnú výnimku. Niektoré regióny používajú tiež indiánske jazyky (Klíma, 1996, s. 5).

- Hispánska Amerika

Oblasť nazývaná Hispánskou Amerikou je územie amerických krajín, ktoré hovoria španielskym jazykom. Do tejto oblasti tak nespádajú štáty, ktoré nemajú španielčinu ako úradný jazyk (Diccionario panhispánico de dudas, 2005). Hispanoameriku tvoria nasledujúce štáty: Argentína, Bolívia, Chile, Kolumbia, Kostarika, Kuba, Ekvádor, El Salvador, Guatemala, Honduras, Mexiko, Nicaragua, Panama, Paraguaj, Perú, Portoriko, Dominikánska Republika, Uruguaj a Venezuela.

Hispánska Amerika je tak označenie územia, ktoré zároveň spadá pod oblasť nazývanú Latinskou Amerikou. V nasledujúcej teoretickej časti čerpáme zo zdrojov, ktoré používajú

pojmem Latinská Amerika. Táto teória sa na základe vymedzenia pojmov vzťahuje aj k Hispánskej Amerike.

1.4.2 Obraz Hispanomeriky

Neil Postman rozoberá vo svojej knihe *Ubavit se k smrti* (1999) médiá v súvislosti s epistemológiou. Definuje vzťah epistemológie (disciplíny, ktorá sa zaujíma o pôvod a podstatu poznania) a médiá, v ktorom je médium považované za určitý „prenášač poznania“. Skrze rôzne médiá prijímame nejaké pravdy o svete. Prijímané definície pravdy sú aspoň do určitej miery odvodené od povahy komunikačných médií, ktoré informácie prenášajú. Tieto sprostredkované „pravdy“ sa tak stávajú podnetmi na tvorbu obrazu, ktorý si v súvislosti s nejakou krajinou vytvárame. Tento „obraz“ sa tak tvorí aj vtedy, keď sme túto zem nikdy nevideli a nemáme s ňou žiadnu osobnú skúsenosť. Na bližšie vysvetlenie vzťahu mediálne prezentovaných právd a tvorbou obrazu pracuje Postman s pojmami Northropa Frye a to rezonanciou a metaforou. Prostredníctvom rezonancie získava špecifická výpoveď v špecifickom kontexte univerzálny zmysel. Metaforu chápe ako zdroj rezonancie, silu spojovať a obdarovať významom rozmanité postoje a skúsenosti. Táto sila podľa neho môže byť vo vete, knihe, postave či histórii. Ako príklad tohto vzťahu uvádza Atény, ktoré sú metaforou intelektuálnej vybavenosti či Hamlet, metaforou hlbavej nerozhodnosti. Postman nadväzuje na túto myšlienku a tvrdí, že každý prostriedok komunikácie, každé médium je vybavené rezonanciou, pretože rezonancia je vlastne metafora na druhú. Nech je pôvodný a obmedzený kontext média akýkoľvek, médium má schopnosť z neho vykročiť a vydat' sa smerom k novým a nečakaným kontextom. Vzhľadom na spôsob, akým médium riadi či organizuje naše myslenie a integruje naše skúsenosti so svetom, ovplyvňuje naše vedomie aj spoločenské inštitúcie. Vplyv médií je pozorovateľný aj v našich koncepciách úcty, dobra, krásy atď. Spôsoby definície a regulácie našich predstáv o tom, čo je pravda, sú ale médiami ovplyvňované vždy.

Je dôležité si uvedomiť, že ľudia v strednej Európe prijímajú pravdy o Hispánskej Amerike predovšetkým prostredníctvom určitých médií. Málokto bol v Hispánskej Amerike alebo má osobnú skúsenosť, na ktorej primárne zakladá svoj pohľad na ňu. Väčšine bol tento obraz sprostredkovaný. Na tom ako vnímame Hispanoameriku dnes, majú do veľkej miery podiel komunikačné médiá, ktoré nám informácie o tejto krajine sprostredkovali. Arturo Escobar vo svojej knihe *El final del salvaje* (1999) pracuje s podobnou myšlienkou ako Postman – v zmysle vplyvu médií na tvorbu nášho obrazu. Upozorňuje na to, že pokiaľ chceme

predísť tvorbe skresleného obrazu o nejakom mieste, je pri sprostredkovaní informácií nesmierne dôležité pozerať sa na kontext, v akom nám je tento „obraz“ podávaný. Taktiež je dôležité pýtať sa kto definuje miesto a kto hovorí za miestnych. Rozbor kontextu, charakteru média a podávanej informácie nám tak pomôže predísť tvorbe skresleného obrazu.

V nasledujúcej časti v stručnosti zhrnieme budovanie obrazu Latinskej Ameriky, ktoré podrobnejšie rozoberajú Walter D. Mignolo, Enrique Dussel a Arturo Escobar vo svojich publikáciách: *La idea de América Latina, Europa, modernidad y eurocentrismo* a *El final del salvaje*. Autori rozoberajú práve historický kontext a médiá (tiež v zmysle prostredníkov), ktoré mali do veľkej miery vplyv na to, ako Európania vnímali a vnímajú Latinskú Ameriku (LA). Vytváraný obraz na LA sa od doby kolonizácie až po súčasnosť menil. V teórii budú chronologicky načrtnuté hlavné obdobia a vplyvy, ktoré spôsobili určité zmeny vnímania LA. Autori sa v daných publikáciách nesnažia primárne zachytiť podaný obraz Latinskej Ameriky v priebehu histórie, ale práve poukázať na to, aký vplyv má diškurz na „tvorbu podaného obrazu histórie“.

Prvé správy, informácie o Latinskej Amerike nám boli sprostredkované prostredníctvom prvých kolonizátorov z Európy a to predovšetkým Španielska a Portugalska. Walter Mignolo (2007) nazýva tento prvý sprostredkovaný pohľad na vtedajšiu Latinskú Ameriku ako európsky uhol pohľadu alebo pohľad z perspektívy moderny, novoveku. S pojmom moderna, novovek sa spájajú dve historické obdobia. Jedno z nich je v Európe v osemnástom storočí, kedy sa s týmto pojmom spája prúd kritického myslenia v hľadaní pravdy (osvietenstvo). Druhé obdobie, ktoré sa spája s týmto pojmom nastáva v roku 1492, keď Španielsko ako prvý novoveký národ otvára dobu moderny práve kvôli objaveniu Ameriky. S týmto podnetom sa tvorí prvá a „jediná“ história sveta. Latinská Amerika a dejiny s ňou spojené sa tak determinujú z europocentrického, moderného pohľadu.

Zo samotného pomenovania „europocentrický“ vyplýva, že Európa sa vidí ako centrum diania, histórie. Ostatné národy, kultúry sú vnímané len ako okrajové, podradné. Dussel (1995) vo svojej publikácii píše, že tento postoj je vnímaný aj pri popise Latinskej Ameriky a slúži na obhájenie násilia, ktoré bolo pri dobývaní Latinskej Ameriky páchané. K argumentom „mýtusu moderny“ o ovládnutí tohto územia patria:

1. moderná (európska) civilizácia sa chápe ako rozvinutá, nadradená,
2. jej nadradenosť ju zaväzuje morálne rozvíjať, formovať tých primitívnejších, nevychovaných, barbarov,

3. tento edukačný, rozvojový proces musí nasledovať modernú Európu,
4. v prípade, ak sa barbar bráni tomuto civilizačnému procesu, môže byť použité násilie, aby sa odstránili prekážky „modernizácie“,
5. násilie sa popisuje ako nevyhnutný čin,
6. modernému človeku sa tak barbar vykresľuje ako vinná osoba, pretože sa bráni procesu civilizácie a moderna tak nenesie vinu za tieto obete,
7. utrpenie a obete sú nevyhnutné v procese modernizácie zaostalých národov, otrokárskych rás, slabších pohlaví atď. (Dussel, 1995).

Ako je načrtnuté v uvedených argumentoch, pôvodní obyvatelia Latinskej Ameriky boli Európanmi často vykresľovaní ako barbari. S pojmom barbar mohli byť vtedy spojené až štyri skupiny ľudí:

1. skupina ľudí s podivným alebo násilným správaním, ktorých zmysel pre spravodlivosť, pravdu, mravnosť, šľachetnosť sa vymykal (európsky klasifikovanej) norme;
2. druhý význam slova barbar, barbarský sa spája s národmi, ktorých jazyk nemal podobnú literárnu formu vyjadrovania sa ako latinčina. Do tejto skupiny „barbarov“ spadajú tiež národy, ktoré sa nevenovali štúdiu poézie, rétorike, logike (matematike), histórii a oblastiam spadajúcim pod vtedajšiu literatúru;
3. do tretej skupiny spadajú tie národy, ktoré nemajú právnu formu, základný systém vlády, spravovania;
4. štvrtá skupina zahŕňa ľudí, ktorí mohli byť vzdelaní, múdri, ale boli neveriaci, bezbožní – neprijali to správne náboženstvo (kresťanstvo) (Mignolo, 2007, s. 43-44).

Uvedená charakteristika analyzovaného pojmu bola ale platná najmä pre šestnásťte storočie. V priebehu histórie pozorujeme, že mal pojem „barbar“ premenlivý charakter.

Mendel, Ostřanský a Rataj (2008) rozoberajú taktiež pojem barbar z europocentrickej perspektívy. Pojem barbar vnímajú nestálo v tom zmysle, že sa pohľad na „barbarský“ orient menil v závislosti na premenách vzťahu Európy k „východnému“ priestoru najmä v ekonomickom a politickom zmysle (Latinská Amerika sa v tom období radila k orientu). Počas osvietenstva sa Európou šírila ideológia „civilizačnej nadradenosti belochov“ nad „barbarstvom domorodcov“. S pomocou daných ideologických a kultúrnych stereotypov tak mohol európsky osvietenec, humanista a liberál ospravedlniť genocídu, etnické čistky

a vykorisťovanie obyvateľstva všade tam, kam dosiahol vplyv európskeho kolonializmu, kde bolo treba presadiť ekonomické a geopolitické záujmy „západnej civilizácie“. Tam, kde sa Európanovi, ako nositeľovi „civilizácie“, podarilo prekonať prekážky svojich ekonomických a geopolitických záujmov, si mohol v ideovej či umeleckej sfére dovoliť určitú úpravu pôvodného modelu od pohrdania a nenávisť až k blahosklonnej romantizácii. Týkalo sa to najmä oblastí, v ktorých bola vyvraždená veľká časť pôvodného obyvateľstva (taktiež LA). Tieto činy boli ospravedlňované „mravnou“ oprávnenosťou „vyššej“ civilizácie konať tak v mene osvietenského kultu vedy, racionálneho poznania. Z tohto ambivalentného pocitu civilizačnej nadradenosti a falošnej humanity sa zrodil nový, uspokojivý motív či symbol živený európskym romantizmom od polovice 19. storočia. Vznikol Rousseauov motív „vznešeného divocha“, hrdinu románov, ktorý je osamotený a čestne a uvedomelo čelí nevyhnutnému osudu – zániku svojho ľudu a je pripravený sa stotožniť s morálkou a ideálmi „bieleho muža“. O čo viac bola ale určitá civilizácia nepoddajná, o to viac bola vykresľovaná v Európe ako zlá, hrozivá. Toto vykreslenie ostalo predovšetkým „nepoddajnému arabskému východu“ (Mendel; Ostránský; Rataj, 2008).

Ako bolo spomenuté v úvodnej časti spojitosti LA s pojmom barbar – oblasť Latinskej Ameriky sa v prvopočiatoch radila k Orientu kvôli tomu, že bola vnímaná, podobne ako „východ“, ako koloniálna oblasť. Americký kontinent a pôvodní obyvatelia sa od šestnásteho storočia prezentovali z európskeho pohľadu ako podradní (Mignolo, 2007). Táto prezentácia LA sa začala meniť v druhej polovici devätnásteho storočia, v období vlády Napoleona III. Francúzsko hľadalo spôsob ako získať v danej oblasti moc. Potrebné bolo oslabiť rastúci vplyv Severnej Ameriky (USA) a vplyv, ktorý malo v danej oblasti Španielsko. Za týchto okolností vyšli francúzsky intelektuáli s ideou „Latinskej Ameriky“. Toto označenie sa vzťahovalo k Južnej Amerike ako ku katolíckej a latinskej časti kontinentu, oslobodenej Francúzskom, v kontraste voči anglosaskej, protestantskej Severnej Amerike (Mengotti, 2011). Táto idea bola prevzatá kreolskou elitou. Pojem „latinská“ tak zahŕňal ideológiu, do ktorej sa vkladala identita starých španielskych a portugalských kolónií v novom pojatí moderného/koloniálneho sveta. Táto idea, politický projekt kreolsko-mestickej elity, priniesol na jednej strane kontinentálnu jednotu, no na druhej strane spôsobil rozdelenie spoločnosti. Populácia európskeho pôvodu v spoločnosti stúpala, no pozícia príslušníkov pôvodných a afrických kmeňov klesla, prípadne boli títo príslušníci zo spoločnosti úplne vyradení (Mignolo, 2007).

Arturo Escobar (1999) charakterizuje ako ďalšie obdobie vnímania Latinskej Ameriky obdobie po druhej svetovej vojne. V tomto období sa zeme ako Ázia, Afrika, Latinská Amerika nazvali rozvojovými krajinami, krajinami Tretieho sveta.

Pojmy, ktoré sa spájali a stále spájajú s rozvojovými krajinami sú: neschopnosť, pasivita, chudoba, nevzdelanosť, zaostalosť. Ľudia sa spájajú s tmavšou farbou pleti a sú (západnou kultúrou) vykresľovaní ako hladní, negramotní, tí, ktorí potrebujú pomoc, tvrdohlaví, ako ľudia bez iniciatívy konať a bez tradícií. Takto je homogenizovaný obraz ľudí, kultúr zemí tretieho sveta a diškurzom sa vytvára určitá rasová a kultúrna hierarchizácia (Escobar, 1999, s. 41). S pojmami, ktoré sa neustále spájajú s Tretím svetom, vzniká tiež rozvojová stereotypizácia (preľudnenie, hladomor, chudoba, negramotnosť a podobné pojmy vzťahujúce sa k rozvojovým krajinám) (Escobar, 1999, s. 45-46).

Walter D. Mignolo (2007) popisuje „najaktuálnejšie“ vnímanie Latinskej Ameriky ako rozsiahleho územia, ktoré je zdrojom lacnej pracovnej sily; ako oblasť, v ktorej je veľa prírodných zdrojov a lákavých turistických destinácií s krásnymi karibskými plážami; miesto otvorené ako turistom, tak i investorom. Tento obraz LA sa začal formovať počas studenej vojny, potom, ako sa Latinská Amerika začlenila do krajín tretieho sveta a stala sa hlavným cieľom implementácie neoliberalných modelov (Mignolo, 2007, s. 118).

Európskemu svetu sa síce po osamostatnení štátov LA spod koloniálnej nadvlády do určitej miery otvoril nový uhol pohľadu na udalosti prezentované ich kolonizátormi (európskymi štátmi) (Mignolo, 2007). Stále ale platí, že aj nové, aktuálne uhly pohľadu sú nám sprostredkované nejakým médiom, z nejakej perspektívy, pohľadom niekoho. Nevylučuje sa ani, že európska spoločnosť môže mať aj napriek inej prezentácii stále stereotypne zafixovanú Latinskú Ameriku predstavenú starším médiom. Ako bolo totiž spomenuté v podkapitole 1.3.3. *Zobrazovanie cudzincov a menšín v médiách* súčasný mediálny diškurz môže podporovať a upevňovať obraz tvorený v minulosti, prípadne tvoriť iný, nový, stereotypný obraz.

2 Analýza

Nasledujúca časť diplomovej práce je zameraná na analýzu mediálneho diskurzu súvisiaceho s Hispánskou Amerikou. V prvej, úvodnej časti je popísaná metodológia analýzy. Táto časť zahŕňa charakteristiku výskumnej oblasti a cieľ práce. Je tu zaznamenané vymedzenie obdobia, z ktorého sú analyzované články, vymedzenie geografickej oblasti spadajúcej do analýzy a popis vybraných internetových denníkov. Metodologickú časť uzatvára charakteristika postupu analýzy. V druhej podkapitole praktickej časti je spracovaná analýza vybraných článkov.

2.1 Metodológia

2.1.1 Výskumná oblasť a cieľ práce

Ako už bolo spomenuté, oblasť nášho výskumu je zameraná na mediálny diskurz slovenských internetových denníkov, súvisiaci s Hispánskou Amerikou. Vychádzať budeme z teórie kritickej diskurzívnej analýzy, ktorá je popísaná v teoretickej časti diplomovej práce. Dôvod prečo vychádzame z tejto teórie je, že určité prístupy CDA sa zaoberajú vzťahom diskurzu a myslenia. Presnejšie povedané, ako diskurz ovplyvňuje myslenie, názory jeho recipientov (Prokopová; Orságová; Martinková, 2014, s. 37). V diplomovej práci sa tak zameriame konkrétne na diskurz (jazyk, reč, lingvistickú stránku článkov), ktorý má vplyv na budovanie mienky o Hispánskej Amerike.

Cieľom predkladanej práce bude na základe analýzy vybraných článkov popísať obraz Hispanoameriky, ktorý nám je vybranými médiami podaný v priebehu roka 2014. Budovaný obraz môže vzniknúť v okruhu recipientov, ktorí čítajú vybrané slovenské internetové denníky, čiže predovšetkým Slovákov.

2.1.2 Výskumné obdobie a výskumná vzorka

Časové vymedzenie analyzovaného súboru:

Vybrané analyzované články sú z obdobia medzi 01.01.2014 – 31.12.2014. V analýze sme sa nechceli zamerať na žiadnu konkrétnu udalosť, ani vyhradiť mediálne prezentovanú tematickú oblasť, ktorá by ovplyvňovala, či budovala našu mienku o Hispánskej Amerike. Analyzovaných udalostí a tém súvisiacich s Hispanoamerikou je viacero, a preto dávajú

analýze komplexnejší charakter. Všetky udalosti a témy ale spadajú pod rok 2014. Mediálne budovaný obraz tak bude obraz podaný vybranými internetovými denníkmi v priebehu celého roka 2014.

Geografické vymedzenie analyzovanej oblasti:

Do analýzy budú zradené štáty Hispánskej Ameriky:

Argentína, Bolívia, Chile, Kolumbia, Kostarika, Kuba, Ekvádor, El Salvador, Guatemala, Honduras, Mexiko, Nicaragua, Panama, Paraguaj, Perú, Portoriko, Dominikánska Republika, Uruguaj a Venezuela.

Celú oblasť Latinskej Ameriky (štáty Hispanoameriky, Brazíliu a ostatné štáty Strednej a Južnej Ameriky) sme do analýzy nezaradili, pretože nespádajú pod náš študijný obor (španielsku filológiu).

Charakteristika vybraných internetových denníkov:

Články, z ktorých analýza vychádza, sú vybrané z dvoch internetových denníkov, a to *Aktuality.sk* a *Čas.sk*. Podľa prieskumu agentúry TREND.sk tieto internetové denníky patrili v roku 2014 k piatim najnavštevovanejším portálom primárne zameraným na publikáciu denného spravodajstva⁷.

- **Internetový denník *Čas.sk*** je online rozšírená verzia denníka *Nový Čas*. *Čas.sk* vznikol v roku 2008. Prináša aktuálne spravodajstvo a informácie zo sveta šoubiznisu. *Čas.sk* je bulvárno-spravodajský, informačný a zábavný portál. Obsahuje rubriky správy, promi, šport, krimi, zaujímavosti, servis a aktuálne správy či kauzy a iné. Okrem textových informácií ponúka čitateľom foto a video galérie, ako aj online prenosy dôležitých spoločenských a športových podujatí.
- **Internetový denník *Aktuality.sk*** denne aktualizuje domáce aj zahraničné spravodajstvo zo sveta politiky, ekonomiky, spoločenského a kultúrneho diania. Nechýbajú vnútropolitické komentáre, tematické prílohy, regionálne spravodajstvo, krimi spravodajstvo, hobby, auto-moto, počasie, šport a TV program.

⁷Údaj pochádza zo štatistík vedených portálom Trend.sk. Dostupnosť štatistík: <http://medialne.etrend.sk/internet-grafy-a-tabulky.html> [cit. 24.04.2015].

2.1.3 Postup analýzy

Prvý krok analýzy je zostavenie súboru článkov z internetových denníkov *Aktuality.sk* a *Čas.sk*, ktoré sa týkajú analyzovanej oblasti a sú z roku 2014. Kľúčové slová v spätnom vyhľadávaní článkov sú: Hispánska Amerika, Latinská Amerika, Stredná Amerika, Južná Amerika, konkrétne názvy štátov a ich odvođeniny. Články boli potom rozdelené na primárne a sekundárne zdroje analýzy. Do kategórie primárnych, hlavných zdrojov boli zaradené, ak majú priamu nadväznosť hlavnej témy článku s Hispánskou Amerikou alebo s jej časťou. Do kategórie sekundárnych zdrojov analýzy boli zaradené, ak je v článku súvislosť s Hispanoamerikou alebo s jej časťou len okrajová.

V ďalšej časti analýzy sme pokračovali v rozbere primárnych zdrojov. Pozornosť sme zamerali na dva rozmery prístupu k analýze diškurzu, ktoré navrhuje Ruth Wodak. Prvý rozmer je identifikácia špecifických obsahov alebo tém konkrétneho diškurzu a druhý rozmer je analýza diskurzívnych stratégií (Prokopová; Orságová; Martinková, 2014, s. 37).

Pri identifikácii špecifických obsahov a tém sme sa v súvislosti s typom spracovávaného mediálneho diškurzu rozhodli zamerať pozornosť na dve oblasti. Sú to: geografické zastúpenie častí Hispánskej Ameriky v analyzovaných článkoch a témy, o ktorých sa v súvislosti s Hispánskou Amerikou hovorí. V tejto časti sme použili kvantitatívnu metódu a na základe geografického a tematického hľadiska sme články rozdelili.

Pod geografickým hľadiskom sme rozdelili oblasť Hispánskej Ameriky do geografických celkov a bolo upresnené, ktoré oblasti (štáty) boli v článkoch zmieňované, do akej miery a ktoré zmienené vôbec neboli. Ako je vysvetlené v teoretickej časti, pri budovaní nášho obrazu cudziny zohráva dôležitú úlohu selekcia popisovaných zemí a charakter ich prezentácie (vid'. 1.3.3. *Zobrazovanie cudzincov a menšín v médiách*).

Z tematického hľadiska boli články rozdelené do skupín podľa toho, o akých udalostiach a témach súvisiacich so štátmi Hispánskej Ameriky nás informujú. Oblasti tém boli hierarchicky usporiadané od najprezentovanejších tém až po tie najmenej prezentované. Základné tematické okruhy boli nasledovné:

- násilie a kriminalita (vzbury a iné verejné konflikty, súvislosti s drogami, napadnutia, prepadnutia, krádeže, prostitúcia),
- politika⁸,

⁸V analýze primárnych zdrojov je táto oblasť rozdelená na vnútornú a zahraničnú politiku.

- kultúra,
- šport,
- ekonomika⁹,
- katastrofy¹⁰,
- veda,
- iné.

V ďalšej časti analýzy diskurzívnych stratégií sa zameriavame na jazykovú rovinu vybraných článkov a jej charakter. Väčšiu pozornosť majú v analýze články, ktoré boli na základe geografického a tematického charakteru zastúpené v diškurze frekventovanejšie. Ako je spomenuté v teoretickej časti - frekventovanosť a charakter rozoberaných tém má totiž vplyv na názor recipienta (viď. 1.2.3. *Ako diškurz ovláda myseľ*). Z každej skupiny (tematickej a geografickej) bol podrobnejšie analyzovaný aspoň jeden reprezentatívny článok.

Zvláštna pozornosť bola pri rozbere textov venovaná nasledujúcim štyrom otázkam:

1. Ako sú osoby, objekty, štáty, javy/udalosti, procesy a akcie pomenované a ako sa na ne odkazuje?
2. Aké charakteristiky, kvality a rysy sa aktérom, objektom, štátom, javom/udalostiam a procesom prisudzujú?
3. Aké argumenty sa v danom diškurze používajú?
4. Z akej perspektívy sú nominácie, atribúcie a argumenty vyslovené?

V analýze diskurzívnych stratégií sme venovali pozornosť procesu nominácie, predikácie, argumentácie a perspektivizácie (diskurzívnej reprezentácie).

Pri nominácii bola pozornosť zameraná na diskurzívnej konštrukcii sociálnych aktérov, objektov, fenoménov, procesov a činností. Nominácia súvisí s prvou otázkou: Ako sú osoby, objekty, štáty, javy/udalosti, procesy a akcie pomenované a ako sa na ne odkazuje? K prostriedkom, ktoré určujú príslušnosť ku kategóriám patria: konkrétne mená, deiktické výrazy (ja, my, vy oni...), alebo profesionálne antroponymá (napríklad politik, kosmonaut...) (Prokopová; Orságová; Martinková, 2014, s. 40). Ruth Wodak nazýva túto diskurzívnu stratégiu taktiež ako referenciu alebo spôsob pomenovania. Jej cieľom je prostredníctvom kategorizácie príslušnosti a prostriedkov, ako sú metafory, metonymie a synekdochy, vytvoriť

⁹V analýze primárnych zdrojov je táto oblasť rozdelená na vnútroštátnu a globálnu sféru.

¹⁰V analýze primárnych zdrojov je táto oblasť rozdelená na prírodné katastrofy a ľuďmi zapríčinené katastrofy.

interné a externé skupiny. S nomináciou súvisia taktiež diškurzy, ktoré vytvárajú klasifikáciu, vymedzenie skupín „my“ a „oni“. Táto klasifikácia vytvára určitý základ diškurzu, v ktorom sa poukazuje na totožnosť, podobnosť, prípadne rozdiely medzi skupinami. Keď v rámci týchto skupín nastáva pozitívna reprezentácia jednej skupiny a negatívna reprezentácia tej druhej, Ruth Wodak nazýva tieto diškurzy diskriminačnými (Wodak, Meyer, 2003, s. 114-115).

Predikácia sa sústreďí na diskurzívne hodnotenie sociálnych aktérov/objektov/javov/udalostí/akcií (viac alebo menej pozitívne, alebo negatívne). Súvisí s druhou otázkou: Aké charakteristiky, kvality a rysy sa aktérom, objektom, štátom, javom/udalostiam a procesom prisudzujú? Analyzujú sa stereotypné evaluatívne atribúty s negatívnymi či pozitívnymi príznakmi (vo forme adjektív, prívlastkov, predložkových väzieb, vzťahných viet, spojkových viet, infinitívnych konštrukcií), predikáty, predikatívne substantíva, adjektíva, zámená a kolokácie (typické alebo ustálené slovné spojenia) (Prokopová; Orságová; Martinková, 2014, s. 40). Toto hodnotenie sociálnych aktérov môže byť vyjadrené explicitne alebo implicitne. Postoj, akým sú hodnotení sociálni aktéri, môže byť pozitívny, negatívny alebo oceňujúci, či odmietajúci, neschvaľujúci (Wodak, Meyer, 2003, s. 114).

Cieľom argumentácie je podľa Ruth Wodak (2003, s. 114) odôvodnenie udelenia pozitívnych a negatívnych prísudkov. Argumentácia sa venuje stratégiám ospravedlnenia a spochybnenia nároku na pravdu a normatívnu správnosť. Pozornosť sa zameriava na diskurzívnu kvalifikáciu sociálnych aktérov, objektov, udalostí a procesov. Podobne ako predikácia, argumentácia súvisí s druhou výskumnou otázkou, no zahŕňa taktiež tretiu: Aké argumenty sa v danom diškurze používajú? (Prokopová; Orságová; Martinková, 2014, s. 40-41).

V rámci teórie argumentácie sa *topoi* môžu definovať ako časti argumentácie náležiacie medzi obligatórne premisy. Sú to zdôvodnenia spojené s obsahom. Taktiež sa poznajú pod názvom „pravidlá záverov, tvrdení“, ktoré spájajú argumenty so závermi, tvrdeniami a odôvodňujú túto premenu argumentov na tvrdenia (Keinpointner, 1992, s. 194). Ruth Wodak (2003) rozlišuje 15 druhov *topoi* (*topos*)¹¹. Patrí k nim napríklad *topoi*:

1. prínosu, prospechu,
2. humanity,

¹¹Názvy druhov *topoi* sú voľne preložené z grafickej tabuľky zoznamu *topoi* podľa Ruth Wodak (Wodak, Meyer, 2003, s. 116).

3. zodpovednosti,
4. bremena, záťaže,
5. ekonomiky,
6. legality, práv
7. a iné.

Charakteristika *topos*, ktoré sme zaznamenali je uvedená priamo v analýze.

Perspektivizácia, diskurzívna reprezentácia súvisí so štvrtou výskumnou otázkou: Z akej perspektívy sú nominácie, atribúty a argumenty vyslovené? Vzťahuje sa na umiestnenie hľadiska hovoriaceho alebo autora a vyjadrenie zaujatia alebo odstupú. Prostriedky, ktoré pomáhajú analyzovať autorov uhol pohľadu sú: priama, nepriama, polopriama reč, metafory a argumentatíva (Prokopová; Orságová; Martinková, 2014, s. 41).

Napríklad v článku, ktorého titulok nesie názov: „*Fidel Castro sa objavil na verejnosti prvýkrát od apríla 2013*“ autor článku ďalej uvádza: „*Komunistický denník Granma informoval, že 87-ročný Castro sa zúčastnil na večernom otvorení ateliéru v Havane. Oficiálna webová stránka Cubadebate.cu zverejnila dnes z akcie záber, na ktorom však nevidno Castrovu tvár.*“¹² Žurnalista tým, že sa odkazuje na zdroj, z ktorého podáva danú informáciu, a potom poskytne iný zdroj, ktorý tvrdenie zneistí, tak jasne dáva najavo, že perspektíva podávanej informácie nie je jeho, ale autora pôvodného článku.

2.2 Analýza článkov

Prvým krokom analýzy bolo zostavenie súboru článkov z denníkov *Aktuality.sk* a *Čas.sk*, ktoré sa týkajú oblasti Hispánskej Ameriky a sú z roku 2014. Celkovo bolo nájdených 682 článkov. Články sme rozdelili na primárne a sekundárne zdroje analýzy.

V nasledujúcej časti stručne načrtneme charakter článkov sekundárneho zdroju analýzy. Potom budeme pokračovať analýzou primárnych zdrojov.

¹²Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/243401/fidel-castro-sa-objavil-na-verejnosti-prvykrat-od-aprila-2013/> [cit. 22. 08. 2015].

2.2.1 Sekundárne zdroje analýzy

Do tejto kategórie boli články zaradené, pokiaľ nebola podotknutá priama nadväznosť hlavnej témy článku s Latinskou Amerikou alebo jej časťou. Taktiež tu boli zaradené články, v ktorých nebola téma článku priamo spojovaná s národnou príslušnosťou aktérov alebo geografickou oblasťou. Na upresnenie tohto kritéria uvedieme príklad:

Článok „*Na Morave vyhlásili smogovú situáciu, citliví ľudia môžu mať problémy*”¹³ sme zaradili do sekundárnych zdrojov analýzy, pretože hlavná téma článku sa spája predovšetkým s geografickou oblasťou Moravy. Článok sa venuje danej téme a súvislosť s Latinskou Amerikou je načrtnutá len okrajovo. Konkrétne v tomto príklade v poslednej časti článku: „*So smogom bojujú aj svetové mestá ... Smog postihuje napríklad Londýn, Mexiko, Santiago v Južnej Amerike či Teherán...*”. Naproti tomu boli články, v ktorých sa hlavná téma spája priamo s národnosťou alebo geografickou oblasťou Latinskej Ameriky, zaradené do primárnych zdrojov. Sú to články ako napríklad: „*Zemetrasenie v Mexiku a Guatemale napáchalo škody. Zabilo 5 ľudí*”¹⁴ alebo článok: „*Rozdiely medzi chudobnými a bohatými sú čoraz väčšie*”¹⁵, v ktorom je priama nadväznosť témy (chudoby, nerovnosti) s určitou geografickou oblasťou LA (Mexikom). Konkrétne v tomto článku je na Mexiko poukázané zvýrazneným písmom: „*Najväčšia nerovnosť je v Mexiku*”. Články takéhoto charakteru boli taktiež zaradené do primárnej analýzy.

Hoci predpokladáme, že články, ktoré sme zaradili do sekundárneho zdroja analýzy, nie sú primárnym zdrojom tvorby nášho obrazu o LA, určitá sekundárna nadväznosť s Latinskou Amerikou v týchto článkoch je. Ďalej tak aspoň stručne charakterizujeme články, a to v dvoch oblastiach: témy, s ktorými sa spája LA, a geografické zastúpenie oblastí LA v týchto článkoch. Dôvod výberu tematického a geografického kritéria je vysvetlený v postupe analýzy (viď. podkapitola 2.1.3. *Postup analýzy*). Celkovo bolo do sekundárnych zdrojov zaradených 387 článkov.

¹³Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/266719/na-morave-maju-smog-citlivi-ludia-mozu-mat-problemy/> [cit. 22. 08. 2015].

¹⁴Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/256741/zemetrasenie-v-mexiku-a-guatemale-napachalo-skody-zabilo-5-ludi/> [cit. 22. 08. 2015].

¹⁵Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/267126/rozdiely-medzi-chudobnymi-a-bohatymi-su-coraz-vacsie/> [cit. 22. 08. 2015].

Tematické okruhy sekundárnych zdrojov analýzy¹⁶:

- politika
(V prípade sekundárnych zdrojov analýzy sme nerozdelili túto oblasť na vnútornú a zahraničnú politiku, pretože tu boli zaradené články, ktoré súviseli s Hispanoamerikou len okrajovo. Keď sa rozoberala téma vnútornej alebo zahraničnej politiky Hispánskej Ameriky, tak bol článok automaticky zaradený do primárnych zdrojov analýzy.),
- ekonomika
(Dôvod, prečo sme nerozdelili v tejto časti ekonomiku na vnútroštátnu a globálnu sféru, je podobný ako pri politike. Pokiaľ bola priama súvislosť s ekonomikou Hispánskej Ameriky alebo jej časťou, tak bol článok automaticky zaradený do primárnych zdrojov analýzy.),
- násilie a kriminalita,
- veda,
- kultúra,
- šport,
- katastrofy,
- iné.

Najčastejšie sa s Hispanoamerikou sekundárne spájali témy spadajúce do kategórie šport – 33,3 % článkov, potom nasledovala kultúra – 23,8 % článkov, ekonomika – 11,1 %, násilie a kriminalita – 9,3 %, iné – 7,2 %, veda – 6,7 %, politika – 5,2 %, a katastrofy – 3,4 %, článkov.

V kategórii športu jednoznačne dominovala téma futbalu, predovšetkým MS 2014 v Brazílii. Okrajovo sa spomínali aj zimné olympijské hry v Soči, lyžovanie a beh.

V rámci kultúry bola s Hispanoamerikou najčastejšie spájaná tematika cestovného ruchu, jedla a pitia, náboženstva, pekných žien, a niekoľko málo článkov sa venovalo oblasti vzdelávania, hudby, tanca, životného štýlu, prírody alebo hovorili o určitých historických udalostiach. Oblasť cestovného ruchu sa spájala najmä s dovolenkovými destináciami. Pri jedle a pití sa v článkoch často uvádzala krajina pôvodu potravín.

¹⁶Okruhy sú vytvorené po analýze tém článkov a na základe súvisiacej témy sú k nim priradené.

S ekonomikou súviseli témy ako chudoba, dane, hroziaci bankrot, ekonomická kríza či lacná pracovná sila. V týchto článkoch sa na určitú zem Hispanoameriky odkazovalo len okrajovo, najčastejšie pri porovnaníach s inými štátmi či v štatistických tabuľkách.

V oblasti násilia a kriminality sa najčastejšie hovorilo o drogách, menej o vraždách, zbraniach a znásilneniach. V súvislosti s drogami sa odkazovalo na krajinu pôvodu drog alebo miesto, z ktorého človek (Slovák) s drogou cestoval.

Do kategórie „iné“ boli zaradené články, ktoré okrajovo spomenuli osobnosti alebo zvieratá pochádzajúce z Hispánskej Ameriky. Z osobností to bol najčastejšie pápež František.

K vede sa najčastejšie radili články, ktoré hovorili o objavoch. Vedci, ktorí sa spájali s objavmi, pochádzali z hispánskych krajín.

Vzťah Hispanoameriky a tém týkajúcich sa politiky iných krajín súvisel predovšetkým s korupciou, medzinárodnými konferenciami, voľbami a novými zákonmi, ktoré sa týkali zväzku homosexuálnych párov.

Katastrofy, ktoré sa priamo spájali s hispánskou oblasťou, boli zaradené do primárnych zdrojov analýzy. Sekundárne sa štáty analyzovanej oblasti spájali predovšetkým s prírodnými katastrofami, ako sú hurikány, sopky a ekologické znečistenie.

Geografické zastúpenie oblasti Hispánskej Ameriky v sekundárnych zdrojoch analýzy:

Pri tomto hľadisku máme na mysli geografickú oblasť, s ktorou sa spája určitá informácia z článku. Môže ísť o pomenovanie ako Hispánska Amerika, Latinská Amerika, Južná Amerika, Stredná Amerika, názvy štátov spadajúcich pod analýzu a ich odvodeniny.

Číselné vyjadrenie počtu zmienení oblasti LA v sekundárnych zdrojoch analýzy:

Geografická oblasť	Počet zastúpení
Mexiko	79
Argentína	77
Južná Amerika	42
Chile	42
Kuba	37
Kolumbia	36
Uruguaj	36
Latinská Amerika	33

Ekvádor	31
Venezuela	26
Peru	26
Paraguaj	17
Panama	17
Kostarika	16
Dominikánska Republika	15
El Salvador	14
Portoriko	14
Honduras	12
Stredná Amerika	8
Guatemala	7
Nikaragua	3
Bolívia	1
Hispanánska Amerika	0

2.2.2 Primárne zdroje analýzy

Do kategórie primárnych zdrojov analýzy boli zaradené články, ktoré mali priamu nadväznosť hlavnej témy článku s Hispánskou Amerikou alebo jej časťou. Taktiež tu boli zaradené články, v ktorých bolo v súvislosti s hlavnou témou poukázané na národnú príslušnosť aktérov alebo geografickú oblasť spadajúcu pod analýzu.

Celkovo pod primárnu analýzu na základe uvedeného kritéria spadlo 287 článkov. Predpokladáme, že z uvedených internetových denníkov sú tieto články primárnym zdrojom tvorby obrazu Hispánskej Ameriky.

2.2.2.1 Špecifické obsahy a témy

Ako je uvedené v postupe analýzy, v rámci špecifických obsahov a tém sme sa rozhodli zamerať pozornosť na geografické zastúpenie Hispanoameriky v analyzovaných článkoch a na témy, o ktorých sa v súvislosti s danou oblasťou hovorí.

Tematické okruhy primárnych zdrojov analýzy¹⁷:

- politika:
 - vnútorná¹⁸,
 - zahraničná¹⁹,
- ekonomika:
 - vnútroštátna sféra²⁰,
 - globálna sféra,
- násilie a kriminalita,
- veda,
- kultúra,
- šport,
- katastrofy,
- iné.

Najčastejšie sa v súvislosti s Hispánskou Amerikou hovorilo o športe. Druhé najčastejšie témy sú oblasti, ktoré spadajú do kategórie „iné“ (kategória je charakterizovaná nižšie). Potom nasleduje násilie a kriminalita, katastrofy, kultúra, politika, ekonomika a najmenej sa z daných tematických okruhov spomínala veda.

Percentuálne vyjadrenie zastúpenia tematických okruhov v primárnych zdrojoch analýzy:

Tematický okruh	Percentuálne vyjadrenie
Šport	18,3 %
Iné	17,3 %
Násilie a kriminalita	16,9 %
Katastrofy	15,3 %
Kultúra	14,6 %
Politika	9,8 %
Ekonomika	6,8 %
Veda	1,0 %

¹⁷Okruhy sú vytvorené po analýze tém článkov a na základe súvisiacej témy sú k nim priradené.

¹⁸Týkajúca sa vnútornej politiky zemí Hispánskej Ameriky.

¹⁹Týkajúca sa zahraničnej politiky zemí Hispánskej Ameriky.

²⁰Týkajúca sa vnútroštátnej sféry ekonomík zemí Hispánskej Ameriky.

V rámci športu sa najviac rozoberal futbal. Len dva články z tejto kategórie sa venovali iným športom (cyklistike a volejbalu).

Do kategórie „iné“ boli zaradené články, ktoré hovorili o osobnostiach, zvieratách a zaujímavostiach Hispanoameriky, ktoré nespádali do kategórie kultúry. Z osobností, o ktorých sa písalo, jednoznačne dominoval uruguajský futbalista Luis Suárez. Po Suárezovi bol niekoľkokrát spomenutý aj Fidel Castro. Hovorilo sa aj o Gabrielovi García Márquezovi. Okrajovo bol spomenutý aj argentínsky pápež František a Che Guevara. Do kategórie zvierat často spadli zvieratá popisované ako smrteľne nebezpečné, napríklad pavúky, had. Písalo sa taktiež o zvieratách, ktoré na Slovensku vo voľnej prírode nie sú (napríklad veľryba, uškatce). K zaujímavostiam v kategórii „iné“ sme zaradili pár článkov, ktoré popisovali zaujímavosti, ktoré nesúviseli s ostatnými tematickými okruhmi. Patria tu zaujímavosti ako napríklad: život stroskotanca, ostrov bábik, najstarší obyvatelia, kolumbijský prezident, ktorý sa pomohol počas prejavu, zemiak vo vagíne ako forma antikoncepcie, voňavky a podobne.

K najzastúpenejším podkategóriám násilia a kriminality patria:

- drogy,
- vraždy,
- krádež,
- domáce násilie,
- únos.

Väčšina článkov súvisiaca s násilím a kriminalitou hovorila o drogách (najčastejšie kokaíne), drogových dealeroch a vraždách. Niekoľko menej hovorilo o únose, krádežiach, domácom násilí, bombovom útoku. Bolo spomenuté aj prepadnutie či znásilnenie.

Katastrofy sme v primárnych zdrojoch analýzy rozdelili na:

- prírodné katastrofy,
- ľuďmi zapríčinené katastrofy.

Články, ktoré sa vzťahovali k téme katastrof, poukazovali najmä na prírodné katastrofy. Najčastejšie bolo spomínané zemetrasenie, potom suchá, nešťastie spôsobené zosuvom pôdy. Tri články sa venovali záplavám, tropickým búrkam. 1/3 zmieňovaných katastrof vznikla ľudským zapríčinením. Ide predovšetkým o letecké a autobusové havárie.

K najzastúpenejším oblastiam kultúry patrí cestovný ruch, s ktorým sa spájali najmä odporúčané dovolenkové destinácie. Pri tradíciách sa hovorilo napríklad o rodeu. Niekoľko

článkov sa venovalo histórii LA. Okrajovo spomenuté oblasti kultúry boli náboženstvo, životný štýl, pekné ženy, jedlo, pitie, hudba, tanec.

Z článkov, ktoré súviseli s politikou, sa 60 % týkalo vnútornej a 40 % zahraničnej politiky. Pri vnútornej politike dominovali témy ako štátna korupcia, voľby a protesty proti vláde. Tri články sa vzťahovali k novým zákonom. Pri zahraničnej politike sa najčastejšie rozoberala téma politických vzťahov USA a Kuby.

Globálna ekonomika mala v témach súvisiacich s Hispanoamerikou minimálne zastúpenie. Články sa takmer vždy orientovali na vnútroštátnu ekonomickú sféru. Najčastejšie bola zastúpená téma chudoby a štátneho bankrotu/krachu.

S vedou sa spájalo minimálne množstvo článkov. Vzťahovali sa najmä k téme nájdeného kráteru v Nikarague.

Geografické zastúpenie Hispánskej Ameriky v primárnych zdrojoch analýzy:

Keďže boli do kategórie primárnych zdrojov analýzy zaradené články, ktoré mali priamu nadväznosť hlavnej témy článku s Hispánskou Amerikou, alebo v súvislosti s hlavnou témou poukazovali na národnú príslušnosť aktérov či geografickú oblasť, tak nasledujúce uvedené štatistiky zobrazujú percentuálne zastúpenie oblasti Hispanoameriky v článkoch, ktoré mali priamu, primárnu spojitosť s hlavnou témou. Na upresnenie tohto kritéria uvedieme príklad:

Z článku: „*V Čile sa triasla zem. Mŕtvych je najmenej 5 ľudí*“²¹ som do štatistík uviedla Čile, pretože má priamu, primárnu spojitosť so zemetrasením. Napriek tomu, že sa v článku spomína taktiež Peru a Bolívia: „*Otrasy pocítili aj v susednom Peru a bolívijskom hlavnom meste La Paz*“, neboli zaradené v tejto časti do štatistík, pretože ich spojitosť s týmto zemetrasením je sekundárna. Súvis s oblasťou Hispánskej Ameriky s týmto charakterom je uvedená v štatistikách sekundárnych zdrojov analýzy.

Percentuálne vyjadrenie zmienenej oblasti Hispánskej Ameriky v primárnych zdrojoch analýzy:

Geografická oblasť	Percentuálne vyjadrenie
Mexiko	20,5 %
Kolumbia	10 %

²¹Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/250391/v-cile-sa-triasla-zem-mrtvych-je-najmenej-5-ludi/> [cit. 22. 08. 2015].

Kuba	9 %
Uruguaj	9 %
Argentína	8 %
Chile	7 %
Venezuela	6 %
Peru	5 %
Bolívia	4 %
Ekvádor	3,5 %
Honduras	3 %
Južná Amerika	2,5 %
Nikaragua	2,5 %
Latinská Amerika	2 %
Guatemala	1,5 %
Kostarika	1,5 %
Salvador	1,5 %
Portoriko	1 %
Stredná Amerika	1 %
Dominikánska Republika	0,5 %
Panama	0,5 %
Paraguaj	0,5 %
Hispánska Amerika	0 %

2.2.2.2 Analýza diskurzívnych stratégií

V tejto časti analýzy sa zameriavame na jazykovú rovinu vybraných článkov²² a jej charakter. Pozornosť je venovaná procesu nominácie, predikácie, argumentácie a perspektivizácie, ktoré sú charakterizované v postupe analýzy (viď. 2.1.3 *Postup analýzy*).

²² Vzhľadom na to, že do primárnych zdrojov analýzy spadol vysoký počet článkov, sme sa rozhodli v analýze zúžiť počet analyzovaných článkov, a to podľa frekvencie zastúpenia okruhov z geografického a tematického hľadiska primárnych zdrojov analýzy. Najviac článkov sme vybrali z okruhu športu, kategórie iné, násilia a kriminality o niečo menej z okruhu kultúry, potom katastrof, politiky, ekonomiky a z najmenej frekvencovanej tematickej oblasti (vedy) sme vybrali len dva články, lebo bola v témach najmenej zastúpená. Podobne sme postupovali aj vo výbere článkov na základe geografického hľadiska.

Vzhľadom k tomu, že do výskumnej vzorky spadlo mnoho článkov, prezentované pozorovania analyzovaných procesov sú rozdelené podľa tematických oblastí.

Šport

Nominácia

V tematickej kategórii šport sa nominácia najčastejšie vzťahovala k pomenovaniu futbalových tímov, hráčov, fanúšikov, ich aktivít a futbalového zápasu.

Keď boli do nominácie zaradené fyzické osoby, nominácia častejšie nadobúdala kolektívny (skupinový), ako individuálny charakter. Skupina dostávala pomenovanie podľa svojej funkcie (fanúšikovia, hráči, reprezentanti). Veľmi často sa nominovaná skupina spájala so štátnou príslušnosťou aktérov: „*fanúšikovia Argentíny*“²³, „*Keď Uruguajci získajú titul, pekne sa nabalia*“²⁴, „*Argentínski futbaloví reprezentanti sa stali tretími semifinálami MS*“²⁵.

Skupina (mužstvo, alebo fanúšikovia) boli niekedy nominovaní priamo názvom štátu, alebo geografickou oblasťou – podľa toho odkiaľ pochádzali, prípadne koho reprezentovali: „*Argentínu poslal do semifinále tento rýchly gól*“²⁶, „*Ekvádor sa po výhre nad Hondurasom udržal v hre o postup*“²⁷, „*Aj po prestávke mali územnú prevahu Juhoameričania, ale...*“²⁸ (Pod pomenovaním „*Juhoameričania*“ sa myslí argentínske družstvo).

Hráči boli častejšie nominovaní neutrálne a pozitívne: „*Futbalisti Kolumbie si zabezpečili postup do štvrtfinále MS 2014*“, „*hráči Kolumbie zvíťazili v Riu de Janeiro nad Uruguajom*“, „*Dvojnásobní majstri sveta z Uruguaja*“²⁹. „*Tisícky obyvateľov hlavného mesta tejto juhoamerickej krajiny sa zhromaždili v centre Buenos Aires, aby vyjadrili podporu svojim miláčikom po neúspešnom súboji.*“³⁰ Negatívnu nomináciu skupiny futbalistov sme

²³Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/287327/fanusikovia-argentiny-po-prehre-vo-finale-vyvadzali-v-buenos-aires.html> [cit. 22. 08. 2015].

²⁴Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/283975/budu-v-baliku-ked-uruguajci-ziskaju-titul-pekne-sa-nabalial.html> [cit. 22. 08. 2015].

²⁵Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/286522/belgicko-konci-argentinu-poslal-do-semifinale-tento-rychly-gol-higuaina.html> [cit. 22. 08. 2015].

²⁶Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/286522/belgicko-konci-argentinu-poslal-do-semifinale-tento-rychly-gol-higuaina.html> [cit. 22. 08. 2015].

²⁷Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/285106/stale-ziju-ekvador-sa-po-vyhre-nad-hondurasom-udrzal-v-hre-o-postup.html> [cit. 22. 08. 2015].

²⁸Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/286156/argentincania-po-vyhre-vyvadzali-v-sprachach-toto-ukazali-messi-a-spol.html> [cit. 22. 08. 2015].

²⁹Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/285845/uruguaj-si-bez-suareza-neporadil-kolumbia-s-historickým-uspechom.html> [cit. 22. 08. 2015].

³⁰Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/287327/fanusikovia-argentiny-po-prehre-vo-finale-vyvadzali-v-buenos-aires.html> [cit. 22. 08. 2015].

zaznamenali len v jednom článku: „30 nepričetných chlapov sa kopalo do hláv!“³¹. Mužstvo bolo v niekoľkých prípadoch nominované podľa významného reprezentanta družstva: „to sú všetko slová priaznivcov Messiho tímu“³², „Toto ukázali Messi a spol.“³³.

V rámci skupiny futbalistov sme spozorovali určité prezentovanie elity. „Neelitní“ hráči boli nominovaní skupinovo (reprezentanti), zatiaľ čo hráči, ktorí boli nazvaní vlastným menom prezentovali akoby „futbalovú elitu“: „Zabudnite na Messiho či Neymara: Prichádza nová kolumbijská futbalová hviezda!... Mladý Kolumbijčan James Rodríguez vedie aktuálnu tabuľku strelcov MS 2014“³⁴.

Vlastným menom boli niekedy nazvaní aj aktéri, ktorí sa spájali s neúspechom, chybou alebo správaním, s ktorým sa autor článku nestotožňoval. Príklad, kedy autor článku poukazoval na chybu hlavného rozhodcu: „Hlavný rozhodca Wilmar Roldán z Kolumbie neuznal v priebehu prvej štyridsaťpäťminútovky až tri góly. Pri zásahu Afričanov mal pravdu, v dvoch situáciách, keď skóroval Giovani dos Santos, sa však pomýlil na základe signalizácie svojho asistenta.“³⁵. V nasledujúcom príklade je neúspech hráča vyjadrený ironickou formuláciou vety: „Možno by dokonca Jaspera Cillessena osvietilo a chytil by prvú penaltu v kariére.“³⁶.

Nominácia fanúšikov mala väčšinou neutrálnu povahu (boli nazvaní fanúšikmi). Pozitívny, alebo negatívny charakter nadobúdali až v procese predikácie, a to podľa toho, aké charakteristiky, činnosti a udalosti sa s nimi spájali. Len v jednom článku bol negatívny charakter tejto skupiny vyjadrený priamo procesom nominácie: „Gumové projektily museli použiť poriadkové sily v Argentíne na to, aby v uliciach Buenos Aires dostali pod kontrolu výtržníkov po finále MS v Brazílii... skupina väčšinou mladých vandalov pod vplyvom alkoholu so zakrytými tvármi odpovedala hádzaním kameňov, deštrukciou výkladov obchodov či

³¹Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/296726/zapas-v-argentine-sa-totalne-vymkol-kontrolu-30-nepričetnych-chlapov-sa-kopalo-do-hlav.html> [cit. 22. 08. 2015].

³²Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/287133/co-si-nik-nevsimol-brankar-argentine-vychytil-postup-no-chybal-kusok-a-vsetko-by-bolo-inak.html> [cit. 22. 08. 2015].

³³Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/286156/argentincania-po-vyhre-vyvadzali-v-sprachach-toto-ukazali-messi-a-spol.html> [cit. 22. 08. 2015].

³⁴Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/285912/zabudnite-na-messiho-ci-neymara-prichadza-nova-kolumbijska-futbalova-hviezda.html> [cit. 22. 08. 2015].

³⁵Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/284387/druhy-zapas-druhy-skandal-kolumbijsky-rozhodca-neuznal-mexiku-dva-regularne-goly.html> [cit. 22. 08. 2015].

³⁶Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/287133/co-si-nik-nevsimol-brankar-argentine-vychytil-postup-no-chybal-kusok-a-vsetko-by-bolo-inak.html> [cit. 22. 08. 2015].

*ničením pouličného osvetlenia, dokonca sa vlámala do miestneho divadla... za mrežami skončilo viac ako 60 narušiteľov verejného poriadku.*³⁷.

V prípade, keď išlo o nomináciu individua, jeho pomenovanie sa spájalo najčastejšie s jeho postom: „*Brankár Argentíny vychytal postup*“³⁸, „*Hviezdny útočník Lionel Messi*“³⁹, „*Obranca Miguel Ponce nebol v pôvodnej nominácii*“⁴⁰, alebo funkciou: „*Kolumbijský rozhodca neuznal Mexiku dva regulárne góly!*“⁴¹, „*Tréner Miguel Herrera im prikázal...*“⁴².

V súvislosti s priebehom zápasov boli v článkoch z udalostí najčastejšie nominované výhry, prehry, oslavy víťazstva a faulovanie. Napríklad: oslava víťazstva: „*Pri oslave víťazstva futbalovej reprezentácie...*“⁴³, faulovanie: „*Škaredý faul kapitána zmaril šance Ekvádoru*“⁴⁴.

Predikácia

Diskurzívne hodnotenie skupiny sme pozorovali v prípade fanúšikov častejšie ako v prípade futbalového mužstva, napriek tomu, že sa k fanúšikom vzťahovalo menej článkov. Hodnotenie futbalistov malo častejšie individuálny charakter.

Postoj, akým sa hodnotila skupina priaznivcov futbalu, bol častejšie negatívny, neschvaľujúci určité správanie či konanie popisovaných osôb. Forma, akou sa žurnalista vyjadroval, zaznamenávala atribúty alebo udalosti, ktoré sa s nimi spájali: „*Na 'pobláznený' dav nedokázali včas ani počtom zareagovať bezpečnostné zložky.*“⁴⁵, „*Fanúšikovia Argentíny po prehre vo finále: Vyvádzali v Buenos Aires.*“⁴⁶, „*Nabudení priaznivci v ceste za sledovaním duelu, pravdepodobne načierno, zničili dočasné steny a šatne.*“⁴⁷. Negatívne hodnotenie

³⁷Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/287327/fanusikovia-argentiny-po-prehre-vo-finale-vyvadzali-v-buenos-aires.html> [cit. 22. 08. 2015].

³⁸Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/287133/co-si-nik-nevsimol-brankar-argentine-vychytal-postup-no-chybal-kusok-a-vsetko-by-bolo-inak.html> [cit. 22. 08. 2015].

³⁹Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/286215/maradona-sa-obul-do-svojich-krajanov-argentina-sa-ruti-do-katastrofy.html> [cit. 22. 08. 2015].

⁴⁰ Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/282116/mexicki-futbalisti-su-pred-sampionatom-v-brazilii-opatni-nechcu-hovada.html> [cit. 22. 08. 2015].

⁴¹ Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/284387/druhy-zapas-druhy-skandal-kolumbijsky-rozhodca-neuznal-mexiku-dva-regularne-goly.html> [cit. 22. 08. 2015].

⁴² Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/282116/mexicki-futbalisti-su-pred-sampionatom-v-brazilii-opatni-nechcu-hovada.html> [cit. 22. 08. 2015].

⁴³Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/255600/ms-2014-vo-futbale-kruta-dan-oslav-vitazstva-pat-ludi-v-ekvadore-sa-otravilo-alkoholom/> [cit. 22. 08. 2015].

⁴⁴Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/285548/toto-muselo-boliet-skaredy-faul-kapitana-zmaril-sance-ekvadoru.html> [cit. 22. 08. 2015].

⁴⁵Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/284850/poriadne-desivy-moment-cilski-fanusikovia-zdemolovali-vsetko-co-im-prislo-do-cesty.html> [cit. 22. 08. 2015].

⁴⁶Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/287327/fanusikovia-argentiny-po-prehre-vo-finale-vyvadzali-v-buenos-aires.html> [cit. 22. 08. 2015].

⁴⁷Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/284850/poriadne-desivy-moment-cilski-fanusikovia-zdemolovali-vsetko-co-im-prislo-do-cesty.html> [cit. 22. 08. 2015].

správania sa bolo tiež vytvorené na základe spojitosti s kriminalitou a nebezpečenstvom: „Skupina väčšinou mladých vandalov pod vplyvom alkoholu so zakrytými tvármi odpovedala hádzaním kameňov, deštrukciou výkladov obchodov či ničením pouličného osvetlenia, dokonca sa vlámala do miestneho divadla. Rodičia s malými deťmi sa v obavách rozprúchli.“⁴⁸.

Pozitívne hodnotenie skupiny fanúšikov bolo zaznamenané len v jednom článku. Autor však prostredníctvom formulácie podávanej informácie poukazoval na dobré správanie fanúšikov skôr ako na výnimku v ich „všeobecne zlom správaní“: „*Bitky rozvášnených fanúšikov nie sú ničím výnimočným ani na šampionáte v Brazílii. Nie však tentokrát!*“⁴⁹. Ďalej žurnalista popisoval ako fanúšikovia reagovali na provokáciu priaznivcov súperovho tímu tým, že sa zjednotili v spievaní a „nezačali sa bit“ - táto informácia je v článku podávaná implicitne.

Zaznamenali sme len jeden článok, v ktorom bol hodnotení fanúšik ako jednotlivec. Na základe otázok, komentárov a atribútov, ktoré autor článku používa, je tento muž hodnotený negatívne: „*Úplne mu preskočilo?... Zúfalý fanúšik futbalového klubu AC Ajaccio v tom má jasno. Ponúka svoj dom na predaj, aby vyzbieral peniaze na udržanie brankára Guillerma Ochou... A to nie je všetko! Na predaj sú aj obyvatelia tejto nehnuteľnosti - manželka, deti i matka pomäteného individua.*“⁵⁰.

Skupina fanúšikov tak môže na základe predošlého popisu podľahnúť negatívnej stereotypizácii v tom zmysle, že ich správanie je žurnalistami hodnotené ako nesprávne, neadekvátne.

Mužstvo bolo viackrát hodnotené podľa toho, či v ňom hrala nejaká „futbalová hviezda“. S „hviezdou“ boli implicitne hodnotené ako silné, dobré a úspešné, bez známeho futbalistu ako slabé tímy: „*Uruguaj si bez Suáreza neporadil... Dvojnásobní majstri sveta z Uruguaja, ktorí obsadili na predchádzajúcich MS 2010 v JAR výborné 4. miesto a v sobotu nastúpili bez dištancovaného Luisa Suáreza, sa rozlúčili s tohtoročnými účinkovaním na šampionáte.*“⁵¹, „*MESSIáš! Kapitán takýmto nádherným gólom spasil celú Argentínu.*“⁵² Poukázanie na výnimku úspechu bez dobrého hráča podporovalo stereotypizáciu hodnotenia

⁴⁸Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/287327/fanusikovia-argentiny-po-prehre-vo-finale-vyvadzali-v-buenos-aires.html> [cit. 22. 08. 2015].

⁴⁹Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/287105/zimomriavky-zarucene-pozrite-si-dokonalu-reakciu-argentinskyh-fanusikov-na-provokacie-supera.html> [cit. 22. 08. 2015].

⁵⁰Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/285992/uplne-mu-preskocilo-mexicky-hrdina-ochoa-priviedol-fanusika-do-totalneho-sialenstva.html> [cit. 22. 08. 2015].

⁵¹Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/285845/uruguaj-si-bez-suareza-neporadil-kolumbia-s-historickým-úspechom.html> [cit. 22. 08. 2015].

⁵²Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/285149/messias-kapitan-takymto-nadhernym-golom-spasil-celu-argentinu.html> [cit. 22. 08. 2015].

futbalových tímov ako tímov, ktoré keď majú obdivovaného futbalistu, tak sú považované za dobré tímy: „*Aj bez hviezdneho útočníka Falcaa dokázali futbalisti Kolumbie streliť do siete Grécka svoj najrýchlejší gól na majstrovstvách sveta.*“⁵³.

Jednotliví hráči, ktorí boli nazvaní vlastným menom, boli takmer vždy hodnotení pozitívne. Hodnotenie bolo často udelené explicitne, prostredníctvom adjektív, prívlastkov: „*Hviezdneho útočníka Falcaa.*“⁵⁴, „*Legendárny argentínsky futbalista Diego Maradona ... celý tím ťahá iba hviezdny útočník Lionel Messi*“⁵⁵, alebo prostredníctvom zaznamenaných herných úspechov: „*Guillermo Ochoa – Mexický hrdina na tohtoročných MS v Brazílii ... Mexický brankár sa po heroickom výkone na šampionáte v Brazílii dostal do hľadáča viacerých európskych klubov.*“⁵⁶. V rámci pozitívneho hodnotenia individuálnych hráčov sme zaznamenali jednu špecifickú formu slovnej konštrukcie: „*Mesiáš*“⁵⁷. Táto slovná hra v sebe zahŕňa nomináciu Lionela Messiho s implicitne vyjadreným pozitívnym hodnotiacim charakterom – Messi ako mesiáš, spasiteľ, záchranca.

Zaujímavý prípad bol prípad futbalistu Luisa Suáreza, ktorý počas zápasu uhryzol spoluhráča. K tomuto hráčovi sa vzťahovalo viacero článkov, preto sme jeho prípad analyzovali v rámci kategórie „iné“.

Argumentácia

V rámci procesu argumentácie sme v tejto tematickej kategórii pozorovali častejší výskyt odôvodnenia hodnotenia v tom prípade, keď boli aktéri, javy, udalosti atď. hodnotené negatívne.

Vo viacerých prípadoch žurnalisti zaznamenávali výskyt polície. Predpokladali, že polícia reprezentuje skupinu, ktorá chráni a udržuje verejný poriadok a zaisťuje bezpečnosť v štáte. Správanie, voči ktorému museli policajti zakročiť, bolo hodnotené negatívne. Polícia tým pádom slúžila ako prostriedok argumentácie. Autori článkov preto v prípade negatívneho hodnotenia zdôvodňujú tento postoj voľne formulovaným argumentom: „*Je to neprijateľné, lebo už aj polícia musela zakročiť*“. Napríklad: „*Videozáznam z bitky zverejnený na internete*

⁵³Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/284471/najlepsia-oslava-na-sampionate-kolumbijciana-roztancovali-stadion.html> [cit. 22. 08. 2015].

⁵⁴Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/284471/najlepsia-oslava-na-sampionate-kolumbijciana-roztancovali-stadion.html> [cit. 22. 08. 2015].

⁵⁵Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/286215/maradona-sa-obul-do-svojich-krajanov-argentina-sa-ruti-do-katastrofy.html> [cit. 22. 08. 2015].

⁵⁶Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/285992/uplne-mu-preskocilo-mexicky-hrdina-ochoa-priviedol-fanusika-do-totalneho-sialenstva.html> [cit. 22. 08. 2015].

⁵⁷Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/285149/messias-kapitan-takymto-nadhernym-golom-spasil-celu-argentinu.html> [cit. 22. 08. 2015].

ukazuje takmer 30 hráčov ako sa udierajú päťami a kopú do hlavy. Celý incident musela ukončiť až polícia, ktorá eskortovala mužstvo Cipolletti do šatní.“⁵⁸, „Slzotvorný plyn a gumové projektily museli použiť poriadkové sily v Argentíne na to, aby v uliciach Buenos Aires dostali pod kontrolu výtržníkov po finále MS v Brazílii.“⁵⁹.

Podobnú úlohu ako polícia mali v procese argumentácie oficiálne pravidlá futbalu. Keď sa počas zápasu udialo niečo proti pravidlám, žurnalisti obhajujú svoj odmietavý postoj voči situácii implicitne podaným argumentom: „To je proti pravidlám, čiže je to nesprávne“. V článkoch je tento argument pozorovateľný napríklad hodnotením červenou kartou: „Výsledkom incidentu bolo 12 červených kariet, ktoré dodatočne udelil hlavný arbiter Facundo Espinosa zúčastneným bitkárom.“⁶⁰. Implicitne poukazuje na bitku ako na niečo, čo je nesprávne a proti pravidlám. Vyskytol sa taktiež prípad, kedy bol kritizovaný rozhodca. Táto kritika je tiež argumentovaná v súvislosti s konaním podľa oficiálnych pravidiel: „Kolumbijský rozhodca neuznal Mexiku dva regulárne góly!... hlavný rozhodca Wilmar Roldán z Kolumbie neuznal v priebehu prvej štyridsaťpäťminútovky až tri góly. Pri zásahu Afričanov mal pravdu, v dvoch situáciách, keď skóroval Giovani dos Santos, sa však pomýlil na základe signalizácie svojho asistenta. Opakované zábery odhalili, že spomenutý Mexičan ani v jednom prípade nestál v ofsajde.“⁶¹. Autor článku tak implicitne vyjadruje, že kritika rozhodcovho konania vznikla kvôli tomu, že nehodnotil v súlade s pravidlami futbalu.

V rámci procesu argumentácie sme v tejto kategórii pozorovali *topoi humanity*⁶². Vyskytoval sa v prípade, keď bolo kritizované správanie fanúšikov. Ich konanie bolo označené ako nesprávne a neprijateľné. Odôvodnenie tohto hodnotenia bolo implicitne podané ako „nehumánne“: „*Toto Argentínčania prepískli: Oslavovali Neymarovo zranenie a vypomstilo sa im to... Tu nie je čo oslavovať... Skupinka priaznivcov Messiho a spol. dokonca vyvádzať a s umelou chrbticou... Fanúšikovia argentínskej reprezentácie nie sú ani trochu smutní z toho, že*

⁵⁸Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/296726/zapas-v-argentine-sa-totalne-vymkol-kontrolle-30-nepricetnych-chlapov-sa-kopalo-do-hlav.html> [cit. 22. 08. 2015].

⁵⁹Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/287327/fanusikovia-argentiny-po-prehre-vo-finale-vyvadzali-v-buenos-aires.html> [cit. 22. 08. 2015].

⁶⁰Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/296726/zapas-v-argentine-sa-totalne-vymkol-kontrolle-30-nepricetnych-chlapov-sa-kopalo-do-hlav.html> [cit. 24. 08. 2015].

⁶¹Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/284387/druhy-zapas-druhy-skandal-kolumbijsky-rozhodca-neuznal-mexiku-dva-regularne-goly.html> [cit. 24. 08. 2015].

⁶² Ruth Wodak (2003, s. 117) vysvetľuje *topoi humanity* prostredníctvom nasledujúceho kondicionálu: pokiaľ je určitá činnosť, alebo politické rozhodnutie v súlade s ľudskými právami, dobrými morálnymi presvedčeniami a hodnotami, tak by sme mali danú činnosť uskutočniť. V opačnom prípade nie.

*Neymara vyradilo zranenie z MS. Naopak! V sobotu ich kamery zachytili, ako sa radujú nad jeho trápením.*⁶³.

V článku, ktorý hovoril v súvislosti s oslavou výhry o pančovanom alkohole, kvôli ktorému zomrelo päť ľudí, sme zaznamenali *topoi zodpovednosti*⁶⁴. Topoi sa vzťahuje na celý štát (Ekvádor). Ekvádor je nazvaný neschopným riešiť túto oblasť kriminality. Nesie preto zodpovednosť za následky: „*Päť mladých zomrelo na otravu, ďalší dvaja ešte ležia v nemocnici a lekári zatiaľ nevedia, či túto tragédiu prežijú... Nie je to jediný prípad... Ekvádor je známy pančovaným alkoholom. Túto problematiku nevedia kompetentní vyriešiť, a preto zomierajú stále ďalší a ďalší ľudia.*“⁶⁵.

Perspektivizácia

V procese perspektivizácie bolo v súvislosti so športom jasne pozorovateľné úzke prepojenie medzi všetkými štyrmi analyzovanými procesmi: nomináciou, predikáciou, argumentáciou a perspektivizáciou. Často platilo, že pokiaľ bolo v prvých dvoch procesoch nadobudnuté negatívne hodnotenie sociálnych aktérov, objektov, javov, či udalostí, autor článku vyjadril určité stotožnenie sa s daným hodnotením.

Perspektíva žurnalistov bola zároveň najčastejšie pozorovateľná pri negatívnom hodnotení. V analyzovaných článkoch sme zaznamenali určitú podobnosť vo forme prezentovania zmienenej perspektívy:

V titulku alebo podtitulku článku bol jasne vyjadrený pocit žurnalistu z určitého správania, ktorý často implicitne vyslovoval nesúhlas, nestotožnenie sa s konaním, názorom. Forma, akou bol tento postoj vyjadrený, bola pozorovateľná napríklad prostredníctvom otázky, alebo zvolania: „*Úplne mu preskočilo?*“⁶⁶, „*Toto muselo bolieť!*“⁶⁷, „*30 nepríčetných chlapov sa kopalo do hláv!*“⁶⁸.

⁶³Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/286557/toto-argentincania-prepiskli-oslavovali-neymarovo-zranenie-a-vypomstilo-sa-im-to.html> [cit. 24. 08. 2015].

⁶⁴Ruth Wodak (2003, s. 117) nazýva *topoi topoiom zodpovednosti* v tom prípade, keď je štát, alebo určitá skupina ľudí zodpovedná za výskyt špecifických problémov. Daná skupina by tak mala nájsť možné riešenia týchto problémov.

⁶⁵Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/255600/ms-2014-vo-futbale-kruta-dan-oslav-vitazstva-pat-ludi-v-ekvadore-sa-otravilo-alkoholom/> [cit. 24. 08. 2015].

⁶⁶Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/285992/uplne-mu-preskocilo-mexicky-hrdina-ochoa-priviedol-fanusika-do-totalneho-sialenstva.html> [cit. 24. 08. 2015].

⁶⁷Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/285548/toto-muselo-boliet-skaredy-faul-kapitana-zmaril-sance-ekvadoru.html> [cit. 24. 08. 2015].

⁶⁸Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/296726/zapas-v-argentine-sa-totalne-vymkol-kontrola-30-nepricetnych-chlapov-sa-kopalo-do-hlav.html> [cit. 24. 08. 2015].

Ďalej pokračoval text článku vysvetlením postoja, ktorý bol v titulku alebo podtitulku nadobudnutý.

V priebehu textu, alebo na jeho konci bolo pozorované obhájenie si svojho postoja uvedením citácie. Citácia bola často určitým potvrdením perspektívy v zmysle: „To, čo prezentujem, si myslí aj ...“. Napríklad: „*Hráči oboch tímov sa nesprávali ako profesionáli, to čo predviedli, je odsúdeniahodné. Hanbím sa za svojich zverencov, s futbalom to dnes nemalo nič spoločné. Som veľmi sklamaný,*“ komentoval celú situáciu domáci tréner *Diego Landeiro*.⁶⁹.

Niekedy bolo v článkoch pozorované určité tvrdenie a potom tendencia dištancovania sa od danej výpovede, prípadne spochybnenie výroku. K častým slovným druhom, ktoré sa v popisovanom procese uplatňovali, patrili častice (pravdepodobne, vraj, údajne a iné). Príklad: „*Nabudení priaznivci v ceste za sledovaním duelu, pravdepodobne načierno, zničili dočasné steny a šatne.*“⁷⁰, alebo článok, v ktorom novinár prezentoval názory krajanov, ktorí nemali radi Messiho a uvádzali dôvody prečo je to tak. Autor sa dištancoval od tvrdení prostredníctvom častice vraj: „*A navyše vraj ani poriadne neprežíva národnú hymnu pred zápasom.*“⁷¹.

Polícia a oficiálne pravidlá futbalu slúžili v procese argumentácie ako prostriedok odôvodnenia určitého hodnotenia aktérov, konaní. V súvislosti s perspektivizáciou sme pozorovali stotožnenie sa s činnosťou polície a akceptovanie futbalových pravidiel. Konanie, ktoré polícia netolerovala alebo čin v rozpore s pravidlami, postavil novinára do pozície nesúhlasu, odporu voči popisovanému správaniu sa.

Iné

Nominácia

V publikovaných článkoch, ktoré hovorili o osobnostiach Hispánskej Ameriky, sme pozorovali nomináciu v titulkoch spojenú s vlastným menom a s udalosťou alebo činnosťou, s ktorou sa nominovaná osoba spájala. V prípade, keď osoba nebola nazvaná vlastným menom, odkazovalo sa na ňu prostredníctvom jej profesie a meno bolo uvedené neskôr v článku.

⁶⁹Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/296726/zapas-v-argentine-sa-totalne-vymkol-kontrolle-30-nepricetnych-chlapov-sa-kopalo-do-hlav.html> [cit. 24. 08. 2015].

⁷⁰Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/284850/poriadne-desivy-moment-cilski-fanusikovia-zdemolovali-vsetko-co-im-prislo-do-cesty.html> [cit. 24. 08. 2015].

⁷¹Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/286380/argentincania-nemaju-radi-svojho-messiasa-leo-nesmut-nikdy-sa-nezavdacis-vsetkym.html> [cit. 24. 08. 2015].

Napríklad: „*Fidel Castro sa objavil na verejnosti prvýkrát od apríla 2013.*“⁷², „*Spisovateľka z Peru chce od Disney 250 miliónov dolárov. Kvôli Ladovému kráľovstvu.*“⁷³. Tejto nominačnej tendencii sa vymyká len jeden článok, ktorý mal názov: „*Jedno staré uruguajské príslovie hovorí: Ak ich nedokážeš poraziť, zjedz ich!*“⁷⁴. Táto ironická formulácia sa spája s Luisom Suárezom, ktorý počas zápasu uhryzol spoluhráča.

Okrem vlastných mien sme pozorovali častú formu nominácie prostredníctvom profesionálnych antroponým ako napríklad spisovateľka, vodca, pápež, prezident či futbalista.

Pomenovania, ktoré samej osebe niesli hodnotiaci charakter voči osobe, sa spájali predovšetkým s Luisom Suárezom, spomínaným futbalistom, ktorý počas zápasu uhryzol spoluhráča. S ním sa často spájali ironické pomenovania ako kanibal a upír. Špecifickú ironickú formu nominácie s otázkou a prirovnaním sme zaznamenali v nasledujúcom príklade: „*Spomínate si na "Kusaréza"? Uruguajského krvilačného futbalistu, ktorý hryzie do ľudí ako do zákuskov?*“⁷⁵. Napriek tomu, že bol často v článkoch vystavovaný negatívnej kritike, zaznamenali sme v jeho prípade aj pozitívnu nomináciu a predikáciu ako napríklad: uruguajská hviezda, slávna osobnosť, uruguajský hrdina, najlepší strelec a skvelý útočník. Nasledujúci príklad sa vzťahuje k predošlej citácii Luisa Suáreza: „*...cituje uruguajského hrdinu spravodajský portál BBC.*“⁷⁶.

Okrem Suáreza sa hodnotiaci typ nominácie vyskytoval v súvislosti s Fidelom Castrom, ktorý je označovaný ako „*revolucionár, bojovník proti politike USA*“⁷⁷, a s bývalým venezuelským prezidentom Jaimom Lusinchimom: „*Lusinchi vstúpil do politiky v mladom veku ako oponent diktátorskej vlády v krajine.*“⁷⁸. Pomenovania im tak dávajú charakter akoby odporcov daného politického systému.

Tri články hovorili o smrti známej osobnosti. Keď sa hovorilo o smrti osobnosti, titulky článkov mali podobný charakter. Bolo poukázané na smrť, zaznamenané meno a jeho bývalá

⁷²Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/243401/fidel-castro-sa-objavil-na-verejnosti-prvykrat-od-aprila-2013/> [cit. 24. 08. 2015].

⁷³Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/262315/spisovatelka-z-peru-chce-od-disney-250-milionov-dolarov-kvoli-ladovemu-kralovstvu/> [cit. 24. 08. 2015].

⁷⁴Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/285433/jedno-stare-uruguajske-prislovie-hovori-ak-ich-nedokazes-porazit-zjedz-ich.html> [cit. 24. 08. 2015].

⁷⁵Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/290456/rozhodnute-upir-suarez-pozna-definitivny-ortiel-na-konci-tunela-zbadal-male-svetlo-nadeje.html> [cit. 27. 08. 2015].

⁷⁶Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/284998/uruguajcan-suarez-znicil-anglicko-vitazstvo-venujem-vsetkym-kritikom.html> [cit. 27. 08. 2015].

⁷⁷Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/260802/fidel-castro-ozil-nato-prirovnal-k-nacistom/> [cit. 27. 08. 2015].

⁷⁸Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/282145/zomrel-byvaly-venezuelsky-prezident-jaime-lusinchi-boj-s-chorobou-prehral-vo-veku-89-rokov.html> [cit. 27. 08. 2015].

profesia, povolanie. „Zomrel Gustavo Cerati: Argentínsky spevák vydýchol po viac ako štyroch rokoch v kóme“⁷⁹, „Zomrel bývalý venezuelský prezident Jaime Lusinchi“⁸⁰.

V článkoch, ktoré hovorili o zvieratách, sa nominácia vzťahovala buď k samotným zvieratám, ľudom, procesom, alebo činnosti spojenej s ľuďmi. Zvieratá sa vždy pomenovávali názvom živočíšneho radu (veľryby, uškatce, delfíny a podobne). Len v jednom prípade sme zaznamenali pomenovanie prostredníctvom rodu zvieratá (veľrybovec) a v jednom prípade prostredníctvom druhu (banánový pavúk, *Phoneutria nigriverter*).

Viac ako polovica článkov súvisiacich so zvieratami hovorila o morských živočíchoch. Všetky morské cicavce sa nejakým spôsobom spájali s témou smrti. Vo väčšine článkoch sa hovorilo o nájdených mŕtvych zvieratách. Napríklad: „V zálive sa našli stovky uhynutých uškatcov“⁸¹. Takmer vo všetkých článkoch sa spomínané morské cicavce nominovali v množnom čísle. Pomenovanie v singulári sme zaznamenali len v jednom prípade.

Pri nominácii osôb, ktoré nejakým spôsobom súviseli so zvieratami, sme postrehli len jeden prípad nominácie v singulári. Išlo o dievča, ktoré uštipol jedovatý had. Vo zvyšných článkoch sme zaznamenali odkazovanie na skupinu ľudí (nominácia v množnom čísle). Raz išlo o skupinu ľudí, ktorá sa snažila zachrániť veľrybu: „Nádherný moment: Ludia sa spojili, aby zachránili 18 metrovú veľrybu!“⁸². V ostatných prípadoch bola skupina osôb nominovaná prostredníctvom profesionálnych antroponým ako napríklad vedci, rybári, biológovia, doktori.

V článkoch, ktoré hovorili o zaujímavostiach, sme pozorovali opačnú tendenciu. Len v jednom prípade sme pozorovali nomináciu v množnom čísle: „Obyvatelia zápasia s nedostatkom rozličných druhov tovaru už od roku 2006.“⁸³. Konkrétne v tomto článku sa ale taktiež používa singulár, prostredníctvom ktorého sa nominácia vzťahuje na celý štát: „Venezuela čelí akútnemu nedostatku rakiev“. V ostatných článkoch sa v pri zaujímavostiach hovorilo len v súvislosti s jednou osobou. K osobám sa často odkazovalo pomenovaniami muž,

⁷⁹Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/292489/zomrel-gustavo-cerati-argentinsky-spevak-vydychol-po-viac-ako-styroch-rokoch-v-kome.html> [cit. 27. 08. 2015].

⁸⁰Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/282145/zomrel-byvaly-venezuelsky-prezident-jaimelusinchi-boj-s-chorobou-prehral-vo-veku-89-rokov.html> [cit. 27. 08. 2015].

⁸¹Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/300347/zahada-na-pobrezi-v-zalive-sa-nasli-stovky-uhynutych-uskatcov.html> [cit. 27. 08. 2015].

⁸²Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/299525/nadherny-moment-ludia-sa-spojili-aby-zachranili-18-metrovu-velrybu.html> [cit. 27. 08. 2015].

⁸³Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/284284/venezuela-ma-problem-morbidneho-charakteru.html> [cit. 27. 08. 2015].

žena, dievča. Spozorovali sme aj špecifickú formu nominácie prostredníctvom udania etnicity: „*Príslušník pôvodného indiánskeho kmeňa Aymarov... indiánsky pastier.*“⁸⁴.

Nomináciu s hodnotením osoby sme zaznamenali v prípade ženy, ktorá bola považovaná za najstaršiu žijúcu osobu: „*Veľká bojovníčka*“⁸⁵.

Pri ľuďoch, voči ktorým bol v článku pozorovaný obdiv zo strany žurnalisti, sa vždy uvádzalo tiež meno osoby: „*Novou rekordmankou v dĺžke života sa stala Mexičanka Leandra Becerra Lumbreras, ktorá má údajne 127 rokov.*“⁸⁶.

Predikácia

V predikácii, diskurzívnom hodnotení osobností, sme nezaznamenali jednotný charakter hodnotenia. V niektorých článkoch sme nespozorovali ani implicitné, ani explicitné udelenie charakteristiky zmieňovaným osobám.

Často bolo pozorovateľné akoby dvojité hodnotenie osôb – v jednej oblasti im boli pridelené pozitívne charakteristiky, no v inej oblasti negatívne (vyjadrené často implicitne - v súvislosti s ich správaním). Táto dvojstranná charakteristika bola udelená futbalistovi Luisovi Suárezovi a politicky zainteresovaným osobám. Luis bol na jednej strane hodnotený ako dobrý hráč, no na druhej strane ako „previnilec proti pravidlám, ktoré porušil zámerne“. Napríklad s prezidentom Jaimom Lusinchimom je pozitívne a zároveň negatívne hodnotenie pozorovateľné v danom úryvku: „*Lusinchiho popularita sa čiastočne obnovila na konci jeho prezidentského funkčného obdobia v rokoch 1984-1989, a to vďaka zvýšeniu plátov a zavedeniu fixných cien pre tovar a služby. Jeho reputácia však bola navždy poškvrnená obvineniami z korupcie po odchode z úradu.*“⁸⁷.

Pri politicky zainteresovaných osobách sme sa stretli tiež s posmešným hodnotením prezidenta: „*To je hanba: Kolumbijský prezident sa pomočil počas prejavu!*“⁸⁸.

⁸⁴Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/284065/zomrel-udajne-najstarsi-clovek-na-svete-muz-naposledy-vydychol-v-osade-vysoko-v-horach.html> [cit. 27. 08. 2015].

⁸⁵Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/260778/najstarsia-zena-ma-127-rokov-tajomstvo-dlhovekosti-vas-mozno-prekvapi/> [cit. 27. 08. 2015].

⁸⁶Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/260778/najstarsia-zena-ma-127-rokov-tajomstvo-dlhovekosti-vas-mozno-prekvapi/> [cit. 27. 08. 2015].

⁸⁷Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/282145/zomrel-byvaly-venezuelsky-prezident-jaimelusinchi-boj-s-chorobou-prehral-vo-veku-89-rokov.html> [cit. 27. 08. 2015].

⁸⁸Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/276118/to-je-hanba-kolumbijsky-prezident-sa-pomocil-pocas-prejavu-vsetko-zachytili-na-vidou.html> [cit. 27. 08. 2015].

Články, v ktorých sme zaznamenali neutrálne a pozitívne hodnotenie osôb, hovorili o zosnulom Gabrielovi Garcíi Márquezovi a zosnulom argentínskym speváčkovi.

Nezaznamenali sme žiadny príklad s čisto kritickým, negatívnym hodnotením známych osôb.

V článkoch, ktoré ale nehovorili o známych osobnostiach, sme niekedy pozorovali negatívne atribúcie alebo kritický postoj žurnalistu. Napríklad v prípade mladej Kolumbijčanky, ktorá použila zemiak ako formu antikoncepcie, novinár posudzuje jej konanie ako zlé prostredníctvom poukázania na bolestivé zdravotné následky a nasledujúcim hodnotením: „*Tento prípad poukazuje na problém kolumbijskej mládeže, ktorá odmieta klasické antikoncepcné metódy ako napríklad prezervatívy, ktoré by zabránili nechceným tehotenstvám a rozširovaniu pohlavných chorôb.*“⁸⁹.

Spomínaným suchozemským zvieratám bola vždy prisúdená voľne parafrázovaná charakteristika: „môžu zabiť človeka“. Niekedy bola povedaná explicitne a niekedy implicitne – prostredníctvom popisu dôsledkov uštipnutia, či uhryznutia: „*Mladú Venezuelčanku (13) uhryzol had. V dôsledku toho sa jej noha začala meniť na nepoznanie. Bunky začali odumierať a končatina jej postupne začala odumierať a hniť... je zjavné, že nohu treba amputovať. Stále však existuje nebezpečenstvo, že zomrie.*“⁹⁰.

V súvislosti s morskými cicavcami sa hovorilo vždy o ich smrti. Vo väčšine prípadov išlo o smrť viacerých živočíchov naraz alebo na jednom mieste: „*400 uhynutých delfínov našli v januári na tichomorskom pobreží regiónu Lambayeque na severe Peru.*“⁹¹, „*Okolo 500 rozkladajúcich sa tiel uškatcov sa našli na pláži v zálive Bahía de Samanco*“⁹². Príčina smrti nebola v žiadnom prípade povedaná s istotou, boli citované len polemiky odborníkov.

V spomínanej skupine článkov boli ľudia hodnotení len zriedka. V prípade, ak ale boli hodnotení, kvality sa im priradzovali ako skupine. V jednom prípade sme zaznamenali pozitívne hodnotenie konania skupiny, ktorá sa snažila zachrániť veľrybu: „*Nádherný moment: Ľudia sa spojili, aby zachránili 18 metrovú veľrybu!*“⁹³. Negatívna klasifikácia bola implicitne

⁸⁹Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/295538/dievca-nehcelo-otehotniet-tak-si-strecilo-do-vaginy-zemiak-namiesto-ochrany-sa-dostavil-drsny-nasledok.html> [cit. 27. 08. 2015].

⁹⁰Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/297748/pohlad-na-tuto-fotku-si-rozmyslite-po-uhryznuti-hadom-sa-z-nohy-stala-len-cierna-kost.html> [cit. 27. 08. 2015].

⁹¹Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/272094/uhyn-morskych-cicavcov-preco-hromadne-zomieraju-delfiny-odhali-az-pitva.html> [cit. 27. 08. 2015].

⁹²Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/300347/zahada-na-pobrezi-v-zalive-sa-nasli-stovky-uhynutych-uskatcov.html> [cit. 27. 08. 2015].

⁹³Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/299525/nadherny-moment-ludia-sa-spojili-aby-zachranili-18-metrovu-velrybu.html> [cit. 27. 08. 2015].

podaná len v súvislosti s hypotetickým tvrdením v nasledujúcom príklade: „*Polícia však preveruje tvrdenie starostu neďalekého mesta Samanco, podľa ktorého tulene otrávil farmári a rybári živiaci sa zberom mäkkýšov. Práve uškatce prichádzajú k pobrežiu, kde sa živia okrem iného kôrovcami a mäkkýšmi.*“⁹⁴. Nepriamo bola v tejto správe podaná informácia: „je možné, že 500 uškatcov zámerne otrávil farmári a rybári“. Autor článku v tomto prípade zaujíma odmietavý postoj – na hypotetickej rovine (ak to tak bolo) a v prípade, ak zaujíma tento postoj, tak im je nepriamo pridelené negatívne, neschvaľujúce hodnotenie.

Argumentácia

V procese argumentácie sme pozorovali tendenciu novinárov odôvodniť hodnotenie osôb, ktoré bolo zaznamenané v titulku. Napríklad v článku, ktorý nesie názov „*Nezabudnuteľný „najchudobnejší“ prezident*“, bolo neskôr vysvetlené udelenie charakteristiky, prečo je nezabudnuteľný a prečo je nazvaný najchudobnejším v úvodzovkách. Konkrétne v tomto prípade bola pozitívna charakteristika zdôvodnená prostredníctvom *topoia*, ktorý spadá pod *topoi prínosu, prospechu*⁹⁵. Ruth Wodak (2003, s. 115-116) ho nazýva ako „*topoi pro bono público*“: „*Toto prirovnanie si vyslúžil vďaka svojim charitatívnym aktivitám. Mujica podľa oficiálnych zdrojov zarába približne 11 000 dolárov mesačne; okrem toho, že 20 percent z tejto sumy obetuje na chod svojho politického topoi prínosu, prospechu hnutia, zvyšok platu rozdá chudobným.*“⁹⁶. Charitatívne aktivity a pomoc chudobným sú všeobecne vnímané ako verejnoprospešná činnosť.

V súvislosti s Luisom Suárezom sme pozorovali rovnakú tendenciu ako pri futbale všeobecne – odkazovať sa na „FIFU“⁹⁷, oficiálne futbalové pravidlá ako na nositeľa pravdy. Suárezove konanie bolo hodnotené ako v nesúlade s pravidlami, preto žurnalisti zdôvodňovali svoje negatívne prívlastky a pomenovania ako oprávnené.

⁹⁴Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/300347/zahada-na-pobrezi-v-zalive-sa-nasli-stovky-uhynutych-uskatcov.html> [cit. 27. 08. 2015].

⁹⁵ Ruth Wodak (2003, s. 115-116) hovorí o *topoi prínosu, prospechu*, pokiaľ je určité konanie užitočné, alebo prospešné. Ak áno, tak by sa daná činnosť mala vykonávať. Tento *topoi* má viacero typov. Patrí k nim napríklad: „*topoi pro bono público*“ (pre verejnú blaho), „*pro bono nobis*“ (pre naše blaho) a „*pro bono eorum*“ (pre ich blaho).

⁹⁶Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/265191/nezabudnuteľny-najchudobnejši-prezident/> [cit. 27. 08. 2015].

⁹⁷ FIFA - Federation Internationale de Football Association, Medzinárodná futbalová asociácia. Dostupné na: <http://www.zkratky.cz/FIFA/14200>

Pri negatívnom hodnotení politicky zainteresovaných osôb sme pozorovali používanie *topoia legality*⁹⁸. Negatívnu kvalifikáciu politika autor článku argumentoval prostredníctvom poukázania na vykonávanie nelegálnej činnosti: „*Jeho reputácia však bola navždy poškvrnená obvineniami z korupcie po odchode z úradu.*“⁹⁹.

Oceňujúci postoj hodnotenia skupiny osôb sme zaznamenali v článku, v ktorom sa miestny snažili zachrániť veľrybu. Pozitívnu kvalifikáciu aktérov novinár udával prostredníctvom poukazovania na ich činnosť, snahu a vytrvalosť: „*Desiatky miestnych ľudí sa pokúšali pomôcť mohutnej veľrybe dostať sa späť do hlbkej vody... Viac ako 50 ľudí usilovne pomáhalo veľrybe celý deň.*“¹⁰⁰.

Perspektivizácia

V článkoch, ktoré hovorili o známych osobnostiach, sme pozorovali, že sa žurnalisti stotožňovali s hodnotením, ktoré bolo spomínaným ľuďom udelené explicitne. Explicitné hodnotenie bolo často podané prostredníctvom inej osoby, ktorá bola v článku citovaná. Napríklad po posmešnom hodnotení Luisa Suáreza novinár dodáva: „*Po pravde, nič iné si ani nezaslúži. Ved' to, čo spravil obrancovi Giorgiovi Chiellinimu, nepatrí ani do dedinskej ligy, nie to ešte na vrcholový šampionát vo futbale.*“¹⁰¹.

Pri informáciách, ktoré boli o osobnostiach podávané, sme si všimli časté používanie citácií alebo odkazovanie na zdroje podávaných informácií. Novinári týmto prostriedkom buď obhajovali tvrdenia podané z ich perspektívy, alebo tým vyjadrili odstup či dištancovanie sa. V nasledujúcom príklade je pozorovateľné zaujatie odstupu žurnalistu od hodnotenia tým spôsobom, že odkazuje na Fidela Castra a potom ho cituje: „*Podľa neho americký prezident Obama "radšej podporil Goliáša na úkor Dávida"*“¹⁰². Hodnotenie prezidenta Obamu tak prisudzuje Fidelovi.

Keď novinári písali články súvisiace so zvieratami, tak sme pozorovali častú tendenciu dištancovania sa a vyjadrenie neistoty pri uvádzaní dôvodu smrti veľkého počtu zvierat.

⁹⁸ *Topoi legality* vysvetľuje Ruth Wodak (2003, s. 119) prostredníctvom nasledujúcej formulácie: Pokiaľ zákon, alebo kodifikovaná norma prikazuje, alebo zakazuje isté konanie, tak je povinné, alebo zakázané danú činnosť vykonať.

⁹⁹ Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/282145/zomrel-byvaly-venezuelsky-prezident-jaimelusinchi-boj-s-chorobou-prehral-vo-veku-89-rokov.html> [cit. 27. 08. 2015].

¹⁰⁰ Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/299525/nadherny-moment-ludia-sa-spojili-aby-zachranili-18-metrovu-velrybu.html> [cit. 27. 08. 2015].

¹⁰¹ Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/255748/chrup-kanibala-suareza-tercom-posmechu-tieto-montaze-musite-vidiet/> [cit. 27. 08. 2015].

¹⁰² Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/257757/fidel-castro-ma-svojho-vinnika-za-zostrelenie-boeingu-moze-ukrajina/> [cit. 27. 08. 2015].

V žiadnom článku nebola s istotou zaznamenaná príčina ich smrti. Neistotu ale odôvodňovali prostredníctvom citácii vedcov, ktorí uviedli viaceré možné dôvody: „*Experti považovali za možné príčiny (smrti delfínov) biologickú toxickú morskú látku, neznáme ochorenie alebo seizmické pokusy.*“¹⁰³.

Subjektívny postoj, perspektívu, sme zaznamenali v článku, v ktorom žurnalista zhodnotil situáciu súvisiacu so záchranou veľryby subjektívnou formuláciou titulu: „*Nádherný moment: Ludia sa spojili, aby zachránili 18 metrovú veľrybu!*“¹⁰⁴. Stotožňuje sa so snahou a zámerom konania popisovanej skupiny.

V článkoch, ktoré hovorili o neznámych osobnostiach a zaujímavostiach, sme pozorovali tendenciu žurnalistov buď obdivovať, alebo kritizovať správanie či jav spojený so zmieňovanými osobami. Implicitne vyjadrený obdiv bol spojený s ľuďmi, ktorí sa dožili vysokého veku, a so strokotancom, ktorý prežil týždeň na mori. Kritický postoj sme pozorovali v zmieňovanom článku, ktorý hovoril o dievčati, ktorá použila zemiak ako antikoncepciu, alebo o mužovi, ktorý povešal na stromy bábiky a vytvoril tak jedno z „najdesivejších miest planéty“. V súvislosti s ľuďmi, ktorí sa dožili vysokého veku, sme pozorovali taktiež formu spochybnenia výpovede. Autori upozorňovali na to, že pôvodné doklady dlho žijúcich ľudí boli buď v minulosti stratené, alebo nemuseli byť pravdivé.

Násilie a kriminalita

Nominácia

V súvislosti s drogami sa nominácia vzťahovala na pomenovanie osôb, konkrétnych drog alebo aktivít, ktoré súviseli so zakázanými látkami ako napríklad pašovanie, posielanie zásielok či zadržanie kriminálnikov. O osobách sa hovorilo buď ako o jednotlivcoch, alebo skupinách.

V prípade jednotlivcov sa najčastejšie hovorilo o vedúcich drogových kartelov, ich pomocníkoch alebo drogových pašerákoch. Vodcovia skupín sa nazývali pomenovaniami ako narkobrátor, drogový boss, hlava mexických kartelov, líder gangu, drogový kráľ a podobne. V článkoch, ktoré hovorili o týchto osobách, sme zaznamenali, že bolo vždy uvedené ich celé

¹⁰³Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/272094/uhyn-morskych-cicavcov-preco-hromadne-zomieraju-delfiny-odhali-az-pitva.html> [cit. 27. 08. 2015].

¹⁰⁴Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/299525/nadherny-moment-ludia-sa-spojili-aby-zachranili-18-metrovu-velrybu.html> [cit. 27. 08. 2015].

meno: „*Jeden z najznámejších drogových bossov z Mexika Héctor Beltrán Leyva...*“¹⁰⁵. Pozorovali sme taktiež ich nomináciu prostredníctvom pseudonymov, prezývok: „*El Tigre, šéf nebezpečného drogového kartelu v Mexiku, pôjde za mreže.*“¹⁰⁶. Často bola uvádzaná ich štátna príslušnosť a až na jeden prípad boli vodcami skupín muži. Žena ako vedúca gangu bola nominovaná takto: „*Dvojníčka Kim Kardashian: Boss drogového gangu s ružovým samopalom!... Mexičanka Claudia Ochoa Felix (27) však nie je žiadna celebritka z reality šou. Je totiž bossom drogového gangu v Mexiku.*“¹⁰⁷.

Nominácia skupín sa vzťahovala k ľuďom, ktorí boli zapojení do obchodu s drogami, k skupine reprezentujúcej štátnu bezpečnosť alebo k občanom, ktorí neboli zapojení do obchodu s drogami. Skupina pracujúca s drogami sa najčastejšie nazývala drogový kartel alebo gang. Vo väčšine článkov sme zaznamenali aj názov konkrétnych skupín ako napríklad Templárski rytieri, Beltránovci Leyvovci, La Familia Michoacana, Los Zetas a iné. Osobitú formu nominácie drogového kartelu sme si všimli v jednom prípade, keď bol drogový gang nazvaný ako „*pseudonáboženská skupina*“¹⁰⁸. Pri pomocníkoch vedúcich drogových kartelov sme zaznamenali špecifickú formu nominácie, ktorá ich zároveň s pomenovaním hodnotí ako nebezpečných: „*...za prítomnosti svojich ozbrojených zabijakov prezradil niečo zo zákulisia drogového biznisu.*“¹⁰⁹. Skupiny, ktoré reprezentovali štátnu bezpečnosť, boli najčastejšie: polícia, vojenské a námorné sily.

Samotné zakázané látky boli najčastejšie nazvané všobecným názvom drogy. Z konkrétnych druhov sa hovorilo najmä o kokaíne, pervitíne a marihuane. V súvislosti s drogami sme zaznamenali nomináciu procesov ako je pašovanie a posielanie zásielok.

Všetky štyri procesy (nominácia, predikácia, argumentácia a perspektivizácia) mali v súvislosti s vraždami, únosmi, domácim násilím či krádežami podobný charakter. Proces argumentácie a perspektivizácie bol podobný ako v prípade analyzovania článkov s drogovou problematikou.

¹⁰⁵Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/262754/v-mexiku-zadrzali-dalsieho-vplyvneho-narkobarona/> [cit. 1. 09. 2015].

¹⁰⁶Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/253124/el-tigre-sef-nebezpecneho-drogoveho-kartelu-v-mexiku-pojde-za-mreze/> [cit. 1. 09. 2015].

¹⁰⁷Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/283731/dvojnicka-kim-kardashian-boss-drogoveho-gangu-s-ruzovym-samopalom.html> [cit. 1. 09. 2015].

¹⁰⁸Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/250322/bezpecnostne-sily-zabili-vodcu-drogoveho-kartelu-templarski-rytieri/> [cit. 1. 09. 2015].

¹⁰⁹Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/245941/mexicky-drogovy-narkobaron-raz-sa-mi-nieco-stane-ano-som-zlocinec/> [cit. 1. 09. 2015].

Nominácia sa v článkoch, ktoré hovorili o vraždách, únosoch, domácom násilí a krádežiach, najčastejšie vzťahovala k samotným formám trestných činov a k fyzickým osobám. Pri osobách sa hovorilo najmä o páchatel'och a obetiach kriminality. Spomínané boli tiež skupiny štátnej bezpečnosti - polícia. K delikventom sa odkazovalo buď ako ku skupine, alebo ako k jednotlivcom. V prípade kolektívneho páchatel'a sa aktér najčastejšie nazýval ako drogový kartel, gang, povstalci. V troch prípadoch bola ako delikvent nominovaná tiež polícia. Často sa uvádzal aj názov skupiny, ktorá spáchala trestný čin: „*Povstalci zo skupiny Revolučné ozbrojené sily Kolumbie (FARC) zabili v piatok piatich kolumbijských vojakov*“¹¹⁰. Hodnotiaci typ nominácie tejto skupiny sme pozorovali v pomenovaní „povstalci“. Tento názov im pripisoval charakter skupiny, ktorá vystupuje proti danej vláde alebo politickému systému.

Pri individuálnych páchatel'och sa niekoľkokrát hovorilo o predstaviteľ'och drogových kartelov. V prípade, ak bol pozorovateľný rod páchatel'a, tak sa hovorilo o mužovi. Iba v jednom prípade kriminálnika reprezentovala žena: „*tinedžerka*“¹¹¹. Pri páchatel'och bolo takmer vždy uvedené aj ich celé meno. Nomináciu kriminálnika spojenú s etnicitou sme zaznamenali v jednom prípade: „*Polícia útočníka identifikovala ako 41-ročného Javiera Virgilia Cusia pochádzajúceho z domorodého kmeňa Ajmarov*.“¹¹².

K obetiam sa tiež odkazovalo ako ku skupinám alebo jednotlivcom. Najčastejšia nominácia skupín, voči ktorým bol vykonaný trestný čin, sa nazývala „obete“. Pri konkretizovaní sme vo viacerých článkoch zaznamenali, že išlo o študentov, migrantov, vojakov, civilistov alebo členov gangu. Kolektívny charakter obetí zaznamenávala tiež častá nominácia v singulári „*masový hrob*“¹¹³. Pri jednotlivých obetiach sa hovorilo najčastejšie o ženách, deťoch, známych a významných osobnostiach. Pri známych osobnostiach sa uvádzalo ich meno: „*Miss Venezuela 2004 Monicu Spear zastrelili v aute spolu s jej bývalým manželom*.“¹¹⁴.

¹¹⁰Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/267526/povstalci-v-kolumbii-zabili-najmenej-pat-vojakov/> [cit. 1. 09. 2015].

¹¹¹Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/277607/tinedzerka-dobodala-svoju-najlepsiu-kamaratku-16-a-opat-v-tom-ma-prsty-facebook.html> [cit. 1. 09. 2015].

¹¹²Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/285680/krvava-drama-na-letisku-mentalne-naruseny-muz-dobodal-11-pasazierov.html> [cit. 1. 09. 2015].

¹¹³Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/255315/v-masovom-hrobe-v-mexiku-nasli-28-tiel/> [cit. 1. 09. 2015].

¹¹⁴Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/243330/andrea-veresova-smuti-zastrelili-jej-kamaratku-miss-venezuela/> [cit. 1. 09. 2015].

Predikácia

Zaznamenali sme, že hodnotenie vodcov drogových kartelov, pomocníkov a kartelu malo podobný charakter. Najčastejšie boli hodnotení ako nebezpeční. Táto kvalifikácia bola niekoľkokrát pridelená explicitne: „...šéf nebezpečného drogového kartelu v Mexiku...“¹¹⁵. Častejšie sme sa ale stretávali s tým, že toto hodnotenie bolo vyjadrené implicitne. Išlo najmä o poukazovanie na ich činnosť, ktorá súvisela s obchodovaním s drogami alebo s vykonávaním inej protizákonnej činnosti. K najčastejším patrili vraždy. „Okrem obchodu s narkotikami bol zapletený aj do únosov a vymáhania peňazí.“¹¹⁶, „Boli obviňovaní z obchodovania s drogami, prania špinavých peňazí, obchodu so zbraňami, z lúpeží, prepadnutí, vrážd atď.“¹¹⁷, „Práve tá má na svedomí vraždenie, krvavé odplaty, vyberanie výpalného a vyhrážky po celom Mexiku.“¹¹⁸. Kvalifikácia príslušníkov kartelu ako nebezpečných osôb bola taktiež spojená s vlastnením a používaním zbraní. Často bolo poukázané na ich nelegálne vlastníctvo: „Nenápadný, no ozbrojený podnikateľ... Boss a jeho spoločník mali počas zatýkania pri sebe ručné strelné zbrane patriace armáde.“¹¹⁹. V súvislosti s drogovými kartelmi sa často uvádzal dátum, rok ich vzniku, a takmer vždy sa spájal aj s národnosťou. Najčastejšie išlo o mexické drogové karteli a mexických vodcov gangov. V dvoch prípadoch sme zaznamenali aj Slovákov, konkrétne slovenských pašerákov, ktorí sa snažili prepašovať drogy z Latinskej Ameriky do Európy.

Keďže spomínaní jednotlivci a skupiny boli popisovaní najmä negatívne, tak je možná stereotypizácia osôb, ktoré sú zapojené do obchodu s drogami, ako zlých, nebezpečných osôb bez morálnych zásad.

Až na jeden článok, boli bezpečnostné sily (polícia, armáda a iné) hodnotené pozitívne. Toto hodnotenie nadobúdali implicitne, prostredníctvom zaznamenania úspechov. Za úspech bolo považované chytenie šéfa gangu, kartelu alebo odhalenie pašovania drog. Negatívne hodnotenie bolo zaznamenané v jednom článku, v ktorom bola polícia nazvaná ako „neschopná zaistiť bezpečnosť, ktorú narúšajú drogové kartely“: „Keďže si polícia a armáda nevedia

¹¹⁵Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/253124/el-tigre-sef-nebezpecneho-drogoveho-kartelu-v-mexiku-pojde-za-mreze/> [cit. 1. 09. 2015].

¹¹⁶Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/253124/el-tigre-sef-nebezpecneho-drogoveho-kartelu-v-mexiku-pojde-za-mreze/> [cit. 1. 09. 2015].

¹¹⁷Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/248798/templarski-rytieri-obchodovali-s-drogami-mexicky-kartel-prisiel-o-svojho-sefa/> [cit. 1. 09. 2015].

¹¹⁸Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/283731/dvojnicka-kim-kardashian-boss-drogoveho-gangu-s-ruzovym-samopalom.html> [cit. 1. 09. 2015].

¹¹⁹Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/262754/v-mexiku-zadrzali-dalsieho-vplyvneho-narkobarona/> [cit. 1. 09. 2015].

*poradiť s drogovými kartelmi... Armáda a polícia nedokážu zaručiť bezpečnosť našim rodinám, hovoria členovia sebaobrany.*¹²⁰.

Pri hodnotení drog a pašovaní sa okrem druhu drogy často hovorilo o jej cene a množstve: „Príslušníci Kriminálneho úradu finančnej správy pomohli zaistiť takmer dva kilogramy kokáinu v hodnote 285-tisíc eur.“¹²¹. Spomínala sa tiež krajina pôvodu týchto látok. Pri pašovaní sa taktiež poukazovalo na formu prepravy, pašovania drog a krajinu, kam mala droga putovať. K najčastejším destináciám patrila Európa a niekoľkokrát sa spomínali aj Spojené štáty americké.

V súvislosti s vraždami, domácim násilím, únosmi a krádežami sa takmer vždy spomenulo, kde bol trestný čin vykonaný alebo aká bola národnosť páchatel'a. Najčastejšie sa hovorilo miestach, kde došlo k vražde. K najviac spomýnaným patrilo Mexiko, Kolumbia, hranica Mexika a USA. Spomenutá bola aj Dominikánska republika a Honduras. Pri páchatel'och domáceho násilia sa hovorilo o Guatemalčanovi a Peruáncovi. V spojení s vraždami a domácim násilím sa hovorilo tiež o spôsobe, akým bola trestná činnosť vykonaná. K najčastejším spôsobom vraždy patrilo zastrelenie a dohodanie obete. V niektorých prípadoch sa uvádzal aj dôvod vraždy. Implicitne vyjadrené dôvody, ktoré sme zaznamenali boli: odmietnutie ponuky pracovania pre gang: „Podľa polície ich zabili príslušníci kartelu Zetas po tom, ako obeť odmietli pre gang pracovať.“¹²², žiarlivosť: „Stratenú miss Honduras a jej sestru našli mŕtve, príčinou vraždy bola žiarlivosť“¹²³, pomsta, protestovanie a to, že sa obeť bránili, keď ich páchatel' chcel okradnúť.

Najčastejšia charakteristika, ktorá bola obetiam prisudzovaná, bola „nevinnosť“. Táto klasifikácia bola v niekoľkých článkoch vyjadrená explicitne: „Bolo to vykonané s cieľom zraniť nevinných ľudí.“¹²⁴. Častejšie sme ale pozorovali, že nevina obetí bola nadobudnutá implicitne, procesom nominácie, keďže najčastejšie obeť boli práve ženy, deti, civilisti, migranti a podobne. Samotná nominácia pojmom obeť už vyjadrovala nevinu jedinca. Charakteristike nevinnosti sa vymykala len skupina obetí, ktoré boli členmi gangu či kartelu.

¹²⁰Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/270259/obcania-v-mexiku-povstali-proti-drogovym-kartelom-sa-zacali-branit-sami.html> [cit. 1. 09. 2015].

¹²¹Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/302702/slovaci-su-zapleteni-do-pasovania-kokainu-z-juznej-ameriky-do-europskej-unie.html> [cit. 1. 09. 2015].

¹²²Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/255315/v-masovom-hrobe-v-mexiku-nasli-28-tiel/> [cit. 1. 09. 2015].

¹²³Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/265836/stratenu-miss-honduras-a-jej-sestru-nasli-mrtve-pricinou-vrazdy-bola-ziarlivost/> [cit. 1. 09. 2015].

¹²⁴Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/261254/v-metre-v-cile-vybuchla-bomba-viac-ako-desat-zranenych/> [cit. 1. 09. 2015].

Páchatelia boli najčastejšie charakterizovaní ako zlí a nemorálni. Túto charakteristiku nadobudli predovšetkým v súvislosti s vykonávaním spomínaných nelegálnych činností: „*Dvaja bývalí pacienti jednému z reportérov prezradili, že boli znásilnení práve ošetrovateľmi.*“¹²⁵.

Poukazovanie na vinu, nemorálnosť páchatel'ov a nevinu a morálnosť obetí podporovalo polarizáciu skupín.

Argumentácia

Všeobecne boli obchod s drogami, vraždy, domáce násilie, únosy a krádeže vnímané ako vykonávanie nelegálnej činnosti. Autor svoj odmietavý, kritický postoj voči obchodovaniu s drogami, ľuďom, ktorí boli do tejto činnosti zapojení, vraždám, krádežiam a podobne, najčastejšie obhajoval prostredníctvom *topoia legality*. Z tejto formy argumentácie tak vyplynula voľne parafrázovaná argumentácia: „Je to nelegálne, tak je to nesprávne.“

Ako bolo podotknuté pri procese argumentácie v súvislosti s drogovou činnosťou, v článkoch bolo poukazované tiež na to, že aktéri zapojení do manipulovania s drogami páchali aj inú nelegálnu činnosť. Toto hodnotenie osôb a skupín zintenzívnilo ich negatívny charakter a posilnilo tak nárok na vnímanie žurnalistovho posudzovania dealerov a kartelov ako oprávnené. Pri tomto procese taktiež zohrávali úlohu štátne bezpečnostné sily. Polícia a armáda ako ochrancovia ľudu, ktorí zabezpečujú bezpečnosť a poriadok boli vždy prezentovaní ako skupina „proti“ obchodníkom s drogami: „*Mexické úrady zatkli Leonora Navu Romera, lídra gangu zodpovedného za pašovanie drog zo štátu Guerrero na juhozápade krajiny do Spojených štátov. Šéf federálnej polície potvrdil, že 45-ročného zločinca dolapili v piatok v meste Tecpán de Galeana, informovala dnes agentúra AP.*“¹²⁶. Táto polarizácia skupín napomáhala zintenzívniť vnímanie jednej skupiny ako dobrej a druhej ako zlej.

V prípadoch, keď sa činnosť vykonávateľov násilia a kriminality hodnotila ako hrozná, neprijateľná, sme pozorovali, že novinári používali tiež formu argumentácie prostredníctvom poukazovania na nevinnosť alebo na vysoké čísla obetí: „*Jej predstaviteľ* (predstaviteľ polície) označil za „*perverzny*“ pokus zneužiť dieťa na pašovanie drog. Navyše ide o doteraz najmladšie

¹²⁵Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/266736/nemocnica-federica-moru-v-guatemale-skutocne-peklo-na-zemi/> [cit. 1. 09. 2015].

¹²⁶Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/253124/el-tigre-sef-nebezpecneho-drogoveho-kartelu-v-mexiku-pojde-za-mreze/> [cit. 1. 09. 2015].

dieťa, ktoré bolo zatiahnuté do drogovej trestnej činnosti.“¹²⁷, „Pri drogovom násilí zahynulo už vyše 80.000 ľudí...“¹²⁸.

V procese argumentácie sme okrem *topoia legality* zaznamenali taktiež *topoi zodpovednosti* a *topoi rizika, ohrozenia, nebezpečia*¹²⁹. *Topoi zodpovednosti* sa vzťahoval na vládu a spomínané bezpečnostné zložkám štátu. Vláda, polícia a armáda boli zodpovedné za zakročenie voči nelegálnej drogovej činnosti. *Topoi rizika, ohrozenia, nebezpečia* sme zaznamenali v jednom článku, v ktorom formou nepriamej citácie občania argumentujú svoje rozhodnutie zakročiť proti drogovým dealerom. V nasledujúcom príklade sú zaznamenané obidva topoie: „*Kedže si polícia a armáda nevedia poradiť s drogovými kartelmi, proti svojvôli mafie sa organizujú skupiny občianskej sebaobrany... Armáda a polícia nedokážu zaručiť bezpečnosť našim rodinám, hovoria členovia sebaobrany.*“¹³⁰.

Perspektivizácia

Keďže bolo obchodovanie s drogami, vraždy, krádeže, domáce násilie a únosy vnímané ako konanie nelegálnej činnosti, zaznamenali sme odmietavý, nestotožňujúci sa postoj žurnalistu voči osobám, ktoré boli zapojené do obchodu s drogami alebo predstavovali páchatel'a kriminálneho činu.

Žurnalisti takmer vždy odkazovali na zdroje podávaných informácií a používali citácie: „*Šéf federálnej polície potvrdil, že 45-ročného zločinca dolapili v piatok v meste Tecpán de Galeana, informovala dnes agentúra AP.*“¹³¹. Z formy postoja tak vyplýva, že neboli očitými svedkami udalostí.

Citovaní bývali najmä vládni predstavitelia, ktorí mali negatívne vyjadrenia voči činnosti drogových kartelov a iných delikventov. Citovanie polície slúžilo predovšetkým ako forma usvedčenia vinníkov a prostriedok, vďaka ktorému sa čitatelia mohli stotožniť so žurnalistovým kritickým postojom voči previnilcom.

¹²⁷Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/299852/dievca-11-sa-matke-stazovalo-na-bolest-brucha-ke-d-zistili-co-tam-bolo-zacalo-to-byt-vazne.html> [cit. 1. 09. 2015].

¹²⁸Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/250322/bezpecnostne-sily-zabili-vodcu-drogoveho-kartelu-templarski-rytieri/> [cit. 1. 09. 2015].

¹²⁹Ruth Wodak (2003, s. 117) vysvetľuje *topoi rizika, ohrozenia, nebezpečia* prostredníctvom nasledujúceho kondicionálu: pokiaľ by mohla mať určitá činnosť, či rozhodnutie nebezpečné a ohrozujúce následky, nemali by sme danú činnosť vykonať. Topoi sa dá definovať aj iným spôsobom: pokiaľ existuje určitá hrozba, alebo nebezpečie, mali by sme konať tak, aby bolo toto riziko odstránené.

¹³⁰Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/270259/obciana-v-mexiku-povstali-proti-drogovym-kartelom-sa-zacali-branit-sami.html> [cit. 1. 09. 2015].

¹³¹Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/253124/el-tigre-sef-nebezpecneho-drogoveho-kartelu-v-mexiku-pojde-za-mreze/> [cit. 1. 09. 2015].

Vo viacerých prípadoch sme zaznamenali tiež citácie vedúcich drogových kartelov. Vybrané citácie, podobne ako pri citácii policajtov, často podporovali stotožnenie sa čitateľov s negatívnym postojom novinára: „*Mexický drogový narkobarón: Raz sa mi niečo stane, áno, som zločinec.*“¹³². Sám vedúci kartelu o sebe prehlásil, že je zločinec.

Zaznamenali sme tiež posmešné a ironické formulácie novinárov voči páchatelom kriminality: „...*Som zločinec a viem, že mi neodpustia,“ priznal narkobarón, ktorého „sláva“ zatiaľ trvá. Otázkou zostáva dokedy...*“¹³³. V prípadoch ako je tento, bolo priamo pozorovateľné stanovisko autora, ktorý vyjadroval svoj posmešný a odmietavý názor, postoj.

Katastrofy

Nominácia

Pri prírodných a ľudmi zapríčinených katastrofách sa v článkoch nominácia najčastejšie vzťahovala k druhu katastrofy, jej miestu, dôsledkom a osobám, ktoré s katastrofou súviseli. Zaznamenali sme veľmi podobné formy článkov, ktoré podávali informácie ohľadom spomínaných udalostí. Väčšina titulov zahŕňala typ, miesto katastrofy a závažnosť situácie: „*Guatemalu zasiahlo rekordné sucho. Prezident vyhlásil núdzový stav.*“¹³⁴. Ďalej sa v článku rozoberali podrobnejšie informácie a často sa poukazyvalo na podobné nešťastia, ktoré sa v danej oblasti odohrali v minulosti.

Z prírodných katastrof sa najčastejšie hovorilo o zemetrasení, ďalej o suchách, novej erózii sopky, zosuvoch pôdy, záplavách a búrkach. V súvislosti so zemetrasením sa niekoľkokrát spomenulo aj tsunami. Pri katastrofách, ktoré zapríčinili ľudia boli zmieňované autobusové a letecké havárie. V jednom prípade sa hovorilo aj o úmyselne založenom požiari. Zaznamenali sme špecifickú formu pomenovania prírodných javov, ktoré spôsobili katastrofu, prostredníctvom vlastného mena: „*Šesť ľudí zahynulo a viac ako 4000 muselo byť evakuovaných na juhozápade Mexika, ktorý zasiahla tropická búrka Trudy.*“¹³⁵.

Uvádzané miesto nešťastia bolo viackrát v titulku a podtitulku nazvané menom štátu (Mexiko, Guatemala a podobne). V texte bola lokalita upresnená pomenovaním mesta, dediny,

¹³²Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/245941/mexicky-drogovy-narkobaron-raz-sa-mi-nieco-stane-ano-som-zlocinec/> [cit. 1. 09. 2015].

¹³³Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/245941/mexicky-drogovy-narkobaron-raz-sa-mi-nieco-stane-ano-som-zlocinec/> [cit. 1. 09. 2015].

¹³⁴Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/260489/guatemalu-zasiahlo-rekordne-sucho-prezident-vyhlasil-nudzovy-stav/> [cit. 04. 09. 2015].

¹³⁵Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/296907/spust-po-vycinani-tropickej-burky-v-mexiku-najmenej-sest-ludi-je-mrtvych.html> [cit. 04. 09. 2015].

konkrétnejšej oblasti alebo uvedením vzdialenosti miesta udalosti od veľkého mesta: „*Epicentrum zemetrasenia ležalo 78 kilometrov južne od Limy.*“¹³⁶.

Dôsledky katastrof súviseli predovšetkým s hodnotením závažnosti situácie, preto sú podrobnejšie analyzované v procese predikácie.

Nominované osoby boli: obeť, vedci, meteorológovia, prezident a osoby, ktoré pomáhali pri katastrofách. O obetiach sa najčastejšie hovorilo v množnom čísle. Neuvádzali sa ich mená. Niekoľkokrát bolo zaznamenané pohlavie obeť alebo vek. Poukazované bolo najmä na ženské pohlavie a vek bol uvedený, pokiaľ išlo o mladú osobu: „*Siedmou obeťou zemetrasenia v Čile je len šesťdňové bábätko.*“¹³⁷. K obetiam sa tiež odkazovalo ako k mŕtvym, zraneným, cudzincom, turistom: „*medzi 10 mŕtvymi je osem cudzincov... Osem zahraničných turistov je medzi 10 mŕtvymi, ktorí zahynuli v sobotu pri havárii bolívijského autobusu*“¹³⁸. Pri zosuvoch pôdy boli obeť nominované profesionálnym antroponymom „baníci“. Osoby, ktoré pomáhali zasiahnutým, boli taktiež nazvané prostredníctvom profesie. Boli to: záchranári, armádne jednotky a hasiči.

V súvislosti s prírodnými katastrofami sa niekedy hovorilo aj o núdzovom stave, evakuácii, varovaniach a predpovediach možného nebezpečenstva.

Pri ľuďmi zapríčinených katastrofách sa spomínal aj proces vyšetrovania, ktorý súvisel s určením príčiny tragédie.

Predikácia

Fakt, že nominácia s predikáciou boli úzko prepojené, súvisí s tým, že samotná nominácia často pomáhala procesu predikácie (hodnoteniu udalostí). Ako bolo spomenuté v procese nominácie, napríklad o obetiach sa často hovorilo v množnom čísle, definoval sa počet mŕtvych. Keď bolo číslo vysoké, katastrofa implicitne nadobúdala charakteristiku: „závažná“.

Okrem počtu mŕtvych obeť sa pri hodnotení vážnosti situácie používalo aj vyjadrenie počtu zranených alebo upresnenie rozsahu oblasti, ktorú katastrofa postihla. Vymedzenie oblasti sme zaznamenali najmä pri suchách a záplavách. Popisované dôsledky katastrofy, ktoré

¹³⁶Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/299524/suostrovie-moluky-aj-peru-zemetrasenie-ohrozuje-viacere-casti-sveta.html> [cit. 04. 09. 2015].

¹³⁷Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/277837/siedmou-obeťou-zemetrasenia-v-cile-je-len-seštdnove-babatko.html> [cit. 04. 09. 2015].

¹³⁸<http://www.aktuality.sk/clanok/260680/v-bolivii-havaroval-autobus-medzi-10-mŕtvymi-je-osem-cudzincov/> [cit. 04. 09. 2015].

mali hodnotiacu povahu, predstavovali tiež materiálne škody. Čím vyššie boli hmotné poškodenia, tým bola situácia hodnotená závažnejšie. Škody mali buď dočasný, alebo trvalý charakter. Dočasné škody nepriamo naznačovali, že „spôsobili menej závažnú ujmu“. Patrílo k nim napríklad vypadnutie elektrického prúdu, telefonickej linky, neprejazdnosť cesty kvôli zosuvu pôdy či prerušenie školskej výučby. Naopak, trvalé škody spôsobili väčšiu materiálnu ujmu, preto situáciu implicitne hodnotili ako vážnejšiu. K trvalým škodám patrili najčastejšie zničené obydlia a dôležité budovy.

Pri suchách sa závažnosť vyjadrovala aj prostredníctvom času (ako dlho sucho trvalo). Pokiaľ to bolo dlho, situácia bola hodnotená ako závažnejšia: „*Pre niekoľko týždňov trvajúce suchá vyhlásil prezident v 16 z 22 guatemalských okresov núdzový stav.*“¹³⁹. Pri zemetraseniach sa ako indikátor používala magnitúda: „*Úrad pre geologický prieskum Spojených štátov (USGS), ktorý mapuje zemetrasenia vo všetkých častiach sveta, zaznamenal otrasy s magnitúdou 6,9.*“¹⁴⁰. Čím bola magnitúda vyššia, tým bola katastrofa hodnotená ako závažnejšia.

Explicitná forma hodnotenia závažnosti situácie či katastrofy bola nadobudnutá prostredníctvom prívlastkov: „*Silné zemetrasenie s magnitúdou 7,3 zaznamenali dnes neďaleko súostrovia Moluky v Indonézii.*“¹⁴¹, alebo prostredníctvom poukázania na podobné katastrofy, hodnotené v minulosti ako (ne)závažné a zaznamenané v tej istej lokalite. Explicitná forma hodnotenia katastrofy ako nezávažnej bola v článkoch pozorovaná zriedkavejšie.

Niekoľkokrát boli katastrofy hodnotené ako očakávané alebo neočakávané. Očakávané katastrofy boli tie, ktoré boli predpovedané a obyvatelia boli na ne nejakým spôsobom pripravení. Naopak neočakávané katastrofy prekvapili: „*USGS uvádza, že otrasy obyvateľov prekvapili o 6:23 miestneho času.*“¹⁴².

V niektorých článkoch sme zaznamenali hodnotenie geografickej oblasti. Miesto sa implicitne hodnotilo prevažne ako nebezpečné. Táto charakteristika bola udelená tým spôsobom, že sa poukazovalo na opakujúce katastrofy. V niektorých prípadoch sa hovorilo aj o počte obetí za určité obdobie alebo sa poukázalo na podobnú, veľmi vážnu katastrofu, ktorá

¹³⁹<http://www.aktuality.sk/clanok/260489/guatemalu-zasiahlo-rekordne-sucho-prezident-vyhlasil-nudzovy-stav/> [cit. 04. 09. 2015].

¹⁴⁰Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/256741/zemetrasenie-v-mexiku-a-guatemale-napachalo-skody-zabilo-5-ludi/> [cit. 04. 09. 2015].

¹⁴¹Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/299524/suostrovie-moluky-aj-peru-zemetrasenie-ohrozuje-viacere-casti-sveta.html> [cit. 04. 09. 2015].

¹⁴²Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/256741/zemetrasenie-v-mexiku-a-guatemale-napachalo-skody-zabilo-5-ludi/> [cit. 04. 09. 2015].

sa udiala na tom istom mieste v minulosti. Táto tendencia pomohla zintenzívniť podávanú charakteristiku geografickej oblasti ako nebezpečnej a náchylnej ku katastrofám. Príklad: „*Čile zasahujú zemetrasenia rôznej intenzity takmer každý deň. Vyskytlo sa tam aj najsilnejšie zaznamenané zemetrasenie s magnitúdou 9,5, ktoré si v roku 1960 vyžiadalo viac ako 5000 obetí.*“¹⁴³.

Obete, ktoré zasiahla katastrofa a utrpeli materiálnu ujmu v takej miere, že prišli o možnosť naplnenia základných potrieb k životu (mať čo jesť, piť, kde spať), boli nepriamo hodnotené ako „núdzni“.

Argumentácia

Okrem odôvodnení udelenia určitej charakteristiky, ktoré sme zmienili v procese predikácie, sme zaznamenali nasledovné formy argumentácie:

Odôvodnenia hodnotenia určitej geografickej oblasti ako dlhodobo nebezpečnej (kvôli opakujúcim sa katastrofám) súviseli s podložím územia. Vo viacerých článkoch bolo totiž poukázané na geologický pôvod zemetrasenia: „*Peru sa nachádza v tektonickej oblasti a otrasy sú pomerne časté, lebo sa tam stretávajú dve tektonické dosky, ktoré do seba narážajú. Ide o oceánsku tektonickú dosku Nazca a kontinentálnu juhoamerickú dosku.*“¹⁴⁴. Podávané informácie tak implicitne vytvárali voľne parafrázovanú argumentáciu: „Opakujúce sa zemetrasenie v tejto oblasti je predpokladateľné kvôli geologickému podložiu územia“.

V prípadoch, keď bolo poukazované na núdznych, sme zaznamenali *topoi bremena, záťaž*¹⁴⁵. V jednom prípade bol *topoi* vyjadrený prostredníctvom citácie prezidenta: „*S následkom tejto kalamity musíme niečo robiť, keďže 1,2 milióna Guatemalčanov nemá potraviny na september,*“ povedal Perez.¹⁴⁶ V iných prípadoch bol pozorovateľný v častiach článkov, kde sa poznamenal príchod záchranárov, hasičov a iných pomocníkov na miesto katastrofy.

¹⁴³Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/277494/cile-zasiahlo-silne-zemetrasenie-s-magnitudou-8-2-hlasia-obete-a-hroziace-cunami.html> [cit. 04. 09. 2015].

¹⁴⁴Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/265553/peru-zasiahlo-zemetrasenie-s-magnitudou-5-6/> [cit. 04. 09. 2015].

¹⁴⁵*Topoi bremena, záťaž* je *topoi dôsledku*. Môže sa vyjadriť prostredníctvom nasledujúceho kondicionálu: ak je osoba, inštitúcia, alebo štát zaťažený kvôli určitým problémom, je potrebné konať tak, aby bola záťaž znížená (Wodak, 2003, s. 118).

¹⁴⁶Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/260489/guatemalu-zasiahlo-rekordne-sucho-prezident-vyhlasil-nudzovy-stav/> [cit. 04. 09. 2015].

Perspektivizácia

Pri pozorovaní perspektívy autorov v článkoch, ktoré súviseli s katastrofami, sme si všimli časté používanie citácií. Úrady, ako napríklad geofyzikálny inštitút či úrad pre geologický prieskum Spojených štátov, boli citované buď keď sa predpovedala nejaká katastrofa, alebo keď sa hodnotila závažnosť už zaznamenatej katastrofy. Prostredníctvom citovania konkrétnych osôb sa viackrát prezentoval subjektívny postoj hodnotenia situácie a postoj súcitu s obeťami nešťastia: „*Pohľad na tie telá spálené v autobuse bol príšerný a srdcervúci. Nikdy v živote som ešte nič také nevidel,*“ opísal pre agentúru AP svoje pocity *Matias Roby, minister zdravotníctva argentínskej provincie Mendoza.*¹⁴⁷.

Po hodnotení situácie úradom alebo osobou, autori často prezentovali svoj názor otvorene. V použítom príklade môžeme túto tendenciu pozorovať takto: Úrad hodnotil zemetrasenie uvedením magnitúdy 8,2. Podľa hodnotiacej škály bolo zaradené medzi silné zemetrasenia. Neskôr boli popísané dôsledky zemetrasenia. Potom bolo možné pozorovať hľadisko autora, ktorý prostredníctvom odvodenej viacslovnej predložky „vzhľadom na“ odkazuje k uvedeným informáciám a podáva svoj názor: „*Vzhľadom na intenzitu zemetrasenia sa zdá, že latinskoamerická krajina sa vyhla výraznejším škodám. Zničených zostalo len niekoľko desiatok domov...*“¹⁴⁸.

Pozorovateľná perspektíva autorov tak bola najčastejšie spájaná s hodnotením vážnosti situácie pri katastrofách.

Pri ľuďmi zapríčinených katastrofách sme v súvislosti s informovaním o príčine nehody pozorovali, že autor zaujal postoj neistoty, odstupu. Táto perspektíva bola pozorovateľná v prípade, keď ešte nebolo ukončené vyšetrovanie a žurnalista nemohol citovať oficiálne podané výsledky polície. K vyjadreniu postoja neistoty sa viackrát používali častice: „*Požiar v Čile bol zrejme založený úmyselne.*“¹⁴⁹.

¹⁴⁷Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/272537/pri-zrazke-nakladneho-auta-s-autobusom-zhorelo-18-ludi.html> [cit. 04. 09. 2015].

¹⁴⁸Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/277494/cile-zasihlo-silne-zemetrasenie-s-magnitudou-8-2-hlasia-obete-a-hroziace-cunami.html> [cit. 04. 09. 2015].

¹⁴⁹Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/278742/poziar-v-cile-bol-zrejme-zalozeny-umyselne-s-plamenmi-este-stale-bojuju.html> [cit. 06. 09. 2015].

Kultúra

Nominácia

V oblasti kultúry sa hovorilo najmä o cestovnom ruchu. Nominácia, ktorá sa spájala s cestovným ruchom, bola najčastejšie označenie miesta alebo lokality. Oblasti alebo miesta bývali spomínané tiež pri historických referenciách alebo kultúrnych pamiatkach. Pri tradíciách, náboženstve, životnom štýle a ostatných menej zastúpených kultúrnych oblastiach sa nominácia vzťahovala najmä k ľuďom a k aktivitám, ktoré vykonávali. K produktom, ktoré sú typické pre nejakú oblasť Hispánskej Ameriky a vzťahujú sa k danej kultúre, patrili napríklad kubánske cigary, čilské víno a telenovely.

Nominované miesto bolo najčastejšie mesto (jeho názvom). V pár konkrétnejších prípadoch sa hovorilo o hoteloch. Pri mestách býval vždy uvedený názov štátu, pod ktorý dané mesto spadá. Všeobecnejšie sa k miestu odkazovalo len v dvoch prípadoch a išlo o „Južnú Ameriku“ a „Nikaraguu“. Keďže sa mestá najčastejšie spájali s cestovným ruchom, hovorilo sa aj o prírode a miestach blízko miest, ktoré sa mohli navštíviť a vidieť. Patrili k nim napríklad: pralesy, hory, púšte, oceán, pláže, plantáže, jazero Titikaka a pamiatka Machu Picchu.

Viacere články mali podobný charakter a formu. V titulku bolo prostredníctvom nominácie zaznamenané taktiež hodnotiace hľadisko. Názov článku odkazoval na viaceré miesta sveta, ktoré mali spoločnú určitú charakteristiku. Neskôr bolo v texte zaznamenané aj miesto nachádzajúce sa v Hispánskej Amerike. Napríklad v článku, ktorého titulok je: „*TOP 10: Miesta, ktoré sa oplatí vidieť v roku 2015*“¹⁵⁰, je potom v texte spomenutá ako atraktívna destinácia „Nikaragua“. Alebo článok: „*TOP 20 najhorších dovolenkových destinácií sveta*“¹⁵¹, kde sa na druhom mieste umiestnila Bogota, ktorá sa nachádza v Kolumbii.

Vo viacerých prípadoch sme zaznamenali formu pomenovania oblasti Hispánskej Ameriky ako „exotiku“ či „exotické miesto“: „*Heribanová oddychovala na Kube: Takto si užívala v exotike!*“¹⁵².

V súvislosti s náboženskou tematikou boli často nominovali kňazi a arcibiskupi, ktorí sa spájali so sexuálnym zneužívaním a obťažovaním miništrantov. Jeden katolícky kňaz bol

¹⁵⁰Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/264117/top-10-miesta-ktore-sa-oplati-vidiet-v-roku-2015/> [cit. 06. 09. 2015].

¹⁵¹Celý článok je dostupný na: <http://vas.cas.sk/clanok/9767/top-20-najhorsich-dovolenkovych-destinacii-sveta-slovensko-sa-umiestnilo-v-prvej-desiatke.html> [cit. 06. 09. 2015].

¹⁵²Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/280483/heribanova-oddychovala-na-kube-takto-si-uzivala-v-exotike.html> [cit. 06. 09. 2015].

nominovaný ako pôžitkár. V jednom prípade sa písalo o postavení katolíckeho kostola na Kube a v raz o satanistickom obrade.

Články, ktoré mali referenciu k histórii Hispánskej Ameriky, hovorili o archeologických nálezoch, nových dôkazoch ohľadom smrti pôvodných obyvateľov v období príchodu Európanov na ich kontinent a o subjektívnom názore na „objavenia“ Ameriky. Z pôvodných kultúr sú spomínaní aztékovia a mayovia a ich stavby.

V tejto tematickej kategórii sme v súvislosti s analýzou tradícií a zvykov zaznamenali vymedzenie skupín „my“ a „oni“. K tomuto vymedzeniu sme prišli prostredníctvom poukazovania na rozdiely medzi „nimi“ a „nami“. Pri skupine „my“ autori mysleli Slovákov. V tomto procese boli používané deiktické výrazy ako: oni, pre nás, tam, na Slovensku a podobne: „Pre nás krutý čin, pre Peruáncov bežný zvyk.“¹⁵³, „Zatiaľ čo na Slovensku máme dychovky, ktoré na zábavách hrajú piesne o láske či víne, mexické dychovky ospevujú gangstrov a pašerákov drog.“¹⁵⁴.

Predikácia

Hodnotenie miest a oblastí v Hispánskej Ameriky nadobúdalo približne v polovici článkov pozitívnu a približne v polovici negatívnu kvalifikáciu. Kvalifikácia sa udeľovala buď pomocou adjektívnych prívlastkov, alebo prostredníctvom podradovacieho súvetia. Forma adjektíva bola niekoľkokrát zaznamenaná v superlatíve. Pri pozitívnej kvalifikácii sa hovorilo o miestach, ktoré sa oplatí vidieť alebo ich ľudia považujú za krásne. Pri negatívnom hodnotení sa hovorilo o drahých, najnebezpečnejších, najkriminálnejších a najhorších miestach: „*Honduraské mesto (San Pedro Sula) nesie desivý titul – najkriminálnejšie miesto na svete.*“¹⁵⁵.

Ľudia, ktorí sa prezentovali ako náboženský vodcovia alebo vykonávali náboženský obrad, boli hodnotení negatívne. Hodnotenie nadobúdali implicitne, a to tým spôsobom, že bolo v texte poukázané na ich nelegálnu, nemorálnu činnosť alebo činnosť, ktorá spôsobila utrpenie inému človeku. Nasledujúci príklad jednak poukazuje na hodnotenie aktéra a jednak na odôvodnenie hodnotenia. Zároveň je v ňom pozorovateľná perspektíva autora článku (odsúdenie činnosti): „*Neuveriteľná krutosť! Príbuzní vylúpli chlapcovi (5) oči pri satanskom*

¹⁵³Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/275527/na-prvy-pohlad-mila-tradicia-no-ak-uvidite-dalsie-fotky-zamrzne-vam-usmev.html> [cit. 06. 09. 2015].

¹⁵⁴Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/293723/drogove-balady-narco-corrido-hudba-kvoli-ktorej-sa-vrazdi.html> [cit. 06. 09. 2015].

¹⁵⁵Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/266816/10-naj-modrej-planety-ii-poznate-najnebezpecnejsie-mesto-sveta/> [cit. 06. 09. 2015].

*rituáli.*¹⁵⁶. Hodnotenie „neuveriteľná krutosť“ sa vzťahuje k chlapcovým príbuzným (ako neuveriteľne krutým).

V prípadoch, keď bolo pozorovateľné vymedzenie skupín „my“ a „oni“, sme zaznamenali pozitívne hodnotenie skupiny „my“ a negatívne hodnotenie skupiny „oni“. Autor článku mal v týchto prípadoch zároveň tendenciu zaujať postoj stotožnenia sa so skupinou „my“ a postoj odsudzovania konania skupiny „oni“. Skupina sa hodnotila predovšetkým prostredníctvom činnosti, ktorú vykonávala. V nasledujúcom príklade sa hodnotí text piesne skupiny „oni“: „*V ich pesničkách sa oslavuje násilie, drogy, odrezávanie hláv a zločinecký život, to všetko v rytme valčíka či polky.*“¹⁵⁷. Implicitne z tejto výpovede vyplýva hodnotenie: „Oni oslavujú násilie a stotožňujú sa s kriminálnou činnosťou, čiže táto skupina je nemorálna“. Iné negatívne hodnotenie je napríklad „sú krutí“. Implicitne ho nadobudli v texte: „*Znie to ako jedna veľká idylka až kým nezistíte, že prasiatka z týchto osláv už živé nevyviaznu. Peruánčania si ich usmažia a bez akýchkoľvek výčitiek zjedia.*“¹⁵⁸.

Argumentácia

V prípade, keď sa osobám, miestam, procesom, či činnostiam zaradeným do tematickej kategórie „kultúra“ udeľovalo hodnotenie, išlo vo väčšine prípadov o negatívnu kvalifikáciu. Odôvodnenie tohto hodnotenia bolo najčastejšie prostredníctvom *topoia humanity* a *topoia legality*. Nehumánna a nelegálna činnosť sa spájali buď s ľuďmi, ktorí činnosť vykonávali, schvaľovali, alebo s miestami, kde sa tieto činy odohrávali.

Pri nelegálnej činnosti sa ako hodnotiaci orgán nevyskytovala len polícia, ale taktiež vatikánsky vyšetrovací orgán, ktorý hodnotil a prešetroval činnosť kňazov a predstaviteľov katolíckej cirkvi.

Perspektivizácia

Ako už bolo spomenuté pri predošlých procesoch, najčastejší pozorovateľný postoj autorov článkov bol odmietavý, kritický postoj, postoj nestotožnenia sa s určitým správaním.

Kritická perspektíva v súvislosti s konaním osôb bola často pozorovateľná v explicitne vyjadrenom názore žurnalistu: „*Duchovný sa tam vystavuje na kapote rýchleho automobilu a v*

¹⁵⁶Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/293453/chlapcovi-pri-satanistickom-obra-de-lyzicou-vylupla-oci-jeho-vlastna-matka.html> [cit. 06. 09. 2015].

¹⁵⁷Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/293723/drogove-balady-narco-corrido-hudba-kvoli-ktorej-sa-vrazdi.html> [cit. 06. 09. 2015].

¹⁵⁸Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/275527/na-prvy-pohlad-mila-tradicia-no-ak-uvidite-dalsie-fotky-zamrzne-vam-usmev.html> [cit. 06. 09. 2015].

profile uvádza, že miluje sexi ženy, zápasy a jahody. Takto by sa však katolícky kňaz správať nemal.“¹⁵⁹. V niektorých prípadoch sme pozorovali tiež vyjadrenie perspektívy prostredníctvom zvolacích viet: „Nechutné!“¹⁶⁰.

Pri hodnotení miest žurnalisti odkazovali na autorov alebo zdroje podaných spracovaných štatistík: „Za hlasovaním stojí globálna kampaň nadácie New7Wonders a švajčiarsko-kanadský filmár a cestovateľ Bernard Weber. Ten zhromažďoval údaje o top mestách sveta niekoľko rokov.“¹⁶¹.

V článkoch, v ktorých sa hovorilo o archeologických objavoch, alebo novonavrnutých objasneniach historických udalostí, sme zaznamenávali citácie odborníkov. Autor sa akoby sťahoval a jasne prezentoval, že podávané informácie nie sú jeho názor, jeho perspektíva: „Erdogan má vlastný výklad histórie: Ameriku podľa neho objavili moslimovia!... Turecký prezident Recep Tayyip Erdogan tvrdí, že moslimskí námorníci objavili Ameriku vyše 300 rokov pred Krištofom Kolumbom.“¹⁶².

Politika

Nominácia

Pri témach, ktoré súviseli s politikou a politickou činnosťou sa nominácia vzťahovala k štátom, vládam, štátnym funkcionárom a k činnosti, ktorá s politikou súvisela.

Názvy štátov sme zaznamenali jednak v článkoch, ktoré sa týkali vnútornej politiky, jednak v článkoch, ktoré sa vzťahovali k zahraničnej politike. Pri vnútornej politike sa názov štátu používal na označenie miesta, kde sa popisovaný dej odohrával, alebo v prípade, keď sa poukazovalo na štátnu príslušnosť aktéra: „Protesty vo Venezuele. Proti prezidentovi zamierili do ulíc tisíce ľudí.“¹⁶³, „Chýbať by nemal ani prezident Mexika či Ekvádoru...“¹⁶⁴. Pri zahraničnej politike sa činnosť či rozhodnutia štátnych predstaviteľov často neprisudzovali im alebo vláde, ale celému štátu: „Ekvádor prikázal všetkým 20 zamestnancom amerického

¹⁵⁹Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/284874/sexi-zeny-luxusne-auta-kamarati-takto-vyzera-zivot-pozitkara-ma-to-vsak-jeden-hacik.html> [cit. 06. 09. 2015].

¹⁶⁰Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/275527/na-prvy-pohlad-mila-tradicia-no-ak-uvidite-dalsie-fotky-zamrzne-vam-usmev.html> [cit. 06. 09. 2015].

¹⁶¹Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/266831/novych-7-divov-sveta-mesta-ktore-ludia-povazuju-za-naj/> [cit. 06. 09. 2015].

¹⁶²Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/299654/erdogan-ma-vlastny-vyklad-historie-ameriku-podla-neho-objavili-moslimovia.html> [cit. 06. 09. 2015].

¹⁶³Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/248367/protesty-vo-venezuele-proti-prezidentovi-zamierili-do-ulic-tisice-ludi/> [cit. 10. 09. 2015].

¹⁶⁴Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/259067/na-inauguraciu-kolumbijskeho-prezidenta-pride-aj-byvaly-spanielsky-kral-juan-carlos/> [cit. 10. 09. 2015].

*ministerstva obrany na ambasáde Spojených štátov, aby do konca mesiaca opustili krajinu.*¹⁶⁵. Pri vnútroštátnej politike sme podobnú tendenciu pozorovali v súvislosti s prijatím nového zákona: „*Mexiko schválilo nevšedný zákon...*“¹⁶⁶.

Vykonávateľmi politickej činnosti boli nominované zastupiteľské zbory ako vláda a parlament. Ako jednotlivci sa najčastejšie spomínali prezidenti. V niektorých prípadoch sa hovorilo aj o generáloch. Pri jednotlivých osobách sa takmer vždy uvádzala národnosť alebo štát, ktorý zastupovala, jej meno a post: „*Venezuelský prezident Nicolás Maduro vyzval v noci nadnes penzionovaného generála Ángela Vivasu...*“¹⁶⁷. V niektorých prípadoch sa pri prezidentoch, generáloch a politikoch hovorilo aj o predošlej politickej či pracovnej činnosti. Pri prezidentoch sa niekedy uvádzala aj ich politická orientácia: „*Stredopravý politik Santos, člen jednej z najplyvnejších rodín v Kolumbii, zvíťazil v júnových voľbách...*“¹⁶⁸. V súvislosti s korupciou sa hovorilo o bývalých prezidentoch. Všeobecne sme pozorovali, že osoby, ktoré boli nominované v jednotnom čísle a nazvané vlastným menom, prezentovali „politickú elitu“.

Protivládne činnosti boli označované ako: protesty, protivládne zhromaždenia, pokus o štátny prevrat či demonštrácie. O osobách, ktoré sa ich zúčastnili, sa vždy hovorilo v množnom čísle. Keď bola nominovaná konkrétnejšia skupina, tak sa hovorilo o študentoch: „*Demonštranti, v ktorých radoch boli najmä študenti, sa usilujú o udržanie protivládnych nálad aj počas veľkonočných sviatkov...*“¹⁶⁹. V dvoch prípadoch sa popri študentoch spomínali aj dôchodcovia a v jednom prípade cudzinci.

V procese nominácie sme zaznamenali vytvorenie dvoch interných skupín (v rámci jedného štátu). Išlo o priaznivcov aktuálnej vlády a skupiny, ktorá sa nestotožňovala s vládou alebo prezidentom. Nestotožňujúca sa skupina sa nazývala ako opozícia, opozičná skupina, oponenti alebo ju reprezentovali spomínané skupiny, ktoré sa zúčastňovali na protestoch, demonštráciách a podobne. Skupina priaznivcov bola nazvaná ako sympatizanti. V niektorých prípadoch bolo toto vyhradenie vytvorené v súvislosti s činnosťou aktérov a predložkami „proti“ a „za“ alebo predponou „proti“ a „pro“: „*Demonštrácie proti vláde l'avicového*

¹⁶⁵Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/251817/ekvador-vyhostil-skupinu-americkych-vojenskych-pridelencov/> [cit. 10. 09. 2015].

¹⁶⁶Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/302152/mexiko-schvalilo-nevsedny-zakon-absolutny-zakaz-zvierat-v-cirkusoch.html> [cit. 10. 09. 2015].

¹⁶⁷Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/274030/venezuelsky-general-vivas-sa-zabarikadoval-prezident-ho-ziada-aby-sa-vzdal.html> [cit. 10. 09. 2015].

¹⁶⁸Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/259163/kolumbijsky-prezident-santos-sa-ujal-uradu-s-prislubom-snahy-o-mier/> [cit. 10. 09. 2015].

¹⁶⁹Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/251577/stovky-venezuelskych-studentov-ziadali-zmrtvychvstanie-demokracie-v-krajine/> [cit. 10. 09. 2015].

prezidenta Madura...“¹⁷⁰, „Podľa BBC sa medzitým v inej časti venezuelskej metropoly konal veľký provládny pochod.“¹⁷¹.

Predikácia

Diskurzívne hodnotenie sme zaznamenali pri vláde, jednotlivých predstaviteľoch politickej elity a nových zákonoch. V článkoch, ktoré súviseli so zahraničnou politikou, sme pozorovali hodnotenie medzištátnych vzťahov.

Implicitné hodnotenie vlády a vládneho systému ako „nedemokratického“ sme zaznamenali vo viacerých prípadoch v súvislosti s popisovanými protestami: „Stovky demonštrantov sa v nedeľu zišli v centre venezuelskej metropoly Caracas, aby vyzvali na "zmŕtvychvstanie demokracie" v krajine.“¹⁷². V uvedenom príklade, ale aj v pár ďalších článkoch, bolo implicitné hodnotenie vyjadrené prostredníctvom personifikácie.

Pri predstaviteľoch politickej elity sme sa stretli s hodnotením jednotlivcov ako „osôb neschopných riešiť problémy“: „Agentúra Reuters konštatovala, že Madurovi chýba Chávezova charizma a nie je schopný riešiť mnohé problémy krajiny - od rastúcich cien až po úpadok služieb a nekontrolovateľnú kriminalitu.“¹⁷³, alebo s ich hodnotením ako skorumpovaných osôb.

Nové zákony, ktoré sa spomenuli, boli nazvané ako „netypické zákony“: „Mexiko schválilo nevšedný zákon: Absolútny zákaz zvierat v cirkusoch.“¹⁷⁴.

V článkoch, ktoré poukazovali na medzištátne vzťahy, sa takmer vždy hovorilo o vzťahu jedného hispánskeho štátu s USA. Často sa poukazovalo buď na aktuálne, nie veľmi dobré vzťahy, alebo sa podotýkalo možné zhoršenie vzájomných vzťahov: „Srdečnosť a priateľstvo medzi USA a Mexikom sa vytráca, upozorňuje prezident Enrique Peña Nieto.“¹⁷⁵. Zaznamenali sme aj výpovede, ktoré hovorili o zlepšení vzťahov medzi USA a Kubou: „...v

¹⁷⁰Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/251577/stovky-venezuelskych-studentov-ziadali-zmrtvychvstanie-demokracie-v-krajine/> [cit. 10. 09. 2015].

¹⁷¹Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/248190/studentsky-protest-vo-venezuelskom-caracase-sprevadzalo-nasilie/> [cit. 10. 09. 2015].

¹⁷²Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/251577/stovky-venezuelskych-studentov-ziadali-zmrtvychvstanie-demokracie-v-krajine/> [cit. 10. 09. 2015].

¹⁷³Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/274959/venezuelsky-prezident-odkazal-panamskemu-kolegovi-ze-je-nicomny-prisluhovac-dalsi-medzinarodny-konflikt.html> [cit. 10. 09. 2015].

¹⁷⁴Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/302152/mexiko-schvalilo-nevšedny-zakon-absolutny-zakaz-zvierat-v-cirkusoch.html> [cit. 10. 09. 2015].

¹⁷⁵Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/261532/mexicky-prezident-odsudil-nasadenie-vojakov-usa-na-hranici/> [cit. 10. 09. 2015].

čase, keď sa desaťročia napäté vzťahy medzi USA a Kubou aspoň trochu zlepšili...“¹⁷⁶, „S radosťou uvítali Kubánci prekvapujúce oznámenie zblížovania vzťahov medzi USA a Kubou.“¹⁷⁷.

Argumentácia

Podobne ako v niektorých predošlých tematických oblastiach, aj pri politike sme evidovali používanie *topoia legality*. Odôvodnenie negatívneho hodnotenia aktérov súviselo s konaním nelegálnej činnosti. Išlo predovšetkým o hodnotenie štátnych predstaviteľov, ktorí sa spájali s korupciou. Pri protestoch sme zaznamenali aj výskyt polície, ktorá zatkla niektorých demonštrantov. Bolo poukázané na to, že ich činnosť taktiež súvisela s protizákonným konaním (podozrenia z príprav prevratu alebo nelegálne vlastníctvo zbraní). Podobný charakter ako polícia malo tiež zmieňované štátne komando.

V prípade, keď sa hodnotili medzištátne vzťahy a bolo uvedené pozitívne hodnotenie zlepšujúcich sa vzťahov medzi USA a Kubou, sme zaznamenali *používanie topoia prínosu, prospechu*. Konkrétne boli používané *topoie* „*pro bono eorum*“ (pre ich dobro) - keď bola informácia podávaná z perspektívy žurnalistu a „*pro bono nobis*“ (pre naše dobro) - keď bolo zdôvodnenie prezentované prostredníctvom citácie miestnych obyvateľov: „*Obyvatelia komunistického ostrova teraz dúfajú, že ich krajina obnoví vzťahy so Spojenými štátmi už skoro – prinesie im to rozšírenie obchodu a rozprúdenie ekonomiky. „Toto nám otvára lepšiu budúcnosť,“ povedala Milagros Diaz (34). „Niečo také sme rozhodne potrebovali. Situácia tu je veľmi zlá a ľudia sú veľmi znechutení,“ dodala.*“¹⁷⁸.

Perspektivizácia

Autori článkov sa od politického diania často dištancovali. Z formy výpovedí v článkoch, sme pozorovali, že sa snažili pôsobiť neutrálne a nezaujato. Pri hodnotení politických aktérov často používali citácie miestnych ľudí. V nasledujúcom príklade sa cituje paraguajský krajčír, ktorý vytvoril „oblek proti korupcii“. Jeho vyjadrenie postoja sa vzťahuje

¹⁷⁶Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/277626/usa-tajne-vytvorili-kubansky-twitter-mal-byt-namiereny-proti-komunistickej-vlade.html> [cit. 10. 09. 2015].

¹⁷⁷Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/302753/po-53-rokoch-prislo-medzi-usa-a-kubou-k-historickej-zmene-obyvratelia-komunistickeho-ostrova-oslavuju.html> [cit. 10. 09. 2015].

¹⁷⁸Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/302753/po-53-rokoch-prislo-medzi-usa-a-kubou-k-historickej-zmene-obyvratelia-komunistickeho-ostrova-oslavuju.html> [cit. 10. 09. 2015].

k téme korupcie: „Vytvoril som tento oblek ako vyjadrenie svojho znechutenia nad mnohými príkladmi, ktoré nám dávajú politici, ako je Ibanez,“ povedal novinárom.¹⁷⁹

Názor, ktorý bol podaný priamo z perspektívy novinára, sme zaznamenali pri téme zmeny politiky na Kube. Vyjadruje súhlas s jej prípadnou zmenou: „Bolo by fajn, keby po dlhých rokoch mohli Kubánci oslavovať Vianoce slobodne a s vládou, ktorú si väčšina z nich slobodne zvolila. Tieto Vianoce to však ešte nebudú.“¹⁸⁰. Autorova perspektíva by sa dala voľne označiť ako „prodemokratická“.

Ekonomika

Nominácia

V súvislosti s ekonomikou sa najčastejšie hovorilo o hroziacom bankrote v Argentíne. Situácia bola nazvaná jednak ako hroziaci bankrot a jednak ako krach, ktorý súvisel s jej platobnou neschopnosťou. Pri analýze danej situácie sme spozorovali vytvorenie dvoch skupín. Jednu reprezentovala Argentína a druhú investori, ktorí žiadali vyplatenie dlhopisov (a tým mohli spôsobiť štátny bankrot). Špecifickú formu nominácie druhej skupiny sme zaznamenali v metaforickom pomenovaní „supy“: „Argentína sa s nimi súdila. Najvyšší súd USA však dal predvčerom za pravdu „supom“. Argentína im musí vyplatiť za štátne dlhopisy 1,3 miliardy dolárov.“¹⁸¹.

Ďalšia téma, ktorú zaznamenávalo niekoľko článkov, bola téma ekonomickej nerovnosti. Na nerovnosť bolo poukázané napríklad prostredníctvom kontrastného pomenovania „bohatstvo vs. chudoba“: „Luxus vs. ľudia, ktorí nemajú dať čo do úst... Najextrémnejšie rozdiely medzi bohatstvom a chudobou sú viditeľné vo veľkých mestách. Mexico City je toho živým dôkazom.“¹⁸². Krajina, ktorá sa uvádzala v článkoch ako príklad spojený s ekonomickou nerovnosťou, bola Mexiko.

Tri články súvisiace s ekonomikou mali podobný charakter. V titulku bola zaznamenaná nominácia s hodnotiacim hľadiskom a potom boli v texte spomenuté krajiny spadajúce pod danú klasifikáciu. Týmto spôsobom boli nominované krajiny, ktoré boli zároveň hodnotené ako

¹⁷⁹Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/297563/mudre-hlavy-doteraz-nic-originalnejsie-nevymysleli-krajcir-usil-oblek-proti-korupcii.html> [cit. 10. 09. 2015].

¹⁸⁰Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/267510/komentar-vianoce-na-kube/> [cit. 12. 09. 2015].

¹⁸¹Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/255234/sud-dal-za-pravdu-supom-padne-argentina-na-kolena/> [cit. 12. 09. 2015].

¹⁸²Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/291612/luxus-vs-ludia-ktori-nemaju-dat-co-do-ust-bohuzial-toto-nie-je-photoshop.html> [cit. 12. 09. 2015].

ekonomicky nevyspelé a chudobné. Napríklad titulok článku niesol názov: „*Najúbohejšie krajiny sveta*“¹⁸³. V texte uvedeného článku potom žurnalista vysvetlil, že úbohosť sa spájala s ekonomickou úrovňou krajín (indexom biedy, infláciou a nezamestnanosťou). Medzi „*najúbohejšie krajiny*“ boli ďalej zaradené aj štáty Hispánskej Ameriky: Čile, Kolumbia, Uruguaj a Venezuela. V iných článkoch boli medzi najchudobnejšie krajiny sveta zaradené aj Argentína a Ekvádor.

Predikácia

Situácia v Argentíne spojená s hroziacim krachom bola explicitne hodnotená ako vážny problém a ekonomika v zemi bola nazvaná krehkou: „*Argentína má vážny problém. Po tom, čo prehrala súd proti investorom z hedgových fondov, jej už tak dosť krehká ekonomika môže nesmierne utrpieť.*“¹⁸⁴. Podobné, implicitne zaznamenané hodnotenie situácie bolo pozorované v prípadoch, kedy sa poukazovalo na bankrot a platobnú neschopnosť ako opakujúci sa problém: „*Argentíne hrozí znova bankrot... Ak sa situácia do stredy polnoci newyorského času (štvrtok 06:00 SELČ) nezmení, krajine hrozí druhý štátny bankrot za dvanásť rokov.*“¹⁸⁵. V jednom prípade sme zaznamenali hodnotenie situácie v porovnaní s minulým bankrotom. V článku sa situácia implicitne hodnotila ako „menej závažná ako v minulosti“: „*Ekonomovia tvrdia, že juhoamerická krajina a jej ekonomika nebude bankrotom trpieť až tak veľmi ako pred 13 rokmi.*“¹⁸⁶. Závažnosť situácie bola hodnotená taktiež poukazovaním na možné následky ekonomickej situácie v krajine: „*Bankrot zrejme ešte prehlbi recesiu argentínskej ekonomiky. Aj krátka platobná neschopnosť krajiny totiž firmám predraží ich financovanie, zvýši tlak na peso, vyčerpá znižujúce sa devízové rezervy a ešte zrýchli jednu z najvyšších inflácií na svete.*“¹⁸⁷.

Na základe uvedenej formy nominácie a charakteru predikácie je možné, že štáty Hispánskej Ameriky podľahnú negatívnej stereotypizácii ako ekonomicky nevyspelé štáty alebo štáty s ekonomickými problémami.

¹⁸³Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/260813/najuhohejsie-krajiny-sveta-patri-medzi-ne-aj-slovensko/> [cit. 12. 09. 2015].

¹⁸⁴Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/255234/sud-dal-za-pravdu-supom-padne-argentina-na-kolena/> [cit. 12. 09. 2015].

¹⁸⁵Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/258530/argentine-hrozi-znova-bankrot/> [cit. 12. 09. 2015].

¹⁸⁶Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/258805/nazor-argentina-skrachovala-dopady-vraj-budu-miernejsie/> [cit. 12. 09. 2015].

¹⁸⁷Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/289101/argentina-opat-zbankrotovala-po-12-rokoch-opat-v-platobnej-neschopnosti.html> [cit. 12. 09. 2015].

Argumentácia

Hodnotenie ekonomík alebo ekonomických oblastí krajín Hispánskej Ameriky malo vždy negatívny charakter. Buď sa krajina hodnotila ako zraniteľný dlžník, alebo ako chudobná krajina, alebo ako štát, v ktorom je vysoká ekonomická nerovnosť. Udelenia týchto klasifikácií boli odôvodnené podobným spôsobom: poukazovalo sa na hodnotiace ukazovatele, ktoré sú používané v ekonomickej sfére.

V súvislosti s hroziacim bankrotom a s platobnou neschopnosťou autori článkov poukazovali na hodnotenia ratingovej agentúry: „*Ratingová agentúra S&P znížila rating krajiny z CCC+ na CCC. To znamená to, že dlžník je v súčasnosti zraniteľný a je závislý na priaznivých obchodných, finančných a ekonomických podmienkach, aby plnil svoje finančné záväzky.*“¹⁸⁸. Pri ekonomickej nerovnosti sa používal koeficient GINI, ktorý zaznamenával mieru rozdielov medzi chudobnými a bohatými. Pri chudobe alebo ekonomickej nevypelosti sa uvádzala inflácia, nezamestnanosť a hodnota indexu biedy, ktorá bola stanovená práve na základe inflácie a miery nezamestnanosti danej krajiny.

Perspektivizácia

Hodnotenie ekonomickej úrovne štátov bolo najčastejšie vyslovené z perspektívy odborníkov. Autori článkov často citovali ekonómov, analytikov, agentúry alebo výskumné centrá, ktoré boli kompetentné hodnotiť.

Hodnotenie subjektívneho rázu, ktoré bolo podané z perspektívy žurnalistu, sme zaznamenali v článkoch hovoriacich o vysokých ekonomických rozdieloch obyvateľov jedného štátu. Autorov postoj voči popisovanej situácii bol kritický. Novinár vyjadroval nestotožnenie sa s popisovanou situáciou. Nasledujúci príklad je z článku, ktorý hovorí o ekonomických rozdieloch v Mexiku. V článku sú pridané fotografie z hlavného mesta, ktoré zachytávajú bohaté štvrte a luxusný hotel hneď vedľa chudobnejších štvrtí. V titulku a komentároch je pozorovateľný popisovaný postoj voči situácii: „*Luxus vs. ľudia, ktorí nemajú dať čo do úst: Bohužiaľ, toto nie je photoshop!... Tieto zábery nútia človeka seriózne popremýšľať nad životom... Pri pohľade na tieto fotografie zostáva človeku až rozum stáť.*“¹⁸⁹.

¹⁸⁸Celý článok je dostupný na: <http://www.aktuality.sk/clanok/255234/sud-dal-za-pravdu-supom-padne-argentina-na-kolena/> [cit. 12. 09. 2015].

¹⁸⁹Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/291612/luxus-vs-ludia-ktori-nemaju-dat-co-do-ust-bohuzial-toto-nie-je-photoshop.html> [cit. 13. 09. 2015].

Veda

Nominácia

S vedou sa spájali články, ktoré hovorili o nájdenom kráteri v Nikarague. Nominácia sa vzťahovala k teórii, ktorá popisovala spôsob vzniku krátera. Uvedený dôvod vzniku krátera bol pád meteoritu.

Predikácia a argumentácia

Zaznamenali sme implicitné hodnotenie navrhutej teórie ako neistej. Pri hodnotení bol zároveň uvedený dôvod tohto spochybnenia: „*S takýmto tvrdením prišla v nedeľu nikaragujská vláda. Toto tvrdenie však spochybňuje absencia svedkov z okolitých obývaných oblastí, ktorí by v noci na nedeľu videli na oblohe pohybujúcu sa ohnivú guľu typickú pre telesá vstupujúce do zemskej atmosféry, napísal v pondelok v blogu na stránke NASA Bill Cooke, šéf oddelenia vesmírnej agentúry pre meteority.*“¹⁹⁰.

Perspektivizácia

V článkoch sme zaznamenali dve perspektívy, z ktorých sú informácie podávané. Jedna perspektíva je pohľad a tvrdenie nikaragujskej vlády, ktorá uviedla ako dôvod vzniku krátera pád meteoritu. Druhá perspektíva je podaná prostredníctvom citácie experta z amerického Národného úradu pre letectvo a vesmír (NASA), ktorý tvrdenie vlády spochybňuje, ale neuvádza dôvod vzniku krátera.

2.2.3 Súhrn analýzy

V tejto časti zaznamenávame stručné zhrnutie výsledkov analýzy. V nadväznosti na teoretickú časť práce poukazujeme na tendencie pozorovateľné v analyzovanom diskurze, ktoré môžu ovplyvniť či budovať mienku jeho recipientov o Hispánskej Amerike.

Ako uvádzame v teoretickej časti (viď. podkapitola 1.3.3. *Zobrazovanie cudzincov a menšín v médiách*), témy a udalosti, ktoré sa spájajú s určitou sociálnou skupinou, v tomto prípade s obyvateľmi Hispanoameriky, patria k hlavným faktorom budovania našej mienky o nich. Vo výskume zaznamenávame, že sa v súvislosti s Hispánskou Amerikou hovorilo predovšetkým o športe, potom v rámci kategórie iné o osobnostiach, zvieratách

¹⁹⁰Celý článok je dostupný na: <http://www.cas.sk/clanok/292864/nasa-vyslovila-pochybnosti-krater-v-nikarague-nevyhlbil-meteorit.html> [cit. 13. 09. 2015].

a zaujímavostiach, ďalej o násilí a kriminalite, katastrofách a kultúre. Trampota (2006) a van Dijk (1992) uvádzajú, že v súvislosti s cudzincami sa najčastejšie píše o negatívnej tematike ako násilie, vzbury, kriminalita, drogy, prepadnutia, krádeže a podobne. Hoci tieto tematické oblasti patria k častým témam nášho výskumu, nezaujali prvé miesto. Predpokladáme, že prvé miesto, ktoré zaujal v roku 2014 šport (futbal), súvisí najmä s mediálnou atraktívnosťou témy majstrovstiev sveta vo futbale, ktoré sa v daný rok konali v Južnej Amerike.

Mediálna atraktivita súvisela tiež s článkami, ktoré hovorili o udalostiach spojených so známymi osobnosťami, alebo bizarnosťou spojenou s inými, neznámymi osobnosťami. Pozorovali sme tiež viacero článkov, ktoré boli zaznamenané a priťahovali pozornosť čitateľov, kvôli popisu hlbokého ľudského príbehu (vid'. podkapitola 1.3.3. *Zobrazovanie cudzincov a menšín v médiách*). V analýze sa potvrdilo, že sú cudzinci často spájaní s negatívnou tematikou. Až 16,9 % článkov totiž hovorilo o násilí a kriminalite. Formy násilia, ktoré spôsobujú fyzickú, psychickú, materiálnu, emocionálnu a sociálnu škodu, kriminalita a rôzne iné druhy spoločenských konfliktov totiž priťahujú pozornosť širokej verejnosti a pomáhajú zvyšovať sledovanosť médiá (Urban; Dubský; Murdza, 2011). Táto „dramatickosť“ a čitateľský záujem o ňu sa považujú za spravodajsky cenné. Správy s násilím a kriminalitou sú kvôli prahu zaujímavosti mediálne vyhľadávané (Kellner, 2013). Témy, ktoré boli najčastejšie prezentované tak súvisia s mediálnou atraktivitou. V diškurze disponovali určitým potenciálom moci v tvorbe obrazu Hispanoameriky, pretože ako sme zaznamenali v podkapitole 1.2.4. *Ako diškurz ovláda myseľ*: tie témy, ktoré sú často vo vyššej pozícii hierarchii modelu, mnohokrát predstavujú dôležitejšie informácie ako tie, ktoré sú nižšie, okrajovo spomenuté. Avšak dôležitý je práve charakter, akým boli témy podané. Charakter ich podania bol zaznamenaný pri jednotlivých analýzach diskurzívnych stratégií: pri nominácii, predikácii, argumentácii a perspektivizácii.

V procese nominácie a predikácie sme pozorovali, že hodnotiaci charakter článkov sa vzťahoval najmä k osobám a miestu (geografickej oblasti). Obraz recipientov mediálneho diškurzu, ktorý si môžu o Hispánskej Amerike vytvoriť, sa tak najčastejšie spája s implicitnou a explicitnou charakteristikou osôb, ich činnosťou a miestom, kde sa udalosti odohrávali.

Pri hodnotení osôb sme v rámci všetkých tematických kategórií pozorovali, že pokiaľ boli osoby hodnotené v množnom čísle, skupinovo, tak sa im pripisoval častejšie negatívny charakter, poukazovalo sa pri nich na neadekvátne správanie. U osôb bola nejakým spôsobom vždy poznačená ich národnosť. Skupiny „obyčajných ľudí“ Hispánskej Ameriky sa hodnotili ako osoby s nehumánnym, krutým správaním, ako kriminálnici konajúci nelegálnu činnosť.

Status týchto osôb tak podporoval čitateľov k určitému dištancovaniu sa od zmieňovaných osôb, nestotožneniu sa s ich konaním. Podobné hodnotenie sme zaznamenali aj u niektorých jednotlivcoch vo viacerých tematických kategóriách. Jednotlivci so zvláštnym správaním, ktoré bolo odsudzované, hodnotené ako zlé, kruté. Vládny predstavitelia boli vo väčšine prípadoch kritizovaní, kvôli ich spojitosti s korupciou, a neschopnosťou riešiť problémy v štáte. Samotné vlády boli niekedy explicitne kritizované za neadekvátny vládny systém. Hoci sa táto skupina, ani jednotlivci explicitne nespájali s pojmom barbar, pri ich klasifikácii bola nájdená určitá spojitosť s prvou skupinou ľudí hodnotených ako barbari po „objavení“ Ameriky, ktorú uvádza Mignolo (2007): skupina ľudí s podivným, alebo násilným správaním, ktorých zmysel pre spravodlivosť, pravdu, mravnosť a šľachetnosť sa vymyká (európsky klasifikovanej) norme (viď. podkapitola 1.4. *Obraz Hispánskej Ameriky*).

K „európskym normám“, ktoré boli v diškurze zaznamenané, patria napríklad nasledujúce, voľne formulované postoje:

- Pokiaľ štát nepovolí manipuláciu s látkami považovanými za drogy, je manipulácia s týmito látkami považovaná za konanie kriminálnej činnosti.
- Štát, vláda nesie zodpovednosť za kriminalitu páchanú na jeho území a za zabezpečenie bezpečnosti.
- Prijatie úplatku je protizákonná činnosť.
- Štát by mal byť otvorený medzinárodnej spolupráci.
- Správna forma politického zriadenia štátu je demokracia. Ľud musí mať možnosť rozhodovať v politickej sfére.

V článkoch, kde bolo zaznamenané kritické hodnotenie osôb a kritika vlád a štátnych predstaviteľov kvôli porušeniu „stanovenej normy“, sme pozorovali prezentovanie ideológie. Ideológia bola pozorovateľná práve prostredníctvom danej normy, ktorá odzrkadľovala systém hodnôt, predstáv, presvedčení, postojov a názorov žurnalistu na to, čo je dobré a čo naopak nežiadúce, deviantné. Ideologická perspektíva bola badateľná najmä v článkoch súvisiacich s kriminalitou, kultúrou a politikou.

Okrem osôb, ktoré boli nejakým spôsobom kritizované, negatívne hodnotené, sme zaznamenali vo viacerých tematických oblastiach skupinu „obetí“. Najčastejšie boli zaznamenané v súvislosti s násilím a kriminalitou a pri katastrofách. Okrajovo sa nominovali aj v ostatných tematických oblastiach (v kategórii iné – obeť napadnuté zvieratami, v kultúre – obeť náboženského obradu, sexuálneho zneužívania a iné). Pozorovali sme, že obeť boli

často charakterizované ako zraniteľné, nevinné, bezbranné a hodné súcitu. Teória mediálnej reprezentácie násilia a kriminality nazýva takto charakterizované obeť ako „ideálne obeť“. Tieto osoby, ktoré sú často ženy a deti, vyvolávajú široké sympatie a súcit verejnosti. Sú tak považované za mediálne atraktívnejšie ako bezdomovci, drogový závislí či iní ľudia žijúci na okraji spoločnosti (Urban; Dubský; Murdza, 2011, s. 191). V analýze bolo pozorovateľné, že práve „ideálnym obeťam“ bol venovaný vysoký mediálny priestor.

Pozitívnu charakteristiku osôb sme nepozorovali často. Avšak, keď sme zaznamenali kladné hodnotenie aktérov, išlo buď o známe osoby, osoby nazvané vlastným menom, alebo skupiny, ktoré sa spájali so známymi osobnosťami. Osoby nazvané vlastným menom zároveň prezentovali určitú elitu Hispánskej Ameriky. Vo väčšine prípadov boli pozitívne hodnotení aj predstavitelia bezpečnostných zložiek štátu, pretože často odhalili, alebo potrestali kriminálnu činnosť. Tým, že sme túto tendenciu pozorovali vo viacerých tematických oblastiach, by sme mohli povedať, že najmä určitá časť elity a zložky štátu bojujúce proti kriminalite predstavujú v Hispánskej Amerike kladne charakterizovanú skupinu.

Geografická oblasť Hispánskej Ameriky bola najčastejšie hodnotená prostredníctvom udalostí, ktoré sa v jej určitej časti odohrávali. K miestu sa odkazovalo najmä prostredníctvom nominácie názvu štátu, alebo poukázaním na národnú príslušnosť aktérov, ktorí sa podieľali na udalostiach, činnostiach. Charakteristika, ktorú Hispanoamerika nadobudla vo viacerých tematických okruhoch, bola „nebezpečná oblasť“. Toto hodnotenie bolo zaznamenané najmä v súvislosti s prírodnými katastrofami, násilím a rozšírenou kriminalitou. V kategórii „iné“ bolo nebezpečie implicitne vyjadrené prostredníctvom nominácie zvierat, ktoré môžu zabiť človeka. Na kriminalitu, nebezpečné správanie ľudí sa okrajovo poukazovalo aj v ostatných tematických okruhoch.

Ďalšia charakteristika, ktorú Hispánska Amerika v analyzovanom diškurze nadobudla, je „ekonomicky nevyspelá oblasť, oblasť s ekonomickými problémami“. Najčastejšie bolo toto hodnotenie nadobudnuté v článkoch, ktoré spadali pod ekonomiku. Ekonomická nevyspelosť súvisela s finančnými problémami, s bankrotom, chudobou a ekonomickou nerovnosťou. Explicitne sa s týmto hodnotením spájalo až sedem štátov: Mexiko, Argentína, Čile, Kolumbia, Uruguaj, Venezuela a Ekvádor. Nepriamo sa táto charakteristika prisudzovala aj s ďalším štátom.

Keďže bolo v značnej miere pozorovateľné hodnotenie Hispánskej Ameriky ako ekonomicky nevyspelej oblasti, v súvislosti s vládami sa poukazovalo na ich neschopnosť riešiť

problémy a vo viacerých článkoch sa upriamovala pozornosť na bizarné správanie osôb, ktoré im nepriamo dávalo hodnotenie ako nevzdelaných, zaostalých ľudí, tak sme pozorovali, že do určitej miery bol v analyzovaných textoch stále badateľný „povojnový diškurz“. Ako je zaznamenané v podkapitole 1.4. *Obraz Latinskej Ameriky*, v období po druhej svetovej vojne boli zeme ako Ázia, Afrika, Latinská Amerika nazvané rozvojovými krajinami, krajinami Tretieho sveta. Charakteristika, ktorá sa spájala a spája s rozvojovými krajinami je neschopnosť, pasivita, chudoba, nevzdelanosť a zaostalosť. Ľudia sa spájajú s tmavšou farbou pleti a sú vykresľovaní ako hladní, negramotní, tí, ktorí potrebujú pomôcť, tvrdohlaví, ako ľudia bez iniciatívy konať a bez tradícií. S Tretím svetom sa tiež spája preľudnenie, hladomor, chudoba, negramotnosť a podobné pojmy (Escobar, 1999, s. 41-46). Oproti tejto charakteristike diškurzu spájanej s rozvojovými krajinami sme nepozorovali poukazovanie na negramotnosť a tmavšiu farbu pleti. Poukázanie na etnicitu bolo v minimálnom počte článkov a v týchto prípadoch bolo v súvislosti s osobami hovorené o zaujímavostiach a osoby neboli negatívne hodnotené. Z tohto pozorovania môžeme vyvodiť, že charakter analyzovaného diškurzu je v určitej miere podobný diškurzu, ktorý sa spája s krajinami Tretieho sveta, ale nie je rasovo, etnicky zaujatý a nevytvára rasovú hierarchizáciu.

Walter D. Mignolo (2007) (viď. v podkapitola 1.4. *Obraz Latinskej Ameriky*) hovorí, že počas studenej vojny, keď sa Latinská Amerika začlenila do krajín tretieho sveta a stala sa hlavným cieľom implementácie neoliberalných modelov, tak sa v diškurze táto ideológia pozorovala prostredníctvom popisu Latinoameriky ako rozsiahleho územia, vhodného jednak pre investorov a jednak pre turistov, kvôli bohatstvu prírodných zdrojov a lákavým turistickým destináciám. Šírenie tohto postoja sme v analyzovanom diškurze nezaznamenali. Hispánska Amerika nebola charakterizovaná ako oblasť vhodná pre investorov. Pozitívna charakteristika turistických destinácií bola zaznamenaná len v časti článkov. Polovica článkov súvisiacich s cestovným ruchom naopak „neodporúčala“ cestovať do danej oblasti.

Keďže bola oblasť Hispánskej Ameriky častejšie hodnotená negatívne, autori článkov zaujímali často kritický, odmietavý, nestotožňujúci sa postoj, alebo poukazovali na hroziace nebezpečenie v danej oblasti. Je pravdepodobné, že analyzovaný diškurz podporoval negatívnu stereotypizáciu Hispanoameriky. Umocnenie tejto stereotypizácie sme pozorovali v kategórii kultúry, kedy sme zaznamenali vymedzenie skupín „my“ a „oni“. Autori sa nestotožňovali s konaním skupiny „oni“. Obyvatelia Hispánskej Ameriky oproti „nám“ boli hodnotení ako krutí, nemorálni. Tento charakter mediálnej reprezentácie Hispánskej Ameriky implicitne podporoval mienku o spôsobe života na Slovensku, v Európe ako lepší, správnejší.

Zaznamenaný proces mediálnej reprezentácie tak prostredníctvom diškurzu do určitej miery vytváral, alebo podporoval čiastočnú nerovnosť v spoločnosti. Implicitne totiž vyzdvihoval spôsob zriadenia, fungovania slovenskej (európskej) spoločnosti oproti „kritizovanému“ štátnemu zriadeniu a fungovaniu v štátoch Hispánskej Ameriky.

Záver

Táto magisterská diplomová práca slúžila najmä k tomu, aby sme poukázali na vplyv diškurzu v tvorbe názorov, postojov, či presvedčení ohľadne určitej problematiky. V práci sme zaznamenali teóriu smerov Kritickej diskurzívnej analýzy, ktoré poukazujú na to, akou formou môže diškurz ovládať formu myslenia a názory určitej skupiny a tvoriť, šíriť alebo legitimizovať ideológiu v spoločnosti.

V práci sme sa zamerali na mediálny diškurz vybratých internetových denníkov, ktoré súviseli s Hispánskou Amerikou. Cieľom práce bolo popísať obraz Hispánskej Ameriky, ktorý nám bol vybranými denníkmi podaný v priebehu roka 2014.

Za týmto účelom sme prostredníctvom analýzy špecifických obsahov a analýzy diskurzívnych stratégií rozobrali články z internetových denníkov www.cas.sk a www.aktuality.sk. K špecifickým obsahom patrilo geografické zastúpenie oblastí Hispánskej Ameriky v článkoch a analýza tém, ktorá sa s nimi spájala. V analýze diskurzívnych stratégií sme venovali pozornosť procesu nominácie, predikácie, argumentácie a perspektivizácie. V analyzovanej vzorke primárnych zdrojov analýzy bolo zaznamenaných 287 článkov. Z týchto článkov sme spracovali podaný obraz.

Vo výskume sme zaznamenali určité podobnosti, na ktoré poukazuje van Dijk, jeden z predstaviteľov Kritickej diskurzívnej analýzy, vo svojich výskumoch súvisiacich s cudzincami. Drobné odlišnosti, ktoré sme pozorovali, sa týkali najmä frekventovanosti usporiadania tém, ktoré sa s cudzincami spájali. V jeho výskumoch sa cudzinci spájajú najčastejšie s násilím a kriminalitou. V našom výskume síce zaujali veľmi frekventované miesto, ale najčastejšie sa v súvislosti s cudzincami hovorilo o športe (futbale). Mierne rozdielne výsledky práce sú odôvodnené teóriou spracovanou pri mediálnej publicistike. Téma majstrovstiev sveta vo futbale sa dostala na prvé miesto kvôli jej mediálnej atraktivnosti.

Keďže sa v článkoch ľudia, ich správanie, zvyky a činy častejšie hodnotili negatívne, prostredníctvom kritiky sme viackrát pozorovali ideologickú perspektívu žurnalistu. Táto perspektíva bola prezentovaná určitou normou, ktorá je stanovená v slovenskej (európskej) spoločnosti. Osoby, štáty, či štátny predstavitelia boli kritizovaní pokiaľ sa danej norme vymykali. Naopak v prípade, kedy bolo jedincom udelené pozitívne hodnotenie, dané osoby konali v súlade so stanovenými normami.

Hodnotenie oblasti Hispánskej Ameriky, ktoré sme zaznamenali najčastejšie, bola „nebezpečná oblasť“ a „ekonomicky nevyspelá oblasť“. Aj na základe tohto hodnotenia sme pozorovali určitý podobný charakter diškurzu, ktorý zaznamenali Mignolo, Dussel a Escobar v priebehu histórie. Popisovaný diškurz tvoril základ budovania obrazu jeho niekdajších recipientov. V minulosti a odrážal vtedajšie ideologické hľadisko. Čiastočne sa ale potvrdila teória, že súčasný diškurz do určitej miery podporoval obraz Latinskej Ameriky nesený diškurzom v minulosti. Určitú podobnosť sme totiž zaznamenali pri aktuálnej klasifikácii obyvateľov Hispánskej Ameriky s prvou skupinou ľudí hodnotených ako barbari po „objavení“ Ameriky, ktorú uvádza Mignolo (2007): skupina ľudí s podivným, alebo násilným správaním, ktorých zmysel pre spravodlivosť, pravdu, mravnosť, šľachetnosť sa vymyká (európsky klasifikovanej) norme (viď. podkapitola 1.4. *Obraz Hispánskej Ameriky*). Podobnosť bola zaznamenaná v určitej miere tiež s „povojnovým diškurzom“, kedy bola Latinská Amerika zaradená medzi krajiny tretieho sveta. Podobné hodnotenie „vtedajšej“ a „terajšej“ Hispánskej Ameriky bolo hodnotenie Hispanoameriky ako ekonomicky nevyspelej oblasti, krajiny neschopnej riešiť zaznamenané problémy a oblasti, kde sú zaostalí a nevzdelaní ľudia.

Ako sa potvrdilo vo výskume, mediálny diškurz disponuje určitou formou moci. Výber a spôsob podania informácií a implicitne prezentovaná ideológia do veľkej miery ovplyvňujú tvorbu obrazu recipientov diškurzu ohľadne prezentovanej problematiky (v prípade tejto analýzy - Hispánskej Ameriky). Z toho vyvodzujeme, že analýza mediálneho diškurzu je dôležitá. Diškurz totiž neovplyvňuje len tvorbu nášho obrazu o určitých krajinách, ale ovplyvňuje celkovo naše vnímanie fungovania sveta, formuje naše názory a ovplyvňuje koncepcie dobra, úcty, krásy a podobne (Postman, 1999).

Bibliografia

- BEDNÁŘ, Vojtěch. *Internetová publicistika*, Praha: Grada Publishing, a.s., 2011.
- ČUŘÍK, Jaroslav. a kol. *Nové trendy v médiích: Online a tištěná média*, Brno: Masarykova univerzita, 2012.
- DIJK, Teun van. „*Algunas notas sobre la ideología y la teoría del discurso*“ [online], 1980, [cit. 02. 01. 2015]. Dostupné na internete: <<http://discursos.org/oldarticles/Algunas%20notas%20sobre%20la%20ideolog%EDa%20y%20la%20teor%EDa%20del%20discurso.pdf>>.
- DIJK, Teun van. „*Discurso y desigualdad*“ [online], 1992, [cit. 02. 01. 2015]. Dostupné na internete: <<http://discursos.org/oldarticles/Discurso%20y%20desigualdad.pdf>>.
- DIJK, Teun van. „*El análisis crítico del discurso*“ [online], 1999, [cit. 02. 01. 2015]. Dostupné na internete: <<http://discursos.org/oldarticles/EI%20an%20alisis%20cr%EDtico%20del%20discurso.pdf>>.
- DUSSEL, Enrique. „*Europa, modernidad y eurocentrismo*“ [online], 1995, [cit. 20. 03. 2015]. Dostupné na internete: <<http://bibliotecavirtual.clacso.org.ar/ar/libros/dussel/artics/europa.pdf>>.
- ESCOBAR, Arturo. *El final del salvaje: Naturaleza, cultura y política en la antropología contemporánea*, Santafé de Bogotá: Cerec, 1999.
- FAIRCLOUGH, Norman. *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*, London: Routledge, 2003.
- FAIRCLOUGH, Norman. *Discourse and Contemporary Social Change*, Bern: Peter Lang AG, 2007.
- FAIRCLOUGH, Norman. *Discourse and Social Change*, Cambridge: Polity Press, 1993.
- JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masové média*, Praha: Portál, 2009.
- JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost: Stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*, Praha: Portál, 2003.
- KELLNER, Tomáš. *Kriminalita a její struktura z pohledu médií* [diplomová práce] Brno, Masarykova Univerzita, Fakulta sociálních studií 2013.
- KENDALL, Gavin. „*What Is Critical Discourse Analysis*“ [online], 2007, [cit. 02. 01. 2015]. Dostupné na internete: <<http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/255/561>>.

- KIENPOINTNER, Manfred. *Allagslogik: Struktur und Funktion von Argumentationsmustern*, Stuttgart-Bad Cannstatt: Frommann-Holzboog, 1992.
- KLÍMA, Jan. *Přehled dějin Latinské Ameriky*, Hradec Králové: Gaudeamus, 1996.
- MENDEL, Miloš; OSTRÁNSKÝ, Bronislav; RATAJ, Tomáš. *Islám v srdci Evropy*, Praha: Academia, 2008.
- MENGOTTI, Gonzalo Larios. „*América Latina un concepto afrancesado*“ [online], 2011, [cit. 27. 10. 2015]. Dostupné na internete:
<http://www.academia.edu/5700405/_Am%C3%A9rica_Latina_un_concepto_afrancesado_en_Raz%C3%B3n_y_Tradici%C3%B3n_estudios_en_honor_de_Juan_Antonio_Widow_Globo_Editores_Santiago_2011_vol.I_pp.341-360>.
- MIGNOLO, D. Walter. *La idea de América Latina*, Barcelona: Editorial Gedisa, S.A., 2007.
- POSTMAN, Neil. *Ubavit se k smrti*, Praha: Mladá fronta, 1999.
- PROKOPOVÁ, Kateřina.; ORSÁGOVÁ, Zuzana.; MARTINKOVÁ, Petra. *Metodologie výzkumu v oblasti kritické analýzy diskurzu*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014.
- TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*, Praha: Portál, 2006.
- URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef; MURDZA, Karol. *Masová komunikace a veřejné mínění*, Praha: Grada Publishing, a.s., 2011.
- WODAK, Ruth; MEYER, Michael. *Métodos de análisis crítico del discurso*, Barcelona: Carvigraf, 2003.

Publikácie:

- Multikulturní centrum Praha. *Nečitelní cizinci: Jak se (ne)píše o cizincích v českém tisku*, Praha: Multikulturní centrum Praha, o.s., 2003

Internetová databáza skratiek:

- Zkratky.cz*, [online], 2005, [cit. 15. 10. 2015]. Dostupné na internete:
<<http://www.zkratky.cz/>>.

Internetový slovník:

- Diccionario panhispánico de dudas*, [online], 2005, [cit. 20. 9. 2015]. Dostupné na internete:
<<http://lema.rae.es/dpd/>>.

Anotácia

Meno a priezvisko autora:	Monika Andersonová
Názov katedry a fakulty:	Katedra romanistiky, Filozofická fakulta
Názov práce:	Zobrazenie Hispánskej Ameriky v slovenských médiách
Počet znakov:	215109
Počet titulov použitej literatúry:	27

Kľúčové slová:

Kritická diskurzívna analýza, Hispánska Amerika, diškurz, médiá, internetová publicistika, Latinská Amerika

Charakteristika magisterskej diplomovej práce:

Táto magisterská diplomová práca sa zaoberá tvorbou obrazu Hispánskej Ameriky v slovenských médiách. Oblasť výskumu je zameraná na mediálny diškurz dvoch slovenských internetových denníkov, ktorý súvisí s devätnástimi štátmi Hispanoameriky. Vychádza sa z teórie kritickej diskurzívnej analýzy, pretože určité prístupy tejto disciplíny sa zaoberajú vzťahom diškurzu a myslenia - ako diškurz ovplyvňuje myslenie, názory recipientov. Cieľom práce je na základe analýzy vybraných článkov popísať obraz Hispánskej Ameriky, ktorý nám je vybranými médiami podaný v priebehu roka 2014. V analýze sa identifikujú špecifické obsahy článkov ako geografické zastúpenie častí Hispánskej Ameriky a témy, o ktorých sa v súvislosti s danou oblasťou hovorí. Ďalej sú rozobrané používané diskurzívne stratégie a pozornosť je venovaná procesu nominácie, predikácie, argumentácie a perspektivizácie. V súhrne analýzy sú zaznamenané výsledky analýzy a v nadväznosti na teoretickú časť je popísaný vzniknutý obraz Hispanoameriky.

Anotation

Author's First and Last Name:	Monika Andersonová
Department and Faculty Name:	Department of Romance Studies, Philosophical Faculty
Name of Dissertation:	The Image of Hispanic America in Slovak Media
Character Count:	215109
Number of Sources Cited:	27

Key Words:

Critical Discourse Analysis, Hispanic America, Discourse, Media, Internet Publishers, Latin America

Characteristics of Graduate Studies Dissertation:

This dissertation deals with the depiction of Hispanic America in Slovak media. The research section focuses on the media discourse of two Slovak online news sites regarding nineteen countries of Hispanic America. It is based on the theory of critical discourse analysis, because certain approaches within this discipline address the relationship of discourse and thought - how discourse influences the thinking and opinions of its receivers. The goal of the work is to describe the image of Hispanic America by analyzing its portrayal in our selected media outlets during the year 2014. The analytic section identifies specific contents of the articles, like the number of times certain geographical locations of Hispanic America are mentioned and the themes discussed in relation to those locations. In addition, it analyzes the usage of various strategies of discourse and attention is especially given to the process nomination, predication, argumentation, and perspectivation. The conclusion of the analytical section notes the results of the analysis and, in connection with the theoretical section, describes the created depiction of Hispanic America.